

ROMÂNIA EROICĂ

Revista Asociației Naționale Cultul Eroilor "Regina Maria" • Anul XXV • Nr. 2 (66) - 2022

42 *Scriitori români
participanți la
Războiul de Întregire,
1916-1918*

- 4 Încoronarea Unirii
- 18 Crucea de la Călugăreni
- 25 Marinarul român în război
- 55 Don sergent de Roșiori

Apelul Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”

Biroul Executiv Central mulțumește tuturor persoanelor care doresc să sprijine financiar activitățile de cinstire a memoriei eroilor noștri.

Susținerea financiară constă în depunerea a cel puțin 100 de lei la sediul asociației noastre (Bulevardul Ion Mihalache nr. 124-126, Sector 1, București, Cod poștal: 011203), pe bază de chitanțier sau mandat poștal) sau în Contul Asociației Naționale Cultul Eroilor “Regina Maria”:

RO45RNCB0082004534620001, BCR, Sucursala UNIREA, București

Toți cei care vor răspunde apelului nostru vor primi câte un exemplar gratuit din fiecare număr al revistei “România eroică”, iar la sfârșitul anului conducerea Asociației Naționale Cultul Eroilor “Regina Maria” va acorda fiecărui susținător o Diplomă de Excelență.

În anul 2022 au răspuns apelului nostru:

1. Opritsa Dragalina Popa, Elk Grove, SUA.
2. Dr. Cornel și Nina Dumitriu, New York, SUA.
3. Irina Nelson, New York, SUA.
4. Dr. Radu Manoliu, Olanda.
5. Jean Cantacuzène, Paris, Franța.
6. Dinu G. Ionescu, Paris, Franța.
7. Rodica Voiculescu, Suedia.
8. Gl. mr. (rtr.) prof. univ. dr. Visarion Neagoe, București.
9. Gl. dr. Ioan Hurdubaie, București.
10. Gl. bg. (rtr.) Radu-Șerban Dan, București
11. Col. (r) ing. Marin Alniței, București.
12. Col. (r) Nicolae Ivan, București.
13. Prof. Traian Anton, Târgu Neamț.
14. Lia Miclescu, București.
15. Gl. bg. (rtr.) Achim Alstani, Buzău.
16. Plt. adj. princ. (rtr.) Sanda Nicolae, București.
17. Col. (rtr.) Constantin Bostan, București.
18. Col. (rtr.) Constantin Chiper, Ploiești.
19. Col. (rtr.) Gheorghe Mateescu, București.
20. Ec. Florentina Ganea, București.
21. Floarea Dimian, Buzău.
22. Florica Ciorobea, București.
23. Olga Moșoiu, Ștefănești, Argeș.
24. Bogdan Moșoiu, Ștefănești, Argeș.
25. Florentin Moșoiu, Ștefănești, Argeș.
26. Adrian Moșoiu, Ștefănești, Argeș.
27. Nicoleta Moșoiu, Ștefănești, Argeș.
28. Nicolae Dobre, Geamăna, Argeș.
29. Georgeta Bălan, Brăila.
30. Col. (rtr.) Dumitru Stratanov, Brașov.
31. Ion I. Brătianu, București.
32. Col. (rtr.) Marinel Florescu, Craiova, Dolj.
33. Lt. col. (rtr.) Victor Epure, Slatina, Olt.
34. Col. (rtr.) ing. Ioan Timofte, Iași.
35. Prof. Eugen Petrescu, Râmnicu Vâlcea.
36. Col. (rtr.) Vasile S. Popa, București.
37. Col. (rtr.) Mircea Constantin Constantinescu, Ploiești, Prahova.
38. Col. (rtr.) Nicolae Dragu, Călărași.
39. Ing. Nicolae Ursu, Ploiești.
40. Prof. Ioana Nichita, București.
41. Diana Cristev, București.
42. Col. (rtr.) Adrian Ronai, Petrița, Hunedoara.
43. Col. (rtr.) Ioan Scutaru, Brașov.
44. Contraamiral de flotilă (rtr.) dr. ing. Constantin Rusu, București.
45. Ec. farmacist Alexandru Gheorghe Ile, Vulcan, Hunedoara.
46. Col. (rtr.) ing. Virgil Sanda, Vulcan, Hunedoara.
47. Sociolog Ioan Dorel Șchiopu, Vulcan, Hunedoara.
48. Ing. Emil Părau, Lupeni, Hunedoara.
49. Ing. Costel Dicu, Lupeni, Hunedoara.
50. Ing. Gheorghică Rad, Vulcan, Hunedoara.
51. Col. (rtr.) Constantin Fulga, Petroșani, Hunedoara.
52. Dr. Codrin Dumitru Munteanu, București.
53. Col. (rtr.) prof. univ. dr. Ion Giurcă, București.
54. Alexandru Bartoc, București.
55. Paul Adrian Cristescu, Prahova.
56. Alexandru Dobrică, Pitești.
57. Col. (rtr.) Dumitru Roman, București.
58. Gl. bg. (rtr.) Petre Stoica, București.

Mulțumim tuturor!

18
MEMENTO

**Crucea de la
Călugăreni**

— de Nicolae Iorga

**34 INSCRIȚIE
LA O FOTOGRAFIE**

Închinare, la Țebea — de D. D. Roman

55 MEDALION LITERAR

**Scriitorul Eugen Burghelia
Don sergent de Roșiori**

Coperta I. Un act de barbarie care ne aruncă în epoca
de piatră... (Foto. Arh. Eugenia Greceanu).

Coperta II. Donații pentru Cultul Eroilor

Coperta III. Promovarea carierei militare

Coperta IV. 22 iunie 2022. Participanți la conferința
națională a ANCERM.

**Rugăm pe toți cei care au fotografii ale
celor căzuți pe front sau în prizonierat,
în cele două războaie mondiale, să se
adreseze redacției!**

ROMÂNIA EROICĂ

**Revistă de cultură și educație
patriotică, de cinstire a eroilor neamului**

Fondată în anul 1920 sub înalta ocrotire a Majestății Sale Regina Maria
și a Patriarhului Bisericii Ortodoxe Române PF Miron Cristea.
Serie nouă. Anul XXV. Fondator: G.I. Bg. (r) Petre Stoica.

EDITORIAL

Drumul nostru, cu credință și sinceritate!

— de colonel (rtr.) Dumitru Roman 3

PUNCTUL DE VEDERE

Încoronarea Unirii

— de general de brigadă (rtr.) Grigore Buciu 4

EVENIMENT

Cei ce vorbesc viitorului despre jertfele și izbânzile românilor!

— de colonel (rtr.) Dumitru Roman 6

Gala Premiilor Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”,

ediția a VIII-a, 2021 9

Ediția a IX-a, 2022, a Concursului Asociației Naționale

Cultul Eroilor “Regina Maria” 11

CRONICA

Redescoperirea unui erou, soldatul Eftimie Croitoru

— de colonel (r) Nicolae Ivan 12

Hrisov din Republica Moldova

— de ing. Nicolae Ursu 13

INEDIT

Generalul Alexandru Socec, Jurnal (V)

— de colonel (rtr.) prof. univ. dr. Petre Otu 14

AVEM SUFLETE EROICE

Pilotul de vânătoare Alexandru Popișteanu 21

EROUL DIN FAMILIA MEA

A plecat fără întoarcere, cu tricolorul la el

— de colonel (rtr.) Constantin Bostan 23

REMEMORĂRI

Marinarul român în război — de comandor Nicolae Koslinski 25

Fotografii de la cititori. Veteranul de la '77 28

Cimitirul din Czersk, Polonia — de preot Ioan Dumitru Popoiu 29

România Eroică

Director: General-maior (rtr.)
prof. univ. dr. Visarion Neagoe

Consiliul științific

prof. univ. dr. Ioan Scurtu, colonel (rtr.) prof.
univ. dr. Petre Otu, general de brigadă (rtr.)
Grigore Buciu, colonel dr. Florin Șperlea.

Redacția

Redactor-șef: col. (rtr.) Dumitru Roman;

Redactor-șef adjunct: col. (rtr.) Constantin
Chiper;

Redactori colaboratori:

Col. (rtr.) dr. Alexandru Oșca, Teodora Manole,
dr. Luminița Giurgiu, Lucreția Nechifor.

Art director: Sorin Angheloiu

Fotoreporter: Col. (r) Nicolae Ivan

Adresa redacției: Bulevardul Ion Mihalache
nr. 124-126, Sector 1, București, Cod poștal:
011203
Tel./fax: 021.2241802

E-mail: romaniaeroica@gmail.com

Site: www.cultuleroilor.ro

Cont Bancar: RO45RNCB0082004534620001
BCR, Sucursala Unirea, București
Cod Fiscal: 4505235

Tipar: Tipografia EVEREST

Răspunderea pentru conținutul articolelor
aparține în exclusivitate autorilor, conform art.
206 din Codul Penal

I.S.S.N 1453-9659

Copyright: este autorizată orice
reproducere fără a se percepe taxe
suplimentare, indicând sursa (revista România
Eroică), cu excepția textelor și fotografiilor a
cărora proveniență este specificată expres.

**Acest număr a apărut în 1500 de
exemplare.**

Condiții de colaborare: cititorii din țară
și din străinătate pot trimite pe adresa
redacției texte și fotografii care se încadrează
în tematica revistei. Manuscrisele nu se
înapoiază.

ARTĂ ȘI LITERATURĂ

Tema cultului eroului și al luptătorului – de dr. Cornel Dumitriu	35
Tărâmul de dincolo al daco-românilor – de Grigore Buciu.....	37
Întoarcerea lui Radu Gyr.....	41
Scriitori români participanți la Războiul de Întregire, 1916-1918 – de Ion Lazu	42
Un filosof între alb și negru – de Grigore Buciu	47
Harul taumaturgic al unei expoziții – de Constantin Strună.....	50
Aici!... – de sergent Constantin Ursu.....	51
Scriitorul și Războiul – de D.D. Roman	52

VITRINA CU CĂRȚI

Lucrare distinsă cu Marele Premiu “Comandor Virgil Alexandru Dragalina”, ediția a VIII-a, 2021	59
Lucrare distinsă cu Premiul “Căpitan aviator Alexandru Manoliu”, ediția a VIII-a, 2021	61
Lucrare distinsă cu Premiul “Sublocotenent Ioan R. Marinescu”, ediția a VIII-a, 2021 – O rubrică realizată de Grigore BUCIU	62
Glasul inimii, glasul mamei – de Dumitru Roman	64
IN MEMORIAM	64

În atenția colaboratorilor

România Eroică primește pentru publicare articole, evocări, portrete, note, documente, recenzii, știri despre activitatea filialelor ANCERM, fotografii inedite. Materialele propuse redacției vor fi prezentate pe suport electronic (CD, dischetă), însoțite de fotografiile originale sau scanate în format JPEG, cu o rezoluție de cel puțin 300 dpi. În cazuri speciale, vor fi acceptate și texte dactilografiate. Fotografiile vor fi însoțite de explicații corespunzătoare și de numele autorului lor (acolo unde este cazul).

De la caz la caz, redacția poate accepta preluarea unor articole apărute în alte publicații, dacă prezintă un interes deosebit pentru tematica **României Eroice**; în această situație, persoana care propune articolul respectiv are obligația să obțină acordul publicației în care a apărut.

Redacția își rezervă dreptul de a publica materialele în funcție de necesități și, desigur, de a nu le reține pe acelea care nu se înscriu în tematica revistei. De asemenea, își rezervă dreptul de a face, pe textele acceptate pentru tipar, îndreptările socotite necesare, atât în ceea ce privește forma, cât și conținutul, firește după consultarea sau avizarea autorilor. ■

Drumul nostru, cu credință și sinceritate!

Colonel în retragere Dumitru ROMAN

Nici nu știu când a trecut sfertul de veac de când a început să apară, la București, seria nouă a revistei «România eroică», și nici când s-au adunat pe frontispiciul său cele 65 de numere editate până acum! Atunci, în 1997, câțiva oameni inimoși de la Asociația Națională Cultul Eroilor, susținuți de colaboratori externi și sponsori generoși, și-au asumat sarcina de a duce mai departe opera începută de înaintași, în 1920, prin revista „Cultul Eroilor Noștri”, publicație care, după șase ani de apariție, și-a luat titlul de „România Eroică”, permițând astfel conducerii să-i lărgescă sfera de activitate și orizontul preocupărilor. „Vom căuta – nota scriitorul Mircea Dem Rădulescu în editorialul primului număr al „României eroice” – să amplificăm sfera noțiunii de eroism în sensul filosofiei marelui cugetător englez Thomas Carlyle, care în minunata sa carte „Eroii” privește eroul, în decursul vremurilor, ca divinitate, ca profet, ca preot, ca poet și ca om de litere. După Carlyle, eroul este acela care săvârșește o faptă mare cu credință și sinceritate. Dacă pornim de la premisa filosofului englez, drumul nostru va fi limpede.”

Astăzi, ca și atunci, «România eroică» este chemată să îndeplinească, prin programul ei și al asociației pe care o reprezintă, un rol de mare însemnătate culturală și de pioase îndatoriri față de eroii noștri. O vom face cu bună-credință și loialitate. Cultul Eroilor rămâne misiunea noastră de bază. Dar, dincolo de aceasta, se simte nevoia multiplicării mesajelor, a vocilor, a colaborărilor din țară și din afara ei. Ne scriu cititori români din Statele Unite, din Franța, din Olanda, din Germania etc. etc. îndemnându-ne la mai mult!

Așadar, e timpul să dăm publicației noastre o răspândire cât mai întinsă, făcând din ea o tribună importantă de educație literară, artistică și patriotică.

Dacă, acum aproape o sută de ani, Mircea Dem Rădulescu își punea problema largirii orizontului tematic al revistei, în sensul promovării literaturii românești, susținerii creatorilor și artiștilor tineri, fie ei poeți, prozatori, dramaturgi, pictori, sculptori, istorici, cu atât mai mult se pune această sarcină în fața noastră, a celor de azi și de mâine.

Pornim la drum încurajați și însuflețiți de deviza asociației noastre, „Neamul este etern prin cultul eroilor!”, și de vorba cronicarului: „Biruit-au gândul!” ■

Încoronarea Unirii

General de brigadă (rtr) Grigore BUCIU

Încoronarea regelui Ferdinand și a reginei Maria, la Alba Iulia, în data de 15 octombrie 1922, este un act eminent religios, încărcat de o multitudine de simboluri profunde. Înțelesul acestora trimite la tradiția în sine a încoronării, prin care puterea politică a suveranului este consacrată religios. El este împuternicitul, mandatarul puterii divine ce conduce un popor ales, după modelul biblic.

În timp, realitățile s-au schimbat, monarhia a pierdut din autoritate, suveranul nu mai poate face ce dorește, ci se supune voinței poporului prin parlament și confirmă actele puterilor în stat prin promulgarea legilor.

Ferdinand începe să fie regele unei Români în creștere, mai devreme de încoronarea propriuzisă, prin decizia politică a Republicii Moldovenești (Basarabia) de a se uni cu țara, la 27 martie 1918. Paradoxal, această creștere se produce în condițiile dureroase ale descreșterii României prin Tratatul de la București, prin care Germania coboară forțat granițele de pe munți în interiorul țării.

Ferdinand devine de facto rege al României Mari, la 1 decembrie 1918, când, concomitent cu citirea deciziei de unire a Transilvaniei cu țara, el și regina Maria intră călări în Capitală, în fruntea trupelor întoarse din recluziune din Moldova, din acea Românie mică și foarte vulnerabilă, înghesuită în provincia lui Ștefan cel Mare. Vin pe Calea Victoriei și se opresc în Piața Universității, în fața statuii lui Mihai Viteazul, primul unificator de țară. Aici, generalul Eremia Grigorescu, eroul necontestat al victoriilor de la Mărășești, în calitate de, încă, ministru de război, în guvernul Coandă, îi înmânează regelui bastonul și cartea de Mareșal al României. Acolo oficialitățile primesc defilarea trupelor întoarse de pe front. Steagurile de luptă se închină în fața lui Mihai Viteazul – marele simbol, și a regelui mareșal.

În mod firesc, Încoronarea ar fi trebuit să aibă loc în București, capitala Regatului, care primise în sânul său toate provinciile istorice. Nu a putut fi așa din mai multe motive. Provinciile de peste munți erau extrem de importante pentru țară, iar populația și politicienii trebuiau să simtă acest lucru. Regatul intrase și ieșise din neutralitate, făcuse marele sacrificiu în război pentru Ardeal, pentru alipirea tuturor ținuturilor din Imperiul Austro-Ungar locuite de români.

A face încoronarea la Alba Iulia, în cetatea care găzduise marea adunare a electorilor ce hotărâseră alipirea Ardealului, Banatului, Țării Crișurilor și Maramureșul la Regat, era un gest de prețuire a oamenilor ce înduraseră un mileniu de umilire, împilare și desconsiderare. Dacă noi, românii, am fi fost mai îndrăzneți și mai hotărâți, am fi mutat capitala cu totul la Alba Iulia și am fi rezolvat pentru totdeauna problema ardeleană.

Alba Iulia era proiectată de Mihai Viteazul a fi capitala țărilor române unite la 1600, vis ce n-a putut fi împlinit din cauzele binecunoscute. Dar mai era și cetatea suferinței, unde rex Daciae-Horea a fost zdrobit pe roată ca un tâlhar oarecare.

Pentru unire se mersese în război, se murise într-un număr de eroi și victime impresionant, se exprimase voința populară a majorității, se duseseră lupte pentru apărarea ei, de la Mureș la linia provizorie de demarcație din partea de vest a Munților Apuseni și de acolo până la Budapesta.

Fusese apărat actul unirii în Basarabia și în Bucovina de Nord pentru a stăvili pretențiile rusești și ucrainene. Erau fapte reale, concrete, dar care aveau nevoie de confirmare internațională. Conferința de Pace de la Paris a adus tratatele de pace cunoscute, dintre care cel de la Trianon, referitor la Ardeal și stabilirea graniței de vest-nord a produs marile supărări ale înfrânților, dar și potolirea apelor.

Unirea cea Mare a fost un act impresionant, măreț, fără precedent. Încoronarea ei se cerea a fi pe măsură, ca anvergură, dar mai ales prin semnificațiile ce le presupuneau obiectele și acțiunile simbolice.

La stabilirea și pregătirea locului și ceremoniilor, un rol esențial l-au jucat regina Maria și Nicolae Iorga – dascălul în ale istoriei, culturii și tradițiilor românești ale celor doi, pe vremea când erau principii moștenitori.

Se ridicau însă câteva dificultăți. În cetatea Albei Iulia nu era o catedrală ortodoxă care să găzduiască evenimentul. Cea episcopală ridicată de Mihai Viteazul, în afara zidurilor însă, fusese distrusă de unguri, imediat după asasinarea domnului. Cea catolică măreață și dominantă, unde era adăpostit mormântul lui Iancu de Hunedoara, i-ar fi surâs regelui, el fiind catolic, dar ar fi fost o jignire pentru românii ortodocși, majoritari. S-a hotărât înălțarea unei catedrale episcopale ortodoxe, care a fost construită în timp record, respectând tradițiile de proporționalitate specifice bisericilor voievodale românești, și pictată de Costin Petrescu, pictorul frescelor istorice din Ateneul Român. A fost amplasată în interiorul cetății crăiești, cu intrarea în incintă chiar pe linia zidurilor de vest, în proximitatea porții pe unde intrase Mihai Viteazul după victoria de la Șelimbăr. Cu alte cuvinte, o dată cu unirea, încoronarea intra în Alba Carolina și biserica românilor. Șanțul cetății din fața catedralei a fost astupat cu pământ, la sugestia lui Iorga, astfel încât se crea spațiu pentru activități și ceremonii, dar prin realizarea Platoului Romanilor se făcea legătura cu istoria veche a românilor, iar catedrala nu părea ruptă de românitatea majoritară. Mai era nevoie de un simbol – înălțimea construcției. Proporțiile tradiționale echilibrate nu permiteau să fie mai înaltă decât cea catolică, din apropiere, cum s-ar fi convenit. S-a făcut turnul-clopotniță pe sub care se intră în curtea interioară, care e mai înalt decât turla catedralei catolice. La restaurarea din ultimii ani, șanțul a fost escavat în forma inițială.

Slujba de încoronare, ținută de mitropolitul primat însoțit de mitropoliții Moldovei și Ardealului, s-a făcut în biserică, dar încoronarea a avut loc afară, în curtea interioară, sub un baldachin, fiindcă regele era catolic. Coroana de oțel a lui Carol I a fost dusă la catedrală de primul ministru, cea a reginei din aur, făcută din subscripție publică, după un model medieval, a fost dusă de ministrul de război, ca semn al recunoștinței față de ceea ce făcuse regina pentru soldați în timpul războiului. Președintele Senatului i-a înmănat-o regelui, care și-a pus-o singur pe cap (pentru a evita complicațiile de ritual) iar președintele Camerei a prezentat coroana reginei regelui, care a încoronat-o pe Maria.

A urmat apoi defilarea unităților militare ce luptaseră pe front, în frunte cu comandanții lor care îi conduseseră spre victorie.

De la festivități au lipsit Iuliu Maniu și ceilalți politicieni fruntași ardeleni, nemulțumiți de efectele unirii, care nu erau întocmai cum și-ar fi dorit ei. O absență regretabilă cu care, la numai câțiva ani de la Marea Unire, încep semnele dezunirilor noastre care dăinuie și azi. Au fost prezenți, însă, în număr mare, poporul și toți primarii din țară, ceremoniile au fost fastuoase, dar în limita decenței, ceea ce era normal într-o țară, fie ea și mare, care nu-și revenise după război.

Poate că încoronarea ar fi fost potrivit să se întâmple în data de 1 decembrie. S-a ales 15 octombrie, într-o duminică, data având semnificațiile ei pentru familia regală. Ferdinand și Maria au devenit regi pe 28 septembrie 1914, după calendarul nou 14 octombrie. Regina era născută pe 19 octombrie, iar principele moștenitor Carol, pe 16 octombrie. După tradiție, ziua regelui devenea zi națională, dar Ferdinand era născut vara, n-avea nicio legătură cu ziua unirii. S-a optat pentru această dată de compromis fiindcă era o zi de duminică și era lângă ziua viitorului rege al României.

Gesturile și acțiunile simbolice legate de încoronare merită o abordare separată. Ideea care rămâne este că la Alba Iulia, în acea toamnă, prin cei doi suverani a fost încoronată România Mare, Marea Unire. Iar regele Ferdinand și regina Maria au ținut foarte mult ca totul să se desfășoare în limitele decenței, ei numindu-se regi ai unui popor pe care îl înțelegeau în profunzime. ■

Însemnări de la conferința națională a Asociației Naționale Cultul Eroilor "Regina Maria"

Cei ce vorbesc viitorimii despre jertfele și izbânzile românilor!

General de brigadă Valeriu Roșu, loțiitorul șefului Departamentului pentru Relația cu Parlamentul și Calitatea Vieții Personalului

Comandor Iosif Bencze

Miercuri, 22 iunie 2022, la Cercul Militar Național din București a avut loc conferința națională a Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”, eveniment care se desfășoară o dată la patru ani și la care participă membrii Biroului Executiv Central și delegațiile filialelor județene.

Între invitații de onoare au fost prezenți: generalul de brigadă Valeriu Roșu, loțiitorul șefului Departamentului pentru Relația cu Parlamentul și Calitatea Vieții Personalului; comandorul Iosif Bencze, director adjunct în Statul Major al Apărării; preotul Consilier Patriarhal Onorific Florin Șerbănescu; general locotenent în retragere

Neculai Băhnăreanu, președintele Asociației Naționale a Cadrelor Militare în Rezervă și în Retragere „Alexandru Ioan Cuza”; general în retragere dr. Ioan Hurdubaie, președintele Asociației Naționale a Cadrelor Militare în Rezervă și în Retragere din Ministerul Afacerilor Interne; general de brigadă (rtr.) Ion Dănilă, președintele Asociației Naționale a Veteranilor de Război; colonel (rtr.) Iulian Boeru, Fundația Sf. Mare Mucenic Gheorghe, Purtătorul de Biruință, colonel (r) Ioan Mocan, președintele Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și în Retragere din Arma Geniu; colonel (rtr.) Sgărbură Emil, președintele Uniunii

Veteranilor de Război și Urmașelor Veteranilor. De asemenea, au participat reprezentanții instituțiilor cu care asociația are o strânsă colaborare (Direcția pentru Relația cu Parlamentul, Direcția Calitatea Vieții Personalului, Direcția Generală Financiar-Contabilă).

Asociația Națională Cultul Eroilor "Regina Maria" a împlinit 30 de ani de existență, eveniment sărbătorit anul trecut, dar, din motive de pandemie, fără amploarea și fastul pe care le-ar fi meritat o asemenea aniversare.

În raportul colegial prezentat în fața conferinței, generalul maior (rtr.) prof. univ. dr. Visarion Neagoe a remarcat faptul că, în toată această perioadă, în pofida dificultăților organizatorice și mai ales financiare, Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria” a reușit să devină o organizație puternică și bine structurată, cu statut de utilitate publică și filiale în toate județele țării – mai puțin în județul Teleorman – a căror activitate este apreciată de instituțiile sub patronajul cărora ființează, respectiv Ministerul Apărării Naționale și Patriarhia Română, precum și de organele administrației locale, care dovedesc, se pare, mai multă receptivitate atunci când este vorba de cinstirea Eroilor, de protejarea operelor comemorative de război. Fără să dea nume și date concrete, președintele asociației a amintit de slaba implicare și lipsa de comunicare ale conducerilor unor filiale județene, de tergiversarea de neînțeles a demersurilor pentru dobândirea personalității juridice, pentru atragerea de noi membri cotizanți ș.a.

Momentul cel mai așteptat de pe ordinea de zi a conferinței – alegerea noilor organe conducătoare – s-a derulat în normalitatea și în firescul lui. Și asta pentru că am fost și am rămas o echipă unită, în care fiecare își cunoaște valoarea și toți laolaltă am învățat, unul de la altul, să ne respectăm și să dăm "Cezarului ce-i al Cezarului!"

În urma votului unanim, noua conducere se prezintă astfel: președinte: general maior (rez.) prof. univ. dr. Visarion Neagoe; prim-vicepreședinte: general de brigadă (rtr.) Radu-Șerban Dan; vicepreședinți: colonel (rtr.) Gheorghe Mateescu, colonel (rtr.) dr. Ilie Schipor, preot Florin Vlădoiu, general de brigadă (rtr.) Grigore Buciu, colonel (rtr.) Nicolae Ivan; secretar: plut. adj. pr. (rtr.) Nicolae Sanda; membri: colonel (rtr.) Dumitru Roman, redactor-șef al revistei "România eroică", colonel (rtr.) dr. Alexandru Oșca, purtător de cuvânt, colonel (rtr.) Petru Gurău, ec. Florentina Ganea, colonel (rtr.) Dumitru Stanca, m.m.pr. (r) Cătălin Păduraru, colonel (rtr.) Nicolae Dragu, prof. dr. Cornel Mărculescu, colonel (rtr.) Remus Macovei, prof. Lucreția Nechifor, preot colonel George Aurelian Pretorian, căpitan (rtr.) Ioan Ioniță, colonel (rtr.) Petrea Cujbă, prof. dr. Ștefan Lucian Mureșanu.

Așadar, generalul maior (rtr.) prof. univ. dr. Visarion Neagoe a fost ales pentru un nou mandat de patru ani. Al treilea! Îmi aduc aminte că, în 2013, când a venit în fruntea asociației, generalul Neagoe spunea că forța organizației noastre trebuie să se sprijine pe numărul, valoarea și

*General de brigadă (rtr.)
Ion Dănilă, președintele
Asociației Naționale a
Veteranilor de Război*

*General Ioan Hurdubaie,
președintele ANCMRR din M.A.I.*

*Preotul profesor
Florin Șerbănescu,
Consilier Patriarhal Onorific*

Colonel (rtr.) Constantin Chiper

General de brigadă
(rtr.) Achim Alstani

Colonel (rtr.) Dumitru Stratanov

Colonel (rtr.) Ioachim Grigorescu

Colonel (rtr.) ing. Ioan Timofte

loialitatea membrilor săi, atribute care țin de conștiința și de voința fiecăruia de a se implica și a da personalitate filialelor din care fac parte.

Un adevăr veșnic de trist spune că omului nu i-a fost scris să fie veșnic. Clipa de reculegere de la conferință, pentru cei plecați dintre noi, este, în fond, și un "remember": vine un moment în care trebuie să predai... ștafeta.

Un asemenea moment, poate cel mai emoționant din desfășurarea conferinței, l-am trăit cu toții alături de câțiva "bărbați de la Cultul Eroilor" care au decis să încredințeze misiunea de cinstire a eroilor unor camarazi mai tineri. Au fost înconjurați cu dragoste și respect și copleșiți cu aplauze: generalul de brigadă în retragere Achim Alstani (Buzău); colonelul în retragere Constantin Chiper (Prahova); colonelul în retragere Dumitru Stratanov (Brașov); colonelul în retragere ing. Ioan Timofte (Iași), colonelul în retragere Ilie Mohora (Harghita); colonelul în retragere Ioachim Grigorescu (Covasna); colonelul în retragere Vasile Stan (Tulcea); colonelul în retragere Constantin Ioniță (Neamț).

În semn de prețuire pentru tot ce

au făcut, conferința națională le-a acordat, în unanimitate, titlul de "Președinte de Onoare" al filialelor în fruntea cărora s-au aflat ani de-a rândul. Este singura distincție cu care îi poate răsplăti, în acest moment, Asociația Națională Cultul Eroilor "Regina Maria"!

Închei aceste rânduri cu o nedumerire: ca gazetar care slujește de 15 ani, bătuți pe muchie, revista "România eroică", m-am întrebat și acum, ca și în alte dăți – de ce a lipsit conducerea Oficiului Național pentru Cultul Eroilor de la conferința Asociației Naționale Cultul Eroilor "Regina Maria"? Întrebarea asta a mai fost pusă și în alte ocazii, dar răspunsul nu a fost dat încă... Oare nu avem aceleași idealuri de slujit? Oare îndemnul Regelui Ferdinand, de acum mai bine de o sută de ani, adresat prin Înaltul Decret Lege nr. 4106, din 1919, Societății "Mormintele Eroilor Căzuți în Război" – citez: să vorbească viitorimii despre jertfele și izbânzile noastre, despre frumusețea virtuților ostășești și despre nezdruncinata tărie a sufletului românesc! – nu ne privește pe noi toți?... ■

**Colonel (rtr.)
Dumitru ROMAN**

Premiile Asociației Naționale Cultul Eroilor “Regina Maria” pe anul 2021 au fost acordate în cadrul unei festivități desfășurate în ziua de 30 mai 2022, la Galeria Artelor a Cercului Militar Național din București. Gala ediției a VIII-a a fost dedicată Zilei Eroilor, care anul acesta este sărbătorită la 2 iunie, odată cu marea sărbătoare creștină a Înălțării Domnului.

Pe adresa concursului au fost înregistrate 13 lucrări, din care un volum de memorialistică de război, trei biografii ale unor personalități militare, trei monografii ale unor localități, monumente sau specialități militare, precum și câteva culegeri de documente sau de evocare a eroilor – toate încadrându-se în tematica prevăzută de regulamentul de desfășurare a concursului.

În urma evaluării, Juriul acestei ediții – format din prof. univ. dr. Ioan Scurtu, general maior (rtr.) prof. univ. dr. Visarion Neagoe (președintele juriului), colonel (rtr.) prof. univ. dr. Petre Otu, colonel (rtr.) prof. univ. dr. Alexandru Oșca, general de brigadă (rtr.) Grigore Buciu – a decis următoarele:

Marele Premiu “Comandor Virgil Alexandru Dragalina”, în valoare de 1000\$, a fost acordat volumului Tricolorul în istoria românilor, apărut la Editura Muzeul Literaturii Române, având ca autori pe Adina Berciu-Drăghicescu, Corneliu M. Andonie și Luminița Iordache.

Premiul “Erou sublocotenent Ioan R. Marinescu”, în valoare de

Gala Premiilor Asociației Naționale Cultul Eroilor “Regina Maria”

Marele Premiu “Comandor Virgil Alexandru Dragalina”, în valoare de 1000\$, a fost acordat volumului “Tricolorul în istoria românilor”

*Marele Premiu “Comandor Virgil Alexandru Dragalina”,
înmânat doamnelor Adina Berciu-Drăghicescu și Luminița Iordache.*

500\$, a revenit volumului: Ioan Balan, Din Carpați până dincolo de Elba. Jurnal de front și din prizonierat, Editura militară, 2021, o memorialistică de război salvată de la uitare și anonimată prin grija și tenacitatea doamnei Adriana Rotaru, nepoata autorului.

Premiul “Căpitan aviator Alexandru Manoliu”, în valoare

de 500\$, a fost acordat lucrării: Crucea Eroilor Români de pe Muntele Caraiman. Istoric, restaurare, reabilitare, conservare, apărută la Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, în anul 2021, sub coordonarea dr. Codrin Dumitru Munteanu și colonel (rtr.) prof. univ. dr. Ion Giurcă, precum și cu contribuția cercetătorilor Alexandru

Bartoc, Paul Adrian Cristescu și Alexandru Dobrică.

Au fost răsplătite cu "Diploma de participare" volumele nominalizate la unul din premii.

Despre valoarea lucrărilor premiate au vorbit prof. univ. dr. Visarion Neagoe, prof. univ. dr. Petre Otu și generalul de brigadă (rtr.) Grigore Buciu.

Gala Premiilor Asociației Naționale Cultul Eroilor "Regina Maria" s-a încheiat cu mesajele de salut ale sponsorilor acestui concurs: Opritsa Dragalina Popa, nepoata generalului erou Ioan Dragalina; Irina Nelson, nepoata sublocotenentului erou Ioan R. Marinescu, mesaj prezentat de domnul ing. Sorin Novac; dr. Radu Manoliu, fiul eroului căpitan aviator Alexandru Manoliu, care a venit special din Olanda pentru această festivitate.

Fără sprijinul financiar al acestor familii de români stabilite în străinătate, aceste premii nu ar fi fost posibile. Le mulțumim din suflet!

Nu putem încheia rândurile de față fără să remarcăm gestul de noblețe al domnilor Codrin Dumitru Munteanu, Ion Giurcă, Alexandru Bartoc, Alexandru Dobrică și Paul Adrian Cristescu, care au decis să doneze premiul în valoare de 500\$ Asociației Naționale Cultul Eroilor "Regina Maria" pentru ridicarea unui monument în memoria generalului Grigore Bălan, erou al ultimului război mondial.

Cu gândul la ediția IX-a – aflată în plină desfășurare – rămânem cu sufletul plin de admirație și respect pentru

Premiul "Căpitan aviator Alexandru Manoliu", primit de domnul dr. Codrin Dumitru Munteanu.

Premiul "Sublocotenent Ioan R. Marinescu, primit de doamna Adriana Rotaru, nepoata autorului.

toți cei care au contribuit și în anul 2021, un an atât de dificil, bântuit de pandemie și de crize economice și sociale, la succesul

Premiilor Asociației Naționale Cultul Eroilor "Regina Maria"! ■

Colonel (r) Nicolae IVAN

Marele Premiu

"Comandor Virgil Alexandru Dragalina"

al Asociației Naționale Cultul Eroilor

"REGINA MARIA"

Premiul "Sublocotenent Ioan R. Marinescu"

al Asociației Naționale Cultul Eroilor

"REGINA MARIA"

Premiul "Căpitan Alexandru Manoliu"

al Asociației Naționale Cultul Eroilor

"REGINA MARIA"

Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria” lansează ediția a IX-a a concursului cu premii în valoare de 2000 de dolari pentru cele mai bune lucrări de istorie apărute în anul 2022!

Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria” lansează ediția a IX-a a Premiilor Anuale acordate celor mai bune lucrări având ca domeniu de cercetare participarea armatei române pe câmpurile de luptă ale războaielor din 1877-1878; 1913; 1916-1919; 1941-1945 (analize ale unor bătălii; memorialistică de război, biografii ale unor personalități militare; soarta prizonierilor de război; militari dispăruți pe front; monografii ale unor opere comemorative de război sau ale unor unități combatante - batalioane, regimente, brigăzi, divizii, nave de luptă etc.).

La această ediție vor fi acordate trei premii:

- Marele Premiu **"Comandor Virgil Alexandru Dragalina"**, în valoare de 1000 de dolari SUA;
- Premiul **"Sublocotenent Ioan R. Marinescu"**, în valoare de 500 de dolari SUA;
- Premiul **"Căpitan aviator Alexandru Manoliu"**, în valoare de 500 de dolari SUA.

Fiecare premiu va fi însoțit de câte o diplomă, precum și de medalia cu efigia titularului de premiu.

Condiții de premiere:

1. Sunt considerate eligibile pentru a fi premiate lucrările de autor (colectiv) în limba română editate în anul 2022.
2. În evaluarea volumelor propuse pentru concurs, membrii juriului vor ține seama de următoarele criterii: valoarea științifică; noutatea temei; originalitatea conținutului, analizei și interpretării datelor de arhivă; stilul de redactare; aparatul critic; prezentarea grafică.
3. Nu vor fi luate în considerație lucrările reeditate sau cele de ficțiune.
4. Volumele câștigătoare vor fi stabilite de un juriu a cărui componență va fi aprobată prin decizia Biroului Executiv Central al Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”.
5. În cazul în care vor fi mai multe lucrări cu același număr de puncte, departajarea se va face în funcție de punctajul obținut la criteriul valoare științifică.
6. Lucrările (cel puțin cinci exemplare) propuse pentru concurs se trimit prin poștă sau curier, în plic închis, cu mențiunea Premiile ANCERM, pe adresa: Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria”, Bd. Ion Mihalache nr. 124-126, Sector 1, București, Cod poștal: 011203.
7. Termenul limită de depunere a lucrărilor (cărților): 31 decembrie 2022.

Eroul pontonier Eftimie Croitoru

La sfârșitul lui decembrie 1989 și începutul lui 1990, toate monumentele și statuile care proslăveau comunismul și "epoca de aur", din toate orașele României, au fost distruse și aruncate la "groapa de gunoi" a istoriei, iar străzile, bulevardele și piețele cu numele militanților socialiști și comuniști au fost rebotezate, cel mai adesea cu numele generalului Vasile Milea, primul "erou" post-Ceaușescu, sau ale celor "căzuți în revoluție". (Ulterior, și numele lui Vasile Milea a fost scos din istoria Bucureștilor, spre satisfacția contestatarilor săi!).

Acestei euforii demolatoare, de care au avut parte mai toate epocile mai mult sau mai puțin revoluționare din statele civilizate ale Europei sau de aiurea, i-au căzut victimă și unii eroi militari morți pe câmpurile de luptă ale ultimului război mondial, care au fost contestați ori acuzați că "eroismul lor" n-a fost decât o "făcătură" a propagandei comuniste. Cazul cel mai cunoscut s-a consumat în jurul faimoasei "Baterii Albastre", al cărei personaj central era chiar comandantul acestui grup paramilitar, locotenentul Marin Năstase,

Redescoperirea unui erou, soldatul Eftimie Croitoru

tatăl premierului Adrian Năstase. Când partidul din care făcea parte și Adrian Năstase a intrat în opoziție, vitrina cu obiectele, planșele care aminteau de "Bateria Albastră" și comandantul ei au fost expulzate din Muzeul Militar Național "Ferdinand I" (!?). De o soartă asemănătoare, dar ceva mai estompată, a avut parte eroul Eftimie Croitoru, soldatul pontonier care a căzut eroic în apărarea unui pod peste Tisa, în toamna anului 1944. Treptat, mai ales după desființarea Regimentului de Pontonieri de la Turnu Măgurele și mutarea bustului eroului în cazarma geniștilor din Brăila, soldatul Eftimie Croitoru risca să fie dat cu totul uitării chiar și în satul său natal, Sfințești, unde nu exista niciun însemn, niciun reper comemorativ care să amintească de eroul de la Tisa. Cum era și firesc, urmașii eroului s-au adresat autorităților în drept.

Este meritul Asociației Naționale Cultul Eroilor "Regina Maria" care a susținut cu bună-credință protejarea memoriei acestui erou, acțiune care s-a încheiat cu ridicarea unui monument în comuna sa natală. Toate eforturile pentru avizarea și construirea monumentului au fost asumate, spre onoarea ei, de Asociația Cadrelor Militare în Rezervă și în Retragere din Arma Geniu, reprezentată de domnul colonel (r) Ioan Mocan.

Dezvelirea oficială a monumentului eroului pontonier Eftimie Croitoru a avut loc în Ziua

Monumentul "Eroul pontonier Eftimie CROITORU" din comuna Sfințești, județul Teleorman.

Eroilor, 2 iunie 2022, în comuna Sfințești, în prezența domnilor Ionuț Adrian Gadea, președintele Consiliului Județean Teleorman; Gigi Iancu, subprefect; Florin Savu Piper, deputat, Dănuț Cristescu, senator, Aurel Drăghici, primarul comunei Vedea, Marian-Anișor Ceaușu și Marian Niță, primarul și viceprimarul comunei Sfințești, și a locuitorilor acestei așezări teleormănene. Din partea familiei a fost prezentă doamna Ionela Bana, nepoata eroului Eftimie Croitoru. Asociația Națională Cultul Eroilor "Regina Maria" a fost reprezentată de o delegație formată din general-maior (rtr.) prof. univ. dr. Visarion Neagoe, președinte, și colonelul (rtr.) Gheorghe Mateescu, vicepreședinte. ■

Colonel (r) Nicolae IVAN

Hrisov din Republica Moldova

HRISOV

CU VRAREA TATĂLUI, CU AJUTORUL FIULUI, CU LUCRAREA SFÂNTULUI DUȘ, CU SMERENȚE, CU IUBIRE ȘI CU RECUNOȘȚINȚĂ PENTRU TOATE BINEFAČERILE PRIMITE DE LA BUNUL DUMNEZEU, AM RESTABILIT CIMINTRUL MILITAR, ÎNTRU SLAVA ȘI MEMORIA CELOR 15 SOLDAȚI, EROI ROMÂNI, CĂZUȚI LA DATORIE PE ACESTE MELEAGURI ÎN IULIE 1941, ÎN RĂZBOIUL SFÂNT PENTRU ELIBERAREA BASARABIEI, FIIND ÎNHUMAȚI DE PREOTUL AUREL TRANDAFIR ÎN CURTEA BISERICII DIN SATUL SLOBOZIA HORODIȘTE, RAIONUL REZINA.

Nr. crt.	Prenume și nume	Localitatea natală	Grad	Unitatea militară
1	Dorel (Danail) Dumbrăvescu	Iaiși	Sublocotenent	Reg. 9 Dorobanți
2	Ion (Ioan) Stoian	Măcrina	sergent	Reg. 9 Dorobanți
3	Antoche (Antofe) Dumitru	Odohești	caporal	Reg. 5 Pionieri
4	Gheorghe Chelău (Chilău)	Răcoveni	caporal	Reg. 9 Dorobanți
5	Ștefan Dobrescu		fruntaș	Reg. 9 Dorobanți
6	Rădu Mălurianu		soldat	Reg. 5 Pionieri
7	Constantin Ghilău		soldat	Reg. 9 Dorobanți
8	Dumitru Icăl (Icăl)	Slobozia Ciortii	soldat	Reg. 9 Dorobanți
9	Constantin (Costică) Mocanu	Grădăștea	soldat	Reg. 9 Dorobanți
10	Pavel Burlacu		soldat	Reg. 9 Dorobanți
11	Aristide Ene (Eni)	Frasin	soldat	Reg. 9 Dorobanți
12	Alexandru Zamfir		soldat	Reg. 9 Dorobanți
13	Ioan Gheorghijă		soldat	Reg. 5 Pionieri
14	Petru Făil		soldat	Reg. 5 Pionieri
15	Ostăș necunoscut			Reg. 9 Dorobanți

CONTRIBUȚORI

REAMENAJAREA CIMINTRULUI, CARE INCLUDE ȘI PARCELA SOLDAȚILOR EROI ROMÂNI, A FOST ÎNIIȚIATĂ ȘI COORDONATĂ, ÎNCĂ DIN 2007, DE VETERANUL DE RĂZBOI COL. REZ. ANATOLIE CARAMAN, ÎMPREUNĂ CU PRIMARUL LOCALITĂȚII, LT. COL. REZ. SERAFIM NOUR, CU PREOTUL VITALIE RUSU ȘI CU CETĂȚENII SATULUI: ANATOLIE STRUGULEA, ANATOLIE POPA, PROF. TAIȘIA ZGUREAN, PROF. PETRE CIMBIR.

ÎN ANUL 2019 A.N.C.E. „REGINA MARIA”, FILIALA VĂLEII DE MUNTE, PREȘEDINTE COL. (r.) NICOLAE MOISE, ȘI SOC. CULTURALĂ „BUCUREȘTI-CHIȘINĂU”, FILIALA PRAHOVA, PREȘEDINTE ING. NECULAI URȘU, AU DONAT 100 DRAPECE TRICOLORE ȘI O TROIȚĂ CARE A FOST CONCEPUTĂ ȘI LUCRATĂ DE MESTERUL POPULAR CIPRIAN DUMITRU DIN LOCALITATEA PĂTĂRLAGELE-BUZĂU, FIIND SFINȚITĂ PE DATA DE 07 SEPTEMBRIE 2019 DE PREOTUL PAROH VITALIE RUSU, LA CARE AU PARTICIPAT ELEȘII ÎNSOȚIIȚI DE PROFESORI ȘI LOCUITORII SATULUI.

ÎN ANUL 2022, TROIȚA A FOST AMPLASATĂ LA LOCUL ISTORIC, PE O NOUĂ PLATFORMĂ.

MONUMENTUL EROILOR ROMÂNI A FOST CREAT, SCULPTAT ÎN PIATRĂ ȘI INSTALAT DE MESTERUL POPULAR ALEXANDRU COJOCARU DIN COSĂUȚI - SOROCA. MONUMENTUL A FOST SFINȚIT AZI 30 IULIE 2022 DE CĂTRE PREOTUL PAROH VITALIE RUSU DIN SLOBOZIA HORODIȘTE ȘI PREOTUL SERGIU AȘA - CONSILIER CULTURAL AL MITROPOLIEI BASARABIEI ÎNSOȚIT DE UN SOBOR DE PREOȚI, CU PARTICIPAREA CONTRIBUȚORILOR, PROFESORILOR, ELEVILOR, LOCUITORILOR SATULUI ȘI A OASPEȚILOR.

NOI ASOCIAȚIILE SUBSCRISE, PREOTUL PAROH VITALIE RUSU ȘI CETĂȚENII AI SATULUI, AM CONTRIBUIT FINANCIAR, FIZIC, MATERIAL ȘI MORAL LA RESTABILIREA CIMINTRULUI MILITAR AL SOLDAȚILOR ROMÂNI:

- A.V.R. 1992 „TIRAS-TIGHINA”, PREȘEDINTE COL. REZ. ANATOLIE CARAMAN - 21.000 Lei
- A.V.R. 1992 „TIRAS-TIGHINA” FILIALA „DIASPORA EUROPEANĂ”, PRIN:
 - 1. PREȘEDINTE PL. MAJOR LUDMILA BĂLȚĂTU ÎMPREUNĂ CU FAMILIA - 500 EURO
 - MEȘCAREA „HORA UNTRIIȘI PAȘII”, ITALLA, PRIN SILVIA COJOCARI, MARIA COVALI, RAISA MIRELA - 1.000 EURO
 - MOTĂNGA ANATOLIE, PRONEA VASILE - CONSTRUCTORI
- ASOCIAȚIA NAȚIONALĂ CULTUL EROILOR „REGINA MARIA”, FILIALA VĂLEII DE MUNTE, PRIN MEMBRII:
 - 1. PREȘEDINTE FILIALĂ COL. (RET.) MOISE NICOLAE - 4.500 RON
 - 2. DEPUTAT ÎN PARLAMENTUL ROMÂNIEI ING. PARASCHIV RODICA - 2.000 RON
 - 3. COL. (REZ.) CHIORESCU IOAN - 2.500 RON
 - 4. COL. (RET.) CHIPER CONSTANTIN - 500 RON
- SOCIETATEA CULTURALĂ „BUCUREȘTI-CHIȘINĂU”, FILIALA PRAHOVA, PRIN MEMBRII:
 - 1. PREȘEDINTE FILIALĂ ING. URȘU NECULAI - 7.000 RON
 - 2. ING. PUMU ADRIAN - 2.500 RON
 - 3. ING. STĂNESCU DAN - 500 RON
 - 4. EC. IORDACHE MARIA - 500 RON

Președinte,

Președinte,

Președinte,

Col. (r) Nicolae MOISE

Col. (r) Anatolie CARAMAN

Ing. Neculai URȘU

Lăsăm mărturie acest Hrisov, să se știe că în anul 2022 a fost ridicat un monument pentru eroii români.

Cu vrerea tatălui, cu ajutorul fiului, cu lucrarea sfântului duh, cu smerenie, cu iubire și cu recunoștință pentru toate binefacerile primite de la bunul Dumnezeu, am restabilit cimitrul militar, întru slava și memoria celor 15 soldați, eroi români, căzuți la datorie pe aceste meleaguri în iulie 1941, în războiul sfânt pentru eliberarea Basarabiei, fiind înhumați de preotul Aurel Trandafir în curtea bisericii din satul Slobozia Horodiște, raionul Rezina. ■

Ing. Neculai
URȘU

Generalul Alexandru Socec, Jurnal (V)

În perioada 11 septembrie - 27 octombrie 1916, generalul Alexandru Socec a luptat în Dobrogea, în calitate de comandant al Diviziei 2 Infanterie și al unui grup de divizii care îi purta numele. Marea sa unitate avea flancul drept pe Dunăre, urma dealul Baiului și apoi pădurea Cinghinea.

Pe teatrul de război dintre Dunăre și Mare acționau mari unități române și ruse, comandate de generalul rus Andrei Medardovitovici Zaioncikovski (1862-1926). Acesta a condus Corpul de armată 47 rus și apoi Armata de Dobrogea. A fost schimbat din funcție la 16/29 octombrie 1916, fiind înlocuit de Vladimir Viktorovici Saharov (Zaharov).

La 24 septembrie, Armata de Dobrogea a trecut la apărare, operația de la Flămânda fiind compromisă. Concomitent, forțele germane și austro-ungare au trecut la ofensivă pe arcul carpatic, ceea ce impunea întărirea apărării acestuia, ajutoarele neputând veni decât de pe frontul din Dobrogea. Prin urmare, o serie de mari unități au fost transferate de aici. La 6 octombrie 1916, forțele bulgaro-germane au declanșat ofensiva, frontul româno-rus cedând în mai multe puncte. Divizia 2 Infanterie și-a menținut pozițiile, dar a fost nevoită să se retragă din capul de pod de la Cernavodă.

Pe 20 octombrie, diviziile 2, 5, 9 și 19 au fost retrase din Dobrogea pe malul de vest al Dunării pentru a fi reconstituite. Generalul Socec a fost numit comandant al Diviziei 2/5 Infanterie, dislocată la lanca, pentru refacere. Dar, după mai puțin de o săptămână, incomplet refăcută, a fost transferată în regiunea Pitești, apoi integrată în Grupul de manevră, care va lua parte la operația de la Neajlov-Argeș („bătălia Bucureștilor”). Aici, destinul generalului Socec se va frânge, el fiind acuzat de „părăsire de post”. A fost trimis în judecată, condamnat și degradat în fața propriilor trupe.

Punem punct aici paginilor de jurnal ale generalului Alexandru Socec, pagini care văd pentru prima dată lumina tiparului în revista România eroică (61/2020; 62/2021; 64/2021; 65/2022; 66/2022). ■

Colonel (rtr.) prof. univ. dr. Petre OTU

Generalul Alexandru Socec

Anul 1916

12 octombrie. ... Am prevăzut ce ne așteaptă pe ziua de mâine. Am trimis dar pe toți la culcare și am rămas eu cu locot. Săvoiu și doi elevi de administrație pentru a primi ordine, a descifra notele secrete și a lua orice dispozițiuni. Le-am dat chiar ordin să nu se scoale până nu voi trimite după ei (erau nedormiți de 36 de ore). În timpul nopții am primit numai câteva ordine fără importanță. La 5 dimineața a venit colonelul larcoff la mine, beat mort, să-mi ceară furaj pentru boii trenurilor (avea 48 de tun, în totul 192 și 46 de cai) deoarece n-aveau ce mânca. I-am spus că furajele noastre sunt la Cernavodă și că-i voi da bonuri să-și ridice de acolo furajele necesare. Nu s-a învoit așa, a cerut să-i trimitem cu furgoanele noastre furajul. Refuzându-i aceasta, a găsit veselul colonel o soluțiune f[oarte] practică: „Eh, bien, mon Général, je les vendrerai aujourd’hui même” [Ei, bine, generale, le voi vinde chiar astăzi !]. Ca om de cuvânt a și vândut boii unui samsar cu 100 lei bucata, boi splendizi aduși din Siberia. Am menționat acest episod pentru a ilustra încă un exemplu de indiferență [pe] care o arată rușii față de noi și de întregul război.

La 8 dimineața a început pe întregul front obișnuitul bombardament însă la 101/2 a izbucnit ca dintr-un imens vulcan o ploaie de proiectile care au întunecat orizontul. Efectiv tremura pământul sub noi. Intendantul Castelului de Apă m-a rugat să-i dau o căruță să-și trimită copiii la niște rude la Hârșova, dânsul rămânând la postul său. Locotenentul Cantuniari a servit artileria noastră în mod admirabil, la timp a transportat tot materialul trebuincios regimentelor. La 12, la dejun, am primit de la gl. Rașcu din Cernavodă ordinul „pers. confidențial”... Să nu mai murim pe loc !!!, dar m-a prevenit că între 4-5 p.m., va începe de la extrema stângă retragerea generală (subliniere în textul original - n.n.) a armatei de Dobrogea. M[arele] C[artier] apelează însă la patriotismul dv. și al ofițerilor ce comandați să mențineți cu orice sacrificiu pozițiunile ce ocupați până la ora 6 p.m. pentru a permite trupelor în retragere să se încoloneze. Patria vă va fi recunoscătoare pentru sacrificiul care vi-l cere”.

Imediat am intrat în cabinetul meu cu căpitanul D-tru Popescu și cu lt. Săvoiu, adjutantul meu, și am scris ordinul de retragere pentru fiecare unitate în parte. Apoi am format 10 patrulare de călărași și 10 de cazaci a 3 călăreți care stăteau gata în grajdul Castelului să plece în diferite direcțiuni la unitățile respective. Pentru mai multă siguranță de execuție, am dublat patrulele călărașilor cu cazaci,

care duceau același ordin, fără a ști unii de alții. Focul infernal a continuat fără întrerupere, dacă se poate mai teribil. La 3 p.m. am văzut în depărtare 3 coloane lungi în retragere, erau ruși. Pe la ora 4 p.m. s-au retras sârbii comandați de colonelul Ștefan Hagici (Stevan Hadžić), rămași numai vreo 1500-1700 oameni. Pe la 5 p.m. s-a retras Divizia a 5-a a generalului Constantin Petala¹, a 9-a și a 19-a. Am stat neclintit la postul nostru. Au venit ștafetele de călărași de la unitățile mele să mă înștiințeze că trupele ruso-române s-au retras.

Abia la ora 6.40 am trimis 10 patrulare de călărași cu ordinul de retragere spre Cernavodă-Rasova, după 10 minute am trimis patrulele de cazaci cu același ordin. Apoi am format un batalion din Reg 8 Inf. care trebuia să constituie ariergarda mea, sub comanda bravului căpitan Sachelarie.

Am asistat cu statul meu major la retragerea diviziei mele, executată în cea mai bună ordine. Trecând pînă înaintea mea, m-au aclamat soldații și ofițerii, iar la ora 7 și 10 minute seara, în mijlocul unui foc pur și simplu nebunesc, am încălecat și m-am dus la Cernavodă, unde ne așteptau patru automobile. Batalionul din Reg. 8 Inf. a mers cu pas cadențat ca la paradă – „Onoare lui” (subliniere în textul original - n.n.). Am să raportez Marelui Cartier General această purtare eroică a bravilor ofițeri și soldați din R. 8 Inf. Regret că nu cunosc numele ofițerilor. Aspectul orașului Cernavodă

era jalnic. Străzile sunt pline de răniți. Case devastate, fără uși și ferestre, în jgheburile (rigole) străzii curgea un amestec de vin-rachiu și spirt, care împrute aerul. P’aici-pe colea se vedea câte un rus culcat pe burtă sorbind lichidul otrăvit, cu deliciu. Țipete, vaiete, plânsete umpleau văzduhul. Ne-am suit în automobile și am pornit-o de-a lungul Dunării. Un nesfârșit exod compus din 7-8 coloane de trupe ruso-române și băjenari se șărpuia de-a lungul Dunării pe o lățime de aproape 2 kilometri. Sgomotul uniform al miilor de vaci, al tunurilor, al scârțâitului roților, al țipetelor era copleșitor și enervant. Toată noaptea am umblat până am ajuns la Ghizdăvești, unde nu se mai găsea nimic de mâncare. Din fericire nu ne-a urmărit cavaleria bulgară. Câțiva dezertori bulgari ne-au spus că ofițerii, trupa și caii sunt istoviți.

13 octombrie seara. Cadi-Câșlea². Primesc ordinul de a mă opri... la Ghizdăvești. Toate ordinele sunt fără rost. Unele de aprovizionare, pur și simplu ridicole. Ar merita să le opresc ca exemplu de artă militară făcută în război ca în timp de pace. Îmi face impresia că sunt acte justificative pentru cheltuieli „imaginare”. M-am instalat în școala satului. Mai am 2505 combatanți și 460 de oameni din R. 8 Inf. Escadronul de cazaci a dispărut. La 101/2 se prezintă g-lul Usacoff³, comandatul unei brigade ruse (2 regimente de infanterie cu 1 baterie de 4 tunuri și o sotnie de cazaci) la

ordinele mele pentru a concura la serviciul de ariergardă care mi-a rămas mie. I-am dat ordinele necesare. G-lul Usakoff vorbește numai rusește, vine din Irkuțk, are ca șef de stat major pe bulgarul stabscăpitan Ilieff. La 7 seara suntem invitați la dineu la g-lul Usakoff. Dineu ca la Capșa. Norocul nostru care de 2 zile mâncăm numai pâine veche și puțin lapte (Avem 8 vaci de la Ivrinezu cu noi). În timpul dineului ne-a cântat muzica, compusă din 45 de oameni. Usakoff mi-a prezentat situația: 98 ofițeri, 6540 oameni, 214 cai și coloana de muniție!! Bun ajutor.

14 octombrie. Cadi Câșlea. 6 p.m. Serviciul de aprovizionare care a încetat de fapt să furnizeze de la 10 octombrie anunță azi că nu mai furnizează. Mai am 6.700 pâini și 300 kg pesmeți, 500 kg zahăr. Enorme cantități de grâu, orz, ovăz și porumb zac prin curțile oamenilor. Ovăzul se vinde 10 bani kg, fasolea albă, 25 bani kg. Rușii au dat năvala în oi și porci. La 2 p.m. am auzit o muzică. Trimițând să vadă ce căuta, aflu spre marea mea mirare că g-lul Usacoff a plecat!!! la Tulcea. De necrezut. Bulgarii s-au apropiat de noi la 4-5 kilometri.

15 octombrie. Sâmbătă. Popas în plin câmp. Am postul telegrafic lângă un stâlp telegrafic. Mi se aduce ordinul că generalul rus Sirelius⁴ a preluat comanda grupului ruso-român. Oamenii n-au pierdut curajul, se prezintă destul de bine. Avem ce mânca. Un regiment de dragoni, comandat de polcovnicul

[colonelul] Sipiagino, se prezintă cu 4 escadroane, unele de aprox. 80 călăreți pentru a lua parte la paza ariergardei. Nici nu mi-am dat osteneala de a da polcovnicului o însărcinare ca să nu mă fac iar de răs, să plece și acesta. Mi-a dăruit 1 kg unt proaspăt și o cutie de havane import. Elegant bărbat, dar absolut străin de ale armatei. Mi-a spus textual: „Am auzit că dta esti un renumit (sic!) ofițer de cavalerie. Te rog spune-mi cum se dau ordine pentru serviciul de cer[cetare] gardă.” I-am făcut teorie. Lt. col. Moșna a înființat un post medical la care vin o mulțime de ruși și sârbi.

16 octombrie. În câmp. Colonelul Sipiagino susținut de Bat. 8 Inf. a avut ieri 15 oct. ora 7 seara întâia întâlnire cu 1 regiment de cavalerie bulgărească. Bulgarii au făcut 2-3 șarje în vânt și... s-au retras în urma focurilor Batalionului. Rușii i-au urmărit 3-4 kilometri și s-au întors „victorioși”/.../ Generalul Rașcu s-a îmbolnăvit. Un om foarte cumsecade, dar sărmanul om este f. suferind.

17 octombrie. Luni. Am făcut cu gl. Rașcu o vizită noului nostru comandant, gl Sirelius, un european distins și fin, fost atașat militar la Stockholm. Avem mulți prieteni comuni în Suedia. Dan este născută contesa Wauchtmester, suedeză/.../ Am luat masa la 1 la g-lul Sirelius – masă copioasă. Din vorbele lui Sirelius văd că nu-și face mari iluziuni pe rezultatul rusc, contează numai pe francezi și englezi. Aflu spre

mare surprindere că colonelul Vlădescu Gh. și colonelul Cratero au trecut Dunărea la Hârșova și n-au urmat trupele. Am dat ordin să-i caute, iar după 24 ore să-i dea dezertori. Marele Cartier a luat generalului Const. Petala comanda Diviziei a 5-a și a pus-o tot sub comanda mea. Generalul Rașcu se simte din ce în ce mai rău, a stat azi în pat: mi-a lăsat comanda noului grup: Divizia a 2-a, Divizia a 5-a, Divizia a 19-a (al 2-lea grup de divizii române). Brigada de călărași 5 a plecat la Brăila.

18 octombrie. Marți. A plecat fără urme regimentul colonelului Sipiagino!!! Aflu această noutate de la g-lul Rugulsky, care-mi comunică că a înlesnit (subliniere în textul original - n.n.) dragonii polcovnicului Sipiagino și a respins „violentele” (subliniere în textul original - n.n.) atacuri ale cavaleriei bulgare cu Brigada sa de călărași. Cum a venit, de unde a venit, cât timp stă, ce are de gând a face... nimic..., mister. Secrete de război!... Nu știe nimeni. G-lul Sirelius⁴ îmi ordonă să pui Brigada 5 călărași a colonelului Scărișoreanu în ariergardă. Când dau acest ordin colonelului, vine la mine și-mi arată situația!! Are 114 cai în toată brigada pe care pune șeaua. Am cerut și obținut de la g-lul Sirelius 5 zile repaos pentru Brigada 5 călărași în care timp va face brigada Rugulski (dacă o vrea) serviciu de ariergardă.

19 octombrie. Divizia (!?) sârbo-croată rămasă fără coloana de subzistență îmi cere să le dau pâini și alimente; le-am dat

de toate. Maiorul Rasoviceanu⁵ s-a instalat cu batalionul de-a curmezișul coloanelor. Când l-am chemat să-i spun că reclamă rușii din cauza sa, l-am întrebat cum îl cheamă. „Cum, dle general – mi-a răspuns, nu cunoașteți pe eroul de la Mulciova (subliniere în textul original - n.n.). l-am spus: „Nu-l cunosc, dar îl rog pe eroul de la Mulciova să se așeze imediat în coloană, iar altfel am să iau măsuri în contra eroului. Acum poți să pleci, eroule!” Se poate crede că există și astfel de eroi plini de suficiență?

20 octombrie. Primesc ordin să formez din Divizia a 2-a și a 5-a o nouă divizie sub denumirea de Div 2/5. Același lucru se va face cu Div 9 și 19. Generalul Hartel, căruia i s-a luat comanda, a plecat la București. Generalul C. Petala mi-a cerut voie să stea pe lângă mine, neavând unde să se ducă; i-am dat această permisiune. El este fratele marelui farsor N. Petala, mai puțin inteligent, dar mai real. Se aude că generalul N. Petala ar fi înnebunit. Nu mă mir, era pe jumătate nebun.

21 octombrie. Ordin să plec la Brăila, unde voi primi ordine în detaliu de la generalul Zaharoff⁶.

22 octombrie. Măcin. Orașel frumos situat; are aspectul unei ruine. Abia am găsit o mică odaiță fără ferestre unde m-am instalat. Sunt enervat de miile de trăsuri și [de] bejenarii care trec toată ziua și noaptea spre Brăila peste podul cel mare. Lucrez la situațiunile diviziilor în vederea contopirii lor.

23 octombrie. Duminică.

Măcin. Am asistat la serviciu religios în bisericuța orașelului lovită de un obuz. Primesc ordin de cantonare împrejurul Brăilei. La ora 3 p.m. plecare spre Brăila.

24 octombrie. Brăila.

Comandamentul rus mi-a rechiziționat casa unui domn al cărui nume îmi scapă. Am o cancelarie bună și spațioasă, 2 odăi pentru mine, 4 odăi pentru ștabul meu [statul major]. Maiorul Moruzzi mă anunță că mă așteaptă generalul Zaharov.

25 octombrie. Marți. Brăila.

M-am prezentat noului comand. rus Zaharoff, care m-a îmbrățișat și mi-a comunicat că am fost decorat de către M. S. Împ. Țarul Nicolae cu Ordinul de război „Sf. Gheorghe” în gradul de comandor, pentru purtarea mea în Dobrogea. l-am mulțumit cu recunoștință pentru această mare cinste. Mulți ofițeri aflând această decorare mă felicită. Colonelul Cratero se scuză, cu o minciună, că a fost oprit de generalul Zaharoff să facă lucrări lângă Brăila. Nici n-am stat de vorbă cu el. Generalul Zaharoff m-a întrebat unde a fugit colonelul Holban⁷. Am spus că nu cunosc detalii.

26 octombrie. Brăila. Am dat [ordin] diviziilor 2 și 5 să plece la lanca.

27 octombrie. Brăila. Dacă n-ai ști că te afli în România s-ar putea crede că ne aflăm într-un oraș din Rusia. Mai toate edificiile publice sunt ocupate de comandamente și administrații rusești, ofițeri ruși și soldați, funcționari ruși cu femei și copii, samsari, oameni de afaceri,

scriitori din Rusia, în fine totul a luat un aspect moscovit. Ceea ce mă surprinde neplăcut este impertinența oficialității față de noi. La poșta rusă (!) de ex. nici nu-ți răspunde dacă nu vorbești rusește sau dacă nu ești cel puțin colonel sau general român. Mâine dimineață plec la lanca.

(Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Alexandru Socec, dosar nr. 10, f. 1451-1546) ■

NOTE

1. Constantin Petala (1865-) General. Comandant al Brigăzii 37 (14-24 septembrie 1916) și Diviziei 5 infanterie (25 septembrie-717 octombrie)

2. Localitate care s-a numit din 1925 Bălăceanu, iar în 1964 a primit numele de Miorița. Astăzi este sat în comuna Ciobanu.

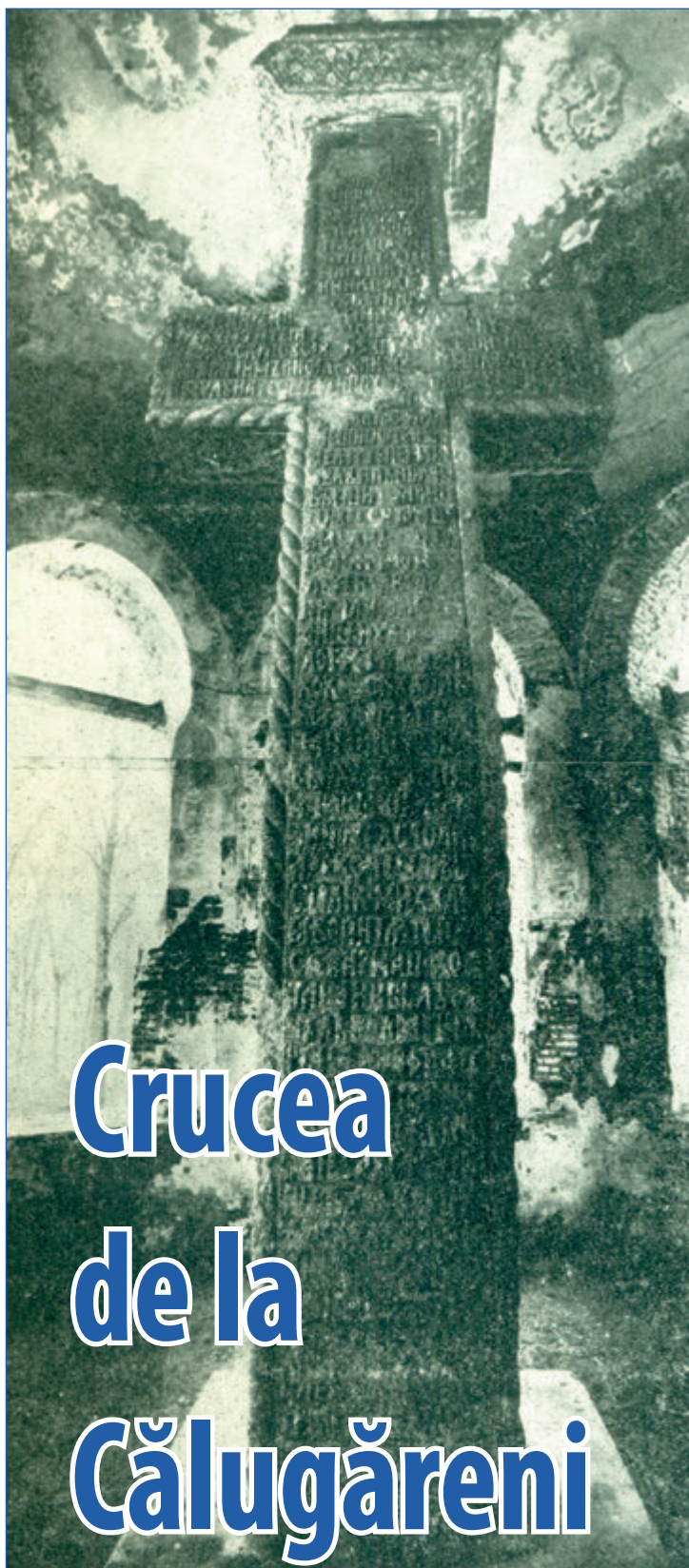
3. Generalul Ușakov a comandat apoi Divizia 103 rusă.

4. Leonid Otto Ottovici Sirelius (1859-1930). Comandantul Corpului 4 siberian.

5. Gheorghe Rasoviceanu, locotenent-colonel, comandantul Regimentului 9 vânători. În 1924 a fost avansat general de brigadă. Detalii în Operațiunile și istoricul Regimentului 9 Vânători în Războiul pentru întregirea Neamului Românesc, 1916-1919, editor, studiu introductiv, ilustrație și anexe de Ion I. Solcanu, București, Editura Enciclopedică, 2018; Ion I. Solcanu, Un erou din Războiul de Întregire a României: Regimentul 9 Vânători, Iași, Editura Junimea, 2018.

6. Vladimir Victorovici Saharov (Zaharov) (1853-1920) General rus. La 19 octombrie 1916 a fost numit comandant al Armatei de Dunăre, dispusă în Dobrogea. După înființarea Frontului românesc, sub conducerea regelui Ferdinand, a fost investit șef de stat major pentru trupele ruse. În mai 1917 a fost înlocuit de generalul Dmitri Șcerbacev.

7. Ștefan Holban (1869-1939) . Cu gradul de colonel, a comandat Divizia 9/19. În 1917 a fost avansat la gradul de general de brigadă, iar în 1921, la gradul de general de divizie.

Crucea de la Călugăreni

de Nicolae Iorga

S-a scurs aproape un veac de când Nicolae Iorga scria despre Crucea de la Călugăreni. Gândindu-mă la starea jalnică în care a găsit-o savantul atunci, este aproape un miracol să constatăm că această construcție, declarată monument istoric și înscrisă, ca atare, în Lista monumentelor istorice, n-a dispărut cu totul din peisaj. Ba, spre uimirea noastră, ea apare în trei descrieri consecutive pe site-ul primăriei comunei Călugăreni, încât eu însumi am fost curios foarte – ca și alți mulți români care “au intrat”, probabil, pe respectivul site – să merg acolo, în “Câmpul Istoric de la Călugăreni”, și să văd cu ochii mei Crucea lui Șerban Cantacuzino. Ce frumos sună, “Câmpul Istoric de la Călugăreni”! Și ce minunat obiectiv turistic s-ar putea amenaja aici, dacă autoritățile locale ar fi văzut, să zicem, ce-au făcut belgienii la Waterloo, pe locurile unde a fost bătut Napoleon... Dar, vorba ceea, nici primarul din Călugăreni nu este... belgian, și nici Mihai Viteazul nu este Napoleon! Noi suntem – și rămânem – la porțile Orientului, aici, unde totul este luat “à la légère”, cum zic francezii, adică “la mișto”, la manele și la “alba-neagra”, cum s-ar traduce mai pe românește. Niște oameni de nimic!...

Este o rușine cum arată astăzi cele două monumente istorice: Crucea lui Șerban Cantacuzino, sat Crucea de Piatră, datare 1682, amplasament la Est de șoseaua București - Giurgiu, circa 100 m; Capela, sat Crucea de Piatră, datare 1845, amplasament Șoseaua București - Giurgiu.

Nimic, niciun indicator, nicio inscripție care să-l ajute pe bietul călător, ajuns pe aceste meleaguri... Ce ar putea vedea aici? O capelă zăbreliță, înlăuntrul căreia au crescut buruienile, iar peste ziduri se întinde mucegaiul nepăsării.

Și când te gândești că acest obiectiv istoric a fost vizitat, descris și prezentat de marele savant Nicolae Iorga!

D. D. ROMAN

Drumul de la București la Giurgiu, drumul cel vechiu, din cele mai îndepărtate vremuri, de pe cursul Teleajenului, peste Prahova și Ialomița, peste Argeșul larg, cu unda clară, între frumoase maluri verzi, peste Neajlovul întins ca o pânză nemișcată de apă, mai mult lac decât râu, peste mlaștina Câlniștii, spre maica Dunăre, mai mult câmp gol, sămănat cu porumb, care și până la sfârșitul lui Octombrie își păstrează înalții coceni uscați. Două trei vechi curți boierești, adesea în paragină cu copacii bătrâni și turnulețele de zid la porțile fără stăpân. Pe alocuri turme: ale satelor conduse de copii, ori marile turme de la munte care s'au coborât spre Dunăre cu mărunta-i iarbă îndărătnică și supt zăpadă. Mulți cai, mici, iuți, pe cari se ieau la întrecere copii vioi, cu dârze căciuli înfipte în creștet, încurându-se cu strigăte și ridicându-se de jos râzând la fiecare din inevitabilele căzături repetate.

Pe un deal la stânga, între morminte, o cruce mare de marmură, de formă modernă, cu liniile destul de elegante. Pare un cimitir de războiu, care nu atrage îndeosebi atenția. Mai jos, dincolo de șuvița Câlniștii, acum așa de îngustată, niște grânari bucureșteni și-au făcut fântâna drumeților și o cruce pe care și-au însemnat numele, calitatea și locuința. Delea-Veche... Aceștia sânt grânarii lui Delavrancea, adunătorii de știri din toată lumea, aducând pe căruțele lor aroma câmpiilor din largul țerii. Dintre ei a răsărit el, maestrul neîntrecutului pitoresc, al naturii și al sufletelor. Și data se potrivește cu strălucita lui descriere înduioșată a vieții rudelor din mahalaua modestă de la marginea Bucureștilor: 1878.

Ceia ce atrage, însă, îndată privirile, e o clădire rotundă, dărăpănată, cu arcuituri vaste, dintre care cele două despre drum sânt astupate ulterior. De-asupra, pe coperișul unde se usucă buruienile verii, un nobil grup de metal, compus din vulturul muntean de pe la 1840, ținând în plisc crucea și o suliță în ghiare.

E monumentul ridicat în amintirea Călugărenilor din 1595, a zugrumării în această strâmtoare a oștilor Marelui Vizir Sinan de Mihai Viteazul, a cutezătoarei sfidări de care, când a știut ce puțini sânt dușmanii, s'a uimit bătrânul

Albanes trufaș, deprins cu războaiele. Oamenii de atunci, romantici visători, aveau un simț adânc pentru trecut, refugiu al unei mândrii înnăbușite. Și, pe o vreme când Vodă Bibescu, îmbrăcat ca în zilele Eroului, căuta inspirație la mormintele din Dealu e firesc acest discret și frumos omagiu.

Noi l-am lăsat celei mai râioase și mai mârșave părăsiri. Pun pe unul din copiii inconștienți cari-și grămădesc murdăriile să curățe. În față chiar, e o școală primară, și acea școală are profesor...

Și alătura, unde, odată, copiii din vre-o zece sate au scris pe o bucată de marmură adevărată închinarea lor nevinovată – alți copii ai altor vremi – pretenția de azi a lăsat, după o zgomotoasă serbare, o biată cruce mică, urâtă, din ciment, gol înăuntru, care crapă, tăind o inscripție pompoasă și rău redactată, ale cărei litere iese într'un biet relief șters.

În monumentul generației care credea, crucea lui Șerban Cantacuzino, înălțată pe la 1683-4 pentru pomenirea "frumosului pod" înălțat de Voevodul plin de simțul măririi neamului său împărătesc și al țerii sale odinioară libere. Ea pomenește, pe două laturi, pe

Voevod, pe Doamna lui Maria, pe domnescul cocon Gheorghe, pe boierii, mulți: Badea și Constantin Bălăceanu, un Crețulescu, Constantin Brâncoveanu, cari au supravegheat ca ispravnici construcția. Trebuie să fi fost pe vremuri, de vreme ce i s'a dat atâta atenție, o operă neobișnuită, și putem bănuși că și aici ideea ca și planurile vor fi venit de la Stolnicul Constantin Cantacuzino, cunoscătorul lucrurilor venețiene.

Inscripția e, pe alocuri și jos, cu totul stricată. Și, cu ajutorul secretarului nostru, d. Brătulescu, am putut desluși ce urmează:

Pe laturea de Răsărit:

..... LED

..... CAREA A

..... CINSTITEI ȘI DE VIIAȚĂ
 FACĂTOAREI CRUCI ARATĂ OSTENEALA
 ȘI STRĂDANIA FACERII ACESTUI
 MARE ȘI TEMEINIC PODU ÎNTRU
 VEAČINICA POMENIRE A PREA
 LUMINATULUI..... PRECUM
 IN CEIA.. F[ĂCU]T-AM.... ÎN
 CEAST[LAL]TĂ FAȚĂ SCRISU-S'AU..... ÎNTRU.... E ȘI
 CINSTIT..... BOIARI AI MĂRII
 SALE CARI S'AU ÎNTÂMPLAT LA
 FACEREA PODULUI ACESTUIA ÎMPREUNĂ
 LOR LUMINAT DOMN.... STAT
 MULTĂ STRĂDANIE ȘI OSTENEALĂ
 DELA ÎNCEPEREA PODULUI PÂNĂ LA SĂ
 VÂRȘIT
 CARI PRE NUME SÂNT ACEȘTE:
 RADUL... VEL BAN, BADEA BĂLĂCEANUL VEL DV., NICULI (?)
 BUDIȘTEANUL.... LO-
 GOFET
 VLADU COCORESCUL BIV VEL LOGOFET,
 COSTANDIN BRÂNCOVEANU VEL SPĂȚAR,
 IORDACHIE CANTACUZINO VEL STOLNIC,
 ALEXANDRU BIV VEL STOLNIC, MIHU
 BIV VEL SPĂȚAR, TANASIE VEL ARMAȘ,

COSTANDIN BĂLĂCEANULŪ VEL AGĂ,
 ȘĂRBAN VT. LOGOFĂȚ, FIERA VT. VIS
 TIIAR, ȘĂRBAN VEL CĂPITAN ZA LEFEGII,
 PĂRVULŪ CREȚULESCUL POSTELNIC.....
 FIIND [ACE]ȘȚIA.
 DREPT ACEASTA S'AU

Pe laturea de Sud:

PENTRU CA ȘI MĂRII SALE ÎN VEACI
 BUNĂ POMENIRE ȘI MULȚEMITĂ SĂ-I VIE
 ȘI SĂ-I RĂMÂIE, LUI ȘI DOAMNEI LUI MARI ȘI
 CU CONILORŪ LUI. FĂCUTU-S'AU DARĂ ACEȘTŪ
 POD ȘI ACEASTĂ DUMNEZEIASCĂ CRUCE S'AU RĂDICATŪ
 ÎNTRU AL PATRĂLEA ANŪ ALŪ DOMNIEI
 SALE LA
 ANUL DE LA ZIDIREA LUMII 7[192].

Fața Crucii:

SVÂNTA ACEASTA ȘI DE VIIAȚĂ FĂCĂTOARE
 CRUCE RĂDICATU-S'AU DE PREA LUMINATUL Ș

ANUL..... CA.....
 TE LA CAPUL..... ACESTUI
 FRUMOS ȘI MINUNAT PODŪ CARELE ÎNSUȘI
 ÎMPREUNĂ ȘI CU IUBITORUL SĂU [FIU] GHEOR
 GHIE VOEVODŪ LA LUCRAREA LUI

Ca lucrare de artă, această cruce întrece tot ce s'a mai făcut în acest domeniu. Înaltă de vre-o trei metri, lată de peste un metru, e toată în complicate flori de o sculptură deosebit de îngrijită. Face onoare meșterilor unei epoci de harnici și dibaci săpători cari înviau epoca din care ni vine mănăstirea de la Argeș.

(Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice, anul XXII, Fascicula 59, ianuar-mart. 1929, p. 101-105) ■

Pilotul de vânătoare Alexandru Popișteanu

Titlul acestei rubrici pe care o inaugurăm începând cu acest număr de revistă – **Avem suflete eroice!** – trimite la cuvintele rostite de Nicolae Iorga la moartea aviatorului Gheorghe Bănciulescu, în 1935, despre care marele istoric spunea: **“...Strălucitul ofițer fusese aruncat la pământ în cursul unui zbor către Apus. Picioarele i-au fost zdrobite și au trebuit tăiate. Pe cine oare, după o așa de grozavă nenorocire, nu l-ar fi cuprins deznădejdea, căutând doar un colț de lume unde să se ascundă mândria așa de crud rățezată? El, însă, n-a capitulat. Nu numai că tinerețea lui s-a hotărât să lupte, oricum, până la capăt. Dar n-a părăsit nici cariera, chemarea pe care cu atâta iubire o îmbrățișase. Zburător a voit să rămâie. Și cu protezele care-i înlocuiau picioarele pierdute a străbătut văzduhul de la un capăt al lumii la altul, o dată, de mai multe ori, până ce boala a izbutit să răpuie această extraordinară energie care-l așază între cele dintâi rânduri ale epopeii aeriene din timpurile noastre, capabile și de cele mai nobile îndrăzneii. Oamenii mici și mulți pot să urmeze cu forfoteala lor. Pentru zilele mari știm că avem sufletele eroice...”**

Un suflet eroic a avut și pilotul de vânătoare Alexandru Popișteanu.

“Comandantul este primul care are dreptul să moară!”

Despre moartea eroică a locotenent-comandorului av. Alexandru Popișteanu, comandantul Grupului 7 din Flotila 1 Vânătoare, ne-a lăsat mărturie comandorul Tudor Greceanu.

“...În acea zi - 19 august 1941 - grupul său (Grupul 7 al Flotei 1 Vânătoare - n.r.), care opera de la baza Tighina, acoperea infanteria română zburând de pe aerodromul Saltz, în Transnistria. Frontul de luptă acoperit de soldații noștri în acel timp era situat pe linia Pervomaisk-Voznesensk, pe Bug, continuând

în sud-vest către Odessa. Avioanele inamice zburau de pe aerodromul Nicolaev.

Locotenent-comandorul av. Popișteanu Alexandru însoțise, cu grupul său, aviația noastră de bombardament. În acea dimineață, spre deosebire de celelalte zile, nu a întâlnit avioane sovietice în aer. Destinul lui era însă hărăzit. Există momente în care elemente de loc, timp și coincidențe converg către un episod dramatic. Ora patru după-amiaza acelei zile a fost unul dintre aceste momente fatidice. Lt. cdor-ul av. Popișteanu Alexandru și grupul său, la apelul urgent al trupelor terestre – care erau atacate la sol de către aviația de asalt sovietică – au decolat.

Alexandru Popișteanu

După cum mi-a relatat adj. șef av. Ion Milu, pilot care a luat parte la această bătălie, grupul a fost obligat să se divizeze și să accepte lupta aeriană la două nivele.

Avioanele de asalt sovietice, IL 2-Stormovich, concentraseră atacul lor asupra trupelor noastre de la Dalnik, iar protecția acestor avioane de atac era efectuată de un grup de avioane de vânătoare sovietice IAK, care patrulau așteptând, la peste 2000 m înălțime.

Popișteanu a dat ordin prin radio ca Escadrila 57, de sub comanda căpitanului av. Manoliu Alexandru – în care era încadrată și formația de avioane Macchi a fraților Ruspolti – să atace avioanele de asalt la sol, iar el, cu restul grupului, să facă față IAK-urilor. Acestea, având avantajul înălțimii, și deci al vitezei, s-au strecurat printre

Piatra de pe mormântul pilotului de vânătoare Alexandru Popișteanu, Cimitirul Ghencea Militar.

rândurile compacte ale grupului avioanelor românești, pe care le-au dispersat. În trecerea lor, lt. cdor. av. Popișteanu a fost grav rănit. Cu avionul avariat, el a căutat să aterizeze, în loc să sară cu parașuta. S-a prăbușit în sudul localității Marienthal. Corpul său a fost transportat pe aeroportul Tighina. În ziua următoare, înainte de a fi transportat pentru a fi înmormântat la București, a fost decorat post-mortem, de M.S. Regele Mihai I – care

se găsea atunci în Basarabia – cu Ordinul “Mihai Viteazul”. La ceremonia decorării, foarte impresionant a fost gestul M.S. Regelui Mihai I care și-a desprins de pe piept propria sa decorație și a depus-o pe sicriul eroului...

Fie ca posteritatea să-și aducă aminte, dacă va mai avea memorie, de oameni ca acesta, de lupta lor, de aspirațiile lor și de căderea lor plină de măreție pentru viitorul celor care deja l-au uitat.”

*

Momentul decorării s-a petrecut la 23 august 1941, când regele Mihai I s-a deplasat, împreună cu mareșalul Ion Antonescu, de la Tiraspol la Tighina pentru a saluta rămășițele pământești ale aviatorului Popișteanu. După ce s-a înclinat în fața catafalcului depus în Catedrala din Tighina și a asistat la slujba de pomenire oficiată de protoiereul Tighinei și un sobor de preoți, regele s-a apropiat de catafalc și a așezat pe pieptul eroului aviator Ordinul “Mihai Viteazul” clasa a III-a și Ordinul “Virtutea Aeronautică”.

Mormântul eroului Alexandru Popișteanu se află în Cimitirul Ghencea Militar. Pe piatra tombală se poate citi inscripția: “Comandantul este primul care are dreptul să moară! Știi ce înseamnă să mori pentru Țară? Cum să comanzi pe alții, dacă nu ești tu însuși pildă?”

Sunt cuvinte adresate de Popișteanu, în diverse împrejurări, subordonaților săi. Ele sintetizează cum nu se poate mai bine crezul acestui pilot de vânătoare. Cei care au ales inscripția au adăugat, lângă cuvintele eroului, următoarele: Pildă a fost, pildă va rămâne!

Dar câți dintre noi, românii, au auzit de pilotul Alexandru Popișteanu? ■

A plecat fără întoarcere, cu tricolorul la el

În anul 1931 la familia primarului Toader Antochi, din comuna Hudești, jud. Botoșani, s-a adunat al zecelea copil, care a fost botezat cu numele Mihail. Tatăl acestuia, Toader Antochi, fiind primar atunci mai mulți ani, a avut grijă să dea o educație aleasă copiilor săi, aceștia fiind foarte atenți și deosebit de respectuoși față de oamenii în vârstă din localitate.

După terminarea cursurilor primare de la școala din

comuna Hudești, Mișu Antochi a dat examen și a urmat Școala Normală "Alexandru Vlahuță" din Șendriceni, jud. Dorohoi, pe care a absolvit-o cu rezultate foarte bune, calificându-se ca învățător în anul 1952. Pentru orice tânăr, în acele vremuri să fii învățător era unul din cele mai frumoase idealuri, un vis. În asemenea împrejurări, Mișu Antochi și-a îndeplinit cu prisosință, dragoste și respect, obligațiile de adevărat dascăl,

în mai multe școli ale comunei Hudești și în împrejurimi, până în 1963, când, datorită calităților sale și rezultatelor foarte bune ca învățător, a fost numit Director al Căminului Cultural Hudești. În acest loc a activat 15 ani, fiind îndrăgostit de munca obștească a obținut rezultate deosebite pe linia educației artistice a tineretului și a altor persoane din localitate, câștigând mai multe premii cu ocazia concursurilor desfășurate.

După o asemenea muncă, nu ușoară, a ajuns în cele din urmă să se pensioneze în anul 1990, spunându-mi într-o discuție: "Pe mine nu m-au interesat aprecierile ori alte interese, eu am fost foarte mulțumit că mi-am făcut datoria conștiincios și am fost convins că așa trebuia să muncesc tot timpul". Ca pensionar, având o educație aleasă, crescut într-o familie respectată de semeni și convins să împărtășească din bogata sa experiență, cunoștințele sale din domeniul istoriei, s-a implicat mereu, în special cu privire la comemorarea unor evenimente, cum ar fi: "Ziua Înălțării și Ziua Eroilor", toate organizate de către autoritatea locală.

Despre înaintașii săi, învățătorul Mișu Antochi spunea: Așa cum George Enescu a creat opere muzicale nepieritoare, tot la fel în familia Antochi respectul pentru moșii și strămoșii lor a fost un adevărat cult, începând cu cei care au participat la răscoala țaranilor din 1907...". Se cunoaște că semnalul acestor

răzvrătiri a izbucnit din comuna Hudeștii Mari, printre inițiatori fiind și bunicul învățătorului Mihail Antochi. Nimic nu e mai sfânt decât pomenirea celor căzuți pentru a-și apăra vatra lor scumpă.

Lucrul acesta l-a făcut din suflet marele dascăl Mișu Antochi, transmițând cu vibrație și emoție gândurile sale. Cu ocazia ridicării monumentului (troiței) dedicate eroilor căzuți în războaie, din centrul comunei Hudești, jud. Botoșani, în anul 1990, când a fost invitat și a participat și învățătorul Mișu Antochi, domnia sa a spus: "Cu mulți ani în urmă Sinodul Bisericii Române a hotărât ca sărbătorirea Înălțării Domnului Iisus Hristos să fie și ziua pomenirii Eroilor neamului nostru românesc. Aceștia au fost cei care nu și-au precupețit viața, punând mai presus de interesele personale, murind pentru apărarea țării. Să ne amintim cu dragoste și dor de cei care s-au jertfit sub tricolor. Spre cer s-au înălțat și sufletele lor... Dacă ar fi ca istoria României să înceapă de la Mircea cel Bătrân sau Ștefan cel Mare până la ... Alexandru Ioan Cuza, tot am avea de pomenit sute de mii de eroi, dar istoria României începe de peste două mii de ani, iar pământul românesc este plin de mormintele moșilor și strămoșilor noștri. Dunărea și-a terminat pietrele pe care socotea numele eroilor acestui neam. Carpații nu mai au brazi pe care să înscrie trecerea prin

timp a eroilor noștri. Lumea cunoaște unde e îngropat Ștefan cel Mare și Dimitrie Cantemir, dar nu cunoaște unde-și zace somnul de veci oștirea sa, uriașa oaste a libertății".

La un alt ceremonial din 9 mai 1990, învățătorul Mișu Antochi a ținut o adevărată lecție de istorie, de recunoștință pentru eroii hudeșteni de la 1877 până în zilele noastre. "Țara asta – spunea învățătorul – s-a declarat independentă apoi și-a pregătit oștirea de război. Trupele române au trecut Dunărea intrând în lupte împotriva turcilor. Întreaga țară s-a bucurat. Ajungând la Plevna, dorobanții, călărașii și artileristii au dat lupte grele, a dat mari jertfe, dar i-au învins pe turci". După ce a citit în fața sătenilor Tabelul cu eroii hudeșteni care au murit în acele lupte, a încheiat spunând: "Să nu uităm niciodată numele acestor eroi și să-i pomenim cu evlavie în rugăciunile noastre pe cei care au căzut pe câmpul de luptă pentru ca noi cei vii să trăim o viață liberă și demnă. Să presăram pe mormintele eroilor noștri florile și lacrimile recunoștinței noastre".

În 2015, la vârsta de 84 de ani, învățătorul Mihai Antochi a venit la troița din sat, să le vorbească sătenilor despre eroi: "Sunau clopotele a jale când se primeau înștiințări cu dungă neagră prin care părinții, frații sau fiii erau anunțați despre moartea celor scumpi și dragi lor, pe front. Ne plecăm fruntea cu venerație și recunoștință veșnică pentru

acești eroi și-i pomenim pe toți cei care nu s-au mai întors din război. Mamele, soțiile, rudele nu și-au lăsat doliu, încă îi mai plâng și poate îi mai așteaptă. Te apucă groaza ascultându-i pe cei care au avut șansa să trăiască și au venit acasă, povestind cum au scăpat cu viață după ani grei de război sau prizonierat. De aceea avem datoria sacră ca trecând prin fața acestui monument să ne descoperim și să ne plecăm fruntea gândindu-ne că aici se află mormântul bravilor ostași hudeșteni și să-l presăram cu lacrimi și flori".

La 27 mai 2021, învățătorul Mihai Antochi a plecat de la noi. Avea 90 de ani! L-a condus pe ultimul drumul toată suflarea satului. Renumitul profesor hudeștean Gheorghe Apătăchioaie a vorbit despre cel dispărut, remarcându-i calitățile de mare dascăl al comunei noastre. Ioana Chelaru, nepoata marelui învățator, care l-a prețuit și l-a admirat, a așezat la reverul hainei bunicului, când a fost depus în sicriu, tricolorul românesc pe care l-a luat cu el în locul de veci. Ioana povestea că la toate sărbătorile dedicate Zilei Eroilor, bunicul se îmbrăca curat, îngrijit și admira întotdeauna tricolorul țării, pe care-l purta la piept.

Nimeni din cei prezenți la ceremonialul de înmormântare nu a făcut un asemenea gest. Cinste și onoare ție, Ioana Chelaru, nepoata răposatului Mihail Antochi. ■

**Colonel (rtr.)
Constantin BOSTAN**

Marinarul român în război

Comandor Nicolae KOSLINSKI

Pentru românii de la mijlocul veacului trecut, marina a însemnat o instituție tehnică puțin cunoscută. „De unde vă luați marinarii?”, avea să întrebe în 1899 regele Greciei pe comandantul crucișătorului „ELISABETA”, venit în vizită în apele grecești. Într-adevăr, litoralul României – de numai 110 mile și cu numai două porturi active (Constanța și Sulina) – nu se putea compara cu numeroasa populație maritimă de pe coastele grecești. „De la munte, majestate!” – a răspuns fără oarecare finețe comandorul Urseanu, înțelegând că dintre cei recrutați în interiorul țării se puteau face marinari tot atât de destoinici ca și pescarii Dunării sau Deltei.

Stagiul de trei ani la marină (cinci ani înaintea Primului Război Mondial) – față de doi ani în armata de uscat – nu a îndepărtat însă niciodată recruții de Marină. Posibilitatea deprinderii unei meserii tehnice (mecanic, electrician, telegrafist) ca și eventuala dobândire ulterioară a carnetului de marinar, cu valabilitate internațională, au atras întotdeauna mulți tineri, unii visând poate la „poezia mării” sau la călătorii îndepărtate.

Instrucția marinărească generală s-a făcut până în 1931 pe bricul „Mircea” (în 1939-1940, pe nava școală „Mircea”), cea de specialitate pe navele militare. Pentru cadrele a căror meserie devenise aceea de ofițer sau maistru, formarea era desigur mai lungă, mai complexă. Ofițerii comerciali (fluviali) se formau pe vasele societăților dunărene, iar cei maritimi, chiar dacă proveneau din rezerva Marinei

Comandor Nicolae Koslinski (1921-2003). Fiul viceamiralului Gheorghe Koslinski, promotorul armei submarine în Marina Română. În ultimul război mondial a fost ambarcat pe distrugătorul “Mărăști” și pe monitorul “Lahovary”, cu care a acționat în zona Bosforului, la Odesa și Sevastopol. Reputat Istoric naval, *Lucrări: Războiul naval de-a lungul veacurilor, Marina Română în al Doilea Război Mondial* (în colaborare).

Militare, dădeau examene de funcție.

În 1941, la intrarea României în al doilea război mondial, la bordul navelor militare se găseau ambarcați mulți marinari din contingente vechi, concentrați sau ținuți sub arme peste stagiul, datorită succesiunii evenimentelor (cedarea Basarabiei și răpirea Transilvaniei de Nord, prin dictatul de la Viena) și stării de nebeligeranță a țării. Pentru cadrele militare active era o cerință a profesiei, pentru cadrele comerciale însemna o concentrare în Marina Militară sau o continuare a serviciului pe nave comerciale rechiziționate sau ulterior închiriate comandamentului aliat german din Marea Neagră.

Ofițerii și maiștrii activi înțelegeau aceste împrejurări, rezerviștii însă „așteptau” să-și poată relua îndeletnicirile din timp de pace. Aspiranții (de marină) cu mai puțină experiență în serviciu aveau să înțeleagă cu trecerea timpului că entuziasmul sau avântul lor pentru unele

misiuni voluntare de război nu puteau avea același răsunet la concentrați, deși aceștia, fie personal civil sau oameni din contingente mai vechi, nu obiectau, în principiu din simț patriotic, față de sarcinile ce li se dădeau.

Marinarul, ca și soldatul din armata de uscat, s-a arătat aproape întotdeauna disciplinat și ascultător față de șefi, acționând după cum era instruit și tratat de superiori. „Raporturile dintre ofițerii de marină, maiștrii și marinari erau influențate și de exemplul unor țări occidentale unde trecutul istoric dusesse la deosebiri cultural-sociale mai mici decât în România interbelică.”¹

Încrederea în șefi trebuia însă completată de încrederea în navă și în armamentul ei. Lozinca folosită de marinari în alte părți – faimoasa „Toți pentru unul, unul pentru toți!” – urma să fie înțeleasă în sensul că soarta navei putea depinde și de unul singur din cei de la bord în situații limită de război; totodată, pentru salvarea unui singur om

primejdut trebuia să participe întreg echipajul; tragedia mării în furtună putea fi aceeași pentru tot echipajul ca și pentru un singur om. Iată câteva episoade semnificative în acest sens.

...Noaptea de 22/23 noiembrie 1943. Oamenii de pe remorcherul „Elena”, comandat de sublocotenentul de echipaje Marian Dumitrescu, se luptă să supraviețuiască pe nava lor într-o furtună care a împrăștiat tot convoiul de șleperi ce naviga de la Odesa la Sulina. „L-am luminat (remorcherul „Elena” – n.n.) cu proiectorul de semnalizare. Dispărea din când în când sub creasta valurilor și lua benzi mari... l-am semnalizat „Veniți după noi!” și timp de vreo jumătate de ceas l-am zărit în pupa noastră”, avea să relateze aspirantul Victor Bogdan, de cart pe torpilorul „Zmeul” din escorta convoiului. Se poate însă ca aceia de pe „Zmeul”, preocupați de propria lor navă în lupta cu valurile, să nu fi perceput atunci exact drama care se consuma pe remorcher; nava lua probabil apă, oamenii de la bord, refugiați pe locul cel mai înalt, deasupra comenzii, sperând la un ajutor. Dar furtuna avea să înghită în noapte și navă, și echipaj.²

...Noaptea de 9 spre 10 ianuarie 1944. Furtuna s-a dezlănțuit din plin dinspre sud-est asupra convoiului, la mijlocul mării, în drum de la Constanța spre Crimeea.

„E o furtună de film, de tablou, cu luna strălucind deasupra unei mări cu valuri uriașe, care trec peste puntea distrugătoarelor din escortă. Abia înaintăm, cu un neconținut și tot mai primejdios balans...”³

„Pe distrugătorul „Ferdinand” un pachet uriaș de apă rupe legăturile băncilor de stejar ce înconjurau pe punte vinciul de la pupa... Masivele bănci se rostogolesc pe punte dintr-un bord într-altul, devenind primejdioase pentru bombele a.s. și lansatoarele din borduri... Se formează îndată o echipă de voluntari cu cinci oameni din cartul liber spre a ancora din nou băncile. În toiul lucrului un val de o deosebită tărie se sparge în pupa și mătură tot ce găsește neamarat. Alexe Găvăjdeanu, tânăr marinar, întinde brațele deasupra capului, încercând să se prindă de ceva. În retragere, uriașul val îl smulge și pe el. S-a auzit strigătul deznădăjduit al marinarului: „Fraților, nu mă lăsați!”. Alarma „om la apă” este dată imediat. Comandantul încearcă un rondou de revenire a navei la locul unde a căzut omul. Dar odată ieșit de pe direcția care guverna cu valurile din provă, distrugătorul, lovit din travers, se înclină într-un bord atât de mult încât toți se agață de ce găsesc la îndemână spre a nu se rostogoli în mare.

Nava se zbate cu mașinile să nu se răstoarne. Trec zeci de secunde care nouă ne par o veșnicie... În sfârșit, încetul cu încetul, odată cu revenirea spre drumul inițial cu valuri din prova, nava se redresează. Și astfel Alexe Găvăjdeanu este lăsat tribut unei mări crude, nu l-am putut salva, a fost peste puterile noastre.”⁴

Pe vedetele torpiloare instrucția a avut un caracter de emulație sportivă. Erau nave noi, cu corpuri de mahon, venite din Anglia, ușor de întreținut. „... Am început prin a fi timonier la

cârmă pe „Viforul” – al cărui nume se potrivea cu cel al clubului „Viforul Dacia”, care mă formase ca sportiv – și am continuat și ca torpilor, și ca semnalizator, și ca telegrafist în fonie, avea să-și amintească sergentul Iulian Gociman, fost și viitor campion de cido-cross al României, numit „căpitan de arme” pe grupul celor trei vedete... Comandant al grupului Nava bază, submarin, vedete torpiloare, venise – spre norocul nostru – un ofițer cu vederi largi, care ținea la oameni, locotenent-comandorul Victor Voinescu, „nea Niță” în limbajul tuturor. Ca urmare a felului cum se purtau șefii și cum eram tratați, am pus și noi sufletul ca navele să fie pregătite permanent din toate punctele de vedere...”

Cele trei vedete au patrat la începutul războiului în afara barajului de mine de la Constanța, apoi au executat misiuni cu lansări de torpile până în baia Odesa. Dar la 9 noiembrie 1941, aflate într-o convoiere în fața Bugazului, „Vijelia” și „Viforul” au intrat într-o zonă cu mine de mică adâncime și s-au scufundat imediat.

Sergentul Iulian Gociman a scăpat cu zile: „Ne găseam înspre larg, convoiul naviga sub mal... Vântul bătea dinspre larg, valurile mergeau spre coastă... La bord s-a produs o flacără puternică, urmată de o explozie... Am sărit în apă peste tubul lans-torpilă babord. Datorită apei reci, mi s-au blocat mușchii, nemaiputând să respir. Berbecii de pe mare îmi intrau mereu în gură. Nu mă gândeam la moarte, dar în fracțiuni de secundă mi-au venit în minte imaginile întregii

mele vieți: părinții, sportul, ziarele, prietenii de la Constanța. În timp ce mă zbăteam să-mi revin, am dat peste două bucăți de lemn, probabil chiar de la vedetă. Luându-le și punându-le sub brațe, am simțit în mine o explozie de bucurie: instinctul îmi spunea că sunt salvat. Nu am văzut nimic altceva; nici cum s-a scufundat vedeta mea, nici vedeta cealaltă, nici vasul unguresc (vas din convoi care lovește și el o mină – n.n.). Am stat așa mult timp fără să-mi dau seama că apa este rece... A venit un dragor german și a azvârlit un colac cu bandulă la vreo 20 de metri, dar a trecut de mine. Atunci m-a cuprins deznădejdea. Am strigat cât am putut, dar a trecut încă multă vreme până să zăresc o balenieră... M-a luat la bord și m-a dus la un dragor, unde m-am regăsit cu restul echipajului..."⁵

Odată cu scufundarea vedetelor „Vijelia” și „Viforul”, și-au pierdut viața nouă oameni. După un timp, toți supraviețuitorii aveau să se întoarcă la escadrila de vedete.

Nave mai primejduite în misiune decât vedetele erau submarinele. „Delfinul”, torpilând o navă sovietică lângă lalta, a suferit la 5 noiembrie 1941 o urmărire de câteva ore cu 23 de atacuri cu grenade antisubmarine din care i-au fost lansate între 80 și 90. Într-o altă misiune, la începutul lunii iulie 1942, la larg de Sevastopol, au fost numărate, în patru zile, 542 de explozii de bombe de avion și grenade antisubmarin lansate asupra „Delfinului”, poate și datorită fisurării ușoare a unui tanc de combustibil.

Celelalte două submarine românești, deși mai moderne, intrate în serviciu în 1944, au fost reperate continuu în misiunile lor la coasta Caucazului. „Rechinul”, în prima sa misiune, de 25 de zile, a supravegheat portul Batum, de unde puteau ieși nave care să acționeze asupra convoaielor de evacuare din Crimeea (20 aprilie-15 mai 1944). Apoi, într-o a doua crucieră, de 45 de zile (15 iunie-29 iulie 1944), a „pendulat” între două zone, la sud și la nord de Novorosiisk, schimbând zona după cum era reperat.

„Marsuinul” a executat o singură crucieră (10 mai-26 mai 1944). Mai învolburată însă, fiind grenadat puternic la ducere (din greșeală) de vânatoare de submarine cu echipaje croate (aflate în serviciul nemților) și de vânatoare de submarine sovietice, în largul portului Batum (23 mai 1944). Dat fiind gradul de tehnicitate al submarinelor, procentul de marinari obișnuiți (oameni din contingent) era de circa 20 la sută, iar la „Delfinul” – 8 din 40.

Oricum, riscul pierderii vieții pe mare sau sub mare era continuu. Întreg personalul fusese instruit și format îndelung și cu multă atenție, ceea ce dădea tuturor celor de la bord un moral corespunzător, rezultat din încrederea în pregătirea sa, încrederea în șefi, încrederea în navă. Și s-au întors toți!

Furtuna, minele, bombele de avion! Mai rămâneau torpilele. Acestea constituiau riscul principal al vaselor comerciale din convoaie, risc firesc, dat fiind prioritatea pentru adversar de a scufunda navele de transport care

alimentau frontul de pe uscat.

În noaptea de 20 aprilie 1943, submarinul Squichi S 33 a interceptat convoiul „Suceava” la aproximativ 72 de mile est gura brațului Sf. Gheorghe.

„La vreo oră și jumătate după miezul nopții... o explozie formidabilă la bord între magaziiile 1 și 2 a făcut să sară în aer toate mingiriile, bocapoștii și bigile magaziiilor, iar vasul, cât era de greu (5708 tdw) a zvâcnit cu prova în sus ca un armăsar speriat”, a consemnat memorialul lui Vasile Nedelcu, marinar comercial angajat la bord... Toate geamurile de la comandă au sărit în mii de bucăți, iar comandantul care văzuse siajul fosforescent al unei alte torpile strigă îngrozit „Atențiune! A doua torpilă!”. După 2-3 secunde, o explozie și mai îngrozitoare care s-a produs chiar la centrul vasului, la compartimentul căldărilor ce au sărit și ele în aer, ne-a aruncat unul peste altul... Vasul a început să se încline rapid către tribord și prova... La tribord, unde se produsese explozia, nu mai exista nicio barcă de salvare, bărcile de babord nu se mai puteau lansa din cauza înclinării care ajunsese la 40 grade... Cineva a strigat: „Săriți iute în apă!...”

Mă îndepărtasem vreo 50 de metri când am zărit proiectată pe cerul vânăt partea din pupa a navei, elicea în aer, pe cale să se ducă la fund...”

Bubuiturile repetate și bruștele compresiuni date de exploziile grenadelor antisubmarine, lansate de escortă, au susținut moralul lui Vasile Nedelcu, orbit tot mai tare de păcura din apă. O vedetă de patrulare

germană (R-boot) a luminat în cele din urmă cu o lanternă pe naufragiatul care striga ajutor. Marinarul român a putut fi astfel salvat, dar a mai suferit un șoc, căzând pe puntea navei de patrulare, atunci când a fost scos din apă. La Constanța, după înapoierea restului convoiului, s-a putut constata că o dată cu „Suceava” au pierit șeful serviciului german de transport maritim, cinci ofițeri comerciali români, între care și comandantul Gheorghe Beller, șapte marinari români și șapte soldați germani, la care s-au mai adăugat doi marinari români și doi soldați germani decedați în drum spre Constanța...⁶

Comportamentul marinarilor noștri în război nu se putea referi și la cadrele militare marinărești din activitate, pentru că meseria principală a acestora rămânând – după definiție – războiul, atitudinea lor nu putea fi decât corespunzătoare cerințelor operative. Dar o concluzie s-a impus: marinarii noștri, fie din contingent, fie concentrați, fie comerciali, au arătat în război – în cea mai mare parte – dubla lor conștiință: și de profesioniști, și de cetățeni. Un examen al acestei conștiințe se poate socoti cel din august 1944, cu prilejul venirii la Constanța – ca și la Dunăre – a marinarilor flotei sovietice din Marea Neagră.

Marinarii sovietici, îndoctrinați politic cu ideile revoluției din 1917, au putut constata că cei români nu erau în opoziție cu ofițerii lor; dimpotrivă, arătau încredere și devotament șefilor, țineau la navele lor și înțelegeau să continue războiul sub pavilion românesc. ■

NOTE

1. Marina română în al doilea război mondial, vol. I, București, 1996, p. 25.
2. Marina română în al doilea război mondial, vol. II, București, 1996, p. 135.
3. Ibidem, Memorial N. Koslinski, p. 201.
4. Ibidem, Memorial Nicolae Mujicikov, p. 202
5. Aparținea uneia din navele ungurești din convoi.
6. Au fost salvați cu totul 38 de marinari români și 33 de soldați germani, de la tunurile antiaeriene montate pe navă.

FOTOGRAFII DE LA CITITORI

Veteranul de la '77

Profesorul Dumitru Grapă, din Vaslui, bunul meu prieten din adolescență și anii de liceu, pe care îl salut cu dragoste și din acest colt de pagină, a trimis pe adresa redacției o fotografie din acelea care mai stau și astăzi, în chip de icoană a familiei, pe pereții caselor bătrânești din satele Moldovei...

Pe hârtia fotografică îngălbenită de vreme abia se mai poate citi:

Avizez că veteranul Grapă Gheorghe prevăzut în fotografia de față a luat parte în campania anului 1877-78.

*Comandantul Batalionului 12 Rezervă,
Căpitan G. Vasiliu*

Din monografia localității răzășești Tanacu, scrisă de preotul Gheorghe Buzdugan, am înțeles că asemenea fotografii erau aplicate pe carnetele de veteran de război ale celor care au luptat la '77! ■

**Colonel (rtr.)
Dumitru ROMAN**

Stimate Domnule redactor-șef,
De curând, părintele Cătălin Soare, de la parohia St. Pölten, Austria, a publicat în revista „România Eroică” un material despre cimitirul din Zwentendorf. Sfinția Sa m-a îndemnat să vă scriu.

În 2021 am făcut călătorii de vreo 6000 km, în Polonia, Austria, Ungaria, Slovenia și Slovacia, unde am oficiat nu doar slujbe la mormintele eroilor noștri, ci m-am și informat pentru a scrie despre ele. Mai mult, am realizat și o hartă interactivă cu peste 250 de locuri unde se află morminte ale soldaților români în țări din Europa.

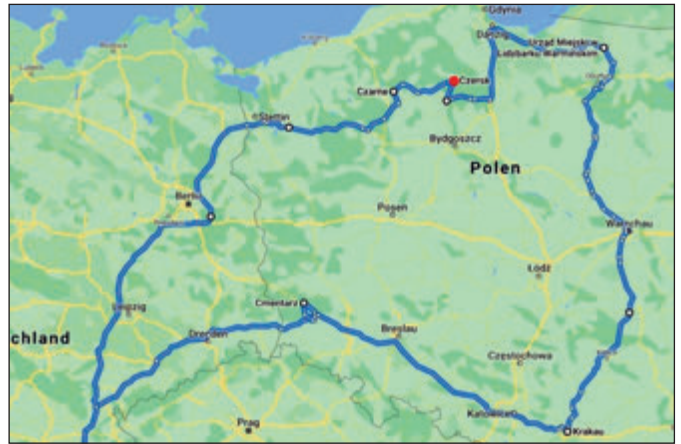
Am foarte mult material care probabil ar interesa cititorii revistei „România eroică”. Pentru mine ar fi o mare onoare! Vă trimit un articol care, cred eu, că are destule date inedite: cimitirul din Czersk, Polonia, unde se află mormintele a 1119 compatrioți. Probabil că au fost mult mai mulți soldați români care au pierit aici, fiindcă presa vremii scrie despre un „tren al morții” plin cu români. Informațiile nu îmi aparțin, ci aparțin celor care vor să își aducă aminte de acești soldați care au pierit pentru țară.

Desigur, vă pot trimite și fotografii și multe alte informații. Sunt și alte articole, la fel de interesante și inedite, despre „Cimitirul românilor” din Lidzbark Warminski (506), aproape devastat azi, despre cel de la Tuchola (peste 2400), cel de la Lambinowice (peste 2600), renovat în acest an de MAPN și Ambasada română din Varșovia, dar am și multe alte articole despre cimitire din Germania. Eu însumi am descoperit anul acesta la Bayreuth vreo 140 de morminte care nu se aflau în nicio bază de date.

Cu urări de sănătate,

Pr. Ioan Dumitru Popoiu
consilier cultural/Kultureller Beauftragter

Mitropolia Ortodoxă Română a Germaniei, Europei Centrale și de Nord/ Rumänische Orthodoxe Metropolie für Deutschland, Zentral- und Nordeuropa (K.d.ö.R.)
Fürther Str. 166-168
90429 Nürnberg
www.mitropolia-ro.de
+49 911 323 69 10
+49 176 28 18 12 13

Cimitirul din Czersk, Polonia

Anul 2021 a fost declarat de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române ca „Anul omagial al pastorației românilor din afara României” și „Anul comemorativ al celor adormiți în Domnul”. Vizitarea cimitirelor militare din Europa, unde odihnesc soldați români din cele două războaie mondiale, este o formă de a pune în valoare atât rolul Diasporei românești cât și importanța liturgică și culturală a cimitirelor pentru românii de pretutindeni. Cu studiul dedicat cimitirului militar de la Czersk se dezvăluie o nouă pagină din calvarul românilor din Primul Război Mondial, prizonieri în lagărele germane.

Cimitirul prizonierilor de război din Czersk este un alt mare cimitir militar din afara țării noastre unde sunt înmormântați soldați români, prizonieri în Primul Război Mondial. Oficial se amintește de 1119 compatrioți, însă o mărturie din presă, publicată la câțiva ani după război, pune în lumină o ipoteză mult mai dureroasă, aceea a mii de morți, fără nume și fără vreo urmă oficială, dintre prizonierii români din acest lagăr din pădurile nisipoase ale Pomeraniei. Spre deosebire de cimitirul învecinat din Tuchola, necropola ostășească de la Czersk se află într-o

stare mult mai bună, deși numai rareori numele celor secerăți, de boli și foamete în lagăr, se mai văd astăzi pe cruci.

Despre prizonierii din lagărul Czersk

Ofensiva militară germană în teritoriile Imperiului Rus, în 1914-1915, a avut ca urmare capturarea a peste 650.000 de prizonieri în primul an al ostilităților. Astfel, pe lângă unele unități militare prusace transformate în tabere pentru deținuții de război, au fost înființate noi lagăre de detenție în regiuni unde înainte nu existase nimic, în afara unor păduri de pini și mesteceni.

Odată cu lagărul de prizonieri de la Tuchel a fost înființat, nu la mare depărtare, tot în pădurile sălbatice din apropiere (numite „Tucheler Heide”, sau în poloneză „Bory Tucholskie”), la mijlocul distanței dintre satele Czersk și Lukowo, lagărul pentru deținuții de la Czersk (Kriegsgefangenenlager Czersk). Acesta era situat în mijlocul unei regiuni culturale aparte, un teritoriu destul de slab populat, locuit de cașubieni – populație autohtonă cu o identitate aparte, niciodată asumată întrutotul de cultura germană ori poloneză. Între Tuchel și Czersk se parcurg aproape în linie dreaptă, pe o șosea de pădure, circa 30 km.

Primii deținuți ajunși aici au fost ruși, englezi, francezi, italieni și alți soldați ai țărilor Antantei. Despre români se vorbește doar de la jumătatea războiului, începând cu toamna târzie a anului 1916. Astăzi nu mai există nicio urmă a taberei, „înghițită” de pădurea care și-a luat în stăpânire teritoriul. Însă, din descrierile epocii și din fotografiile de arhivă care se păstrează, reiese că tipul de construcții și, întrucâtva arhitectura întregului complex, erau asemănătoare celor de la Tuchel. Majoritatea construcțiilor erau barăci din lemn, îngropate aproape cu totul în pământ, asemănătoare unor bordeie, având o ridicătură în partea cea mai înaltă a acoperișului în două ape, unde

se aflau și ferestrele. Aceste clădiri rudimentare, în care se afla și câte o instalație de încălzit prevăzută cu un coș de fum (uneori doar resturi din acestea au rămas ca mărturii ale tenebroasei tabere), erau proiectate pentru 150 de deținuți. Doar principalele clădiri administrative erau din cărămidă, iar barăcile pentru personalul de pază, din fier. Aceași asemănare cu Tuchel s-ar extinde și la facilitățile taberei: sector pentru gradați, spații pentru depozite alimentare, bucătării, spălătorii, puțuri de apă, barăci cu scop sanitar. Două lazarete (spitale provizorii), cu o capacitate de aproximativ 500 de locuri, se aflau direct în tabără, iar al treilea într-o unitate închisă, „Fabrik Schütt”, unde erau obligați să muncească unii prizonieri. Și alți deținuți erau trimiși în afara taberei pentru a lucra în agricultură, în industria locală, la construcția de șosele și căi ferate. Existau „comandouri de muncă” în satele Plewno, Świecie sau Tczew, situate la 20-30 km depărtare. În tabără se găseau ateliere meșteșugărești, precum croitorie, cizmărie și fierărie. În octombrie 1915, lagărul era format din patru sub-tabere cu o capacitate totală de 25.000 de prizonieri, iar apoi s-au mai construit încă două sectoare, fiecare pentru alți 5000 de deținuți. Prin urmare,

Czersk ridicându-se la aproximativ 25%. Prin aprilie-mai 1915, soldatul Stanisław Stabno (probabil polonez) din armata țaristă scria, la scurtă vreme după ce a ajuns în lagăr, că deținuții mureau ca muștele și că le îngropau cadavrele imediat în pământ, chiar în locul unde mai târziu s-a înființat cimitirul. Potrivit plăcii indicatoare din cimitir, acesta fusese înființat în ianuarie 1915. Adesea se pierduse evidența celor decedați, în această perioadă rata mortalității fiind de peste 100 de morți pe lună. Măsurile de carantinare pentru prevenirea răspândirii epidemiilor (tuberculoză, dar nu numai a plămânilor, tifos, variolă, holeră, tetanos, febră dizenterică, iar mai târziu gripă spaniolă) nu aveau efect, datorită slabei dotări a lazaretelor. În toamna anului 1916 au fost transferați noi prizonieri din lagărul dezafectat de la Bütow (60 km spre NV), care au adus totodată un nou val de infecții.

În timpul ocupării maxime a taberei, erau captivi aici aproximativ 50.000 de soldați (dar și civili) în adăposturile construite tot de ei, pe o suprafață totală de aproximativ 30 de hectare. În 1918, în urma tratatului de la Versailles, regiunea cașubiană a trecut în administrație poloneză, iar tabăra a fost închisă în 1919.

Dacă la Tichel, condițiile meteorologice erau destul de neprielnice pentru detenție (temperaturi scăzute iarna, umezeala regiunii păduroase și bogate în lacuri și râuri, puternicele vânturi dinspre Marea Baltică), la Czersk, vremea era chiar mai nefavorabilă. Frigul, umezeala și foametea au fost cele care au șubrezit imunitatea, și așa precară, a prizonierilor, mulți veniți din țări mai calde. În plus, traiul în spațiul închis a favorizat expunerea la numeroase boli răspândite în anii războiului, rata morților la

Românii și calvarul lor în lagărul din Czersk

Sosirea trenurilor cu prizonieri români, în decembrie 1916, a provocat o explozie a deceselor cauzate de boli respiratorii (în special tuberculoză). Pe lângă această stare de fapt, o mărturie de presă de după război relatează, alături de alte orori ale lagărului de la Czersk, un lucru înfricoșător despre tratamentul aspru aplicat românilor de autoritățile germane ale vremii: „...*Mai rău decât acestora (britanicilor, n.n.) le-a fost prizonierilor de război români, dintre care 4.000 au fost aduși în lagăr într-o singură zi. Deși lagărul era pe jumătate gol, se pare că nu s-a găsit niciun loc pentru ei. Era iarnă, zăpada și înghețul îngreunau marșurile mai lungi, iar prizonierii erau îmbrăcați foarte subțire. Cu toate acestea, a doua zi au fost duși la Tuchola, aflată la 30 de kilometri distanță. Dar nici acolo nu era loc, așa că au fost*

duși mai departe la Czarne (Hammenstein), apoi la Bytów (Bütow); în cele din urmă, au fost transportați înapoi la Czersk. Când s-au deschis vagoanele pline de prizonieri, o priveliște teribilă s-a arătat ochilor: printre sute de cadavre, doar câțiva supraviețuiseră acestui chin. A fost de ajuns ca până și soldații (gardienii) taberei să-și întoarcă privirea de la o asemenea priveliște. Acum s-a găsit un loc pentru ei în cimitirul taberei" (art. *Z przeszłości obozu jeńców w Czersku*, în *Słowo Pomorskie*, 1925.10.07, fasc. 5, p. 6).

Dacă relatarea ar fi credibilă întrutotul, s-ar ajunge la concluzia că la Czersk numărul de 1119 români îngropați în cimitir este mult subevaluat. În orice caz, această mărturie este o dovadă clară a cruzimii responsabililor de lagăre față de ostașii noștri, capturați în luptele din Dobrogea și la trecătorile Carpaților. Peisajul este poate chiar și mai sumbru de atât, fiindcă atât în cimitir cât și în fosta tabără lipsesc aproape cu desăvârșire rămășițe de la ei (obiecte personale: cruciulițe, fotografii, nasturi ș.a., care s-au găsit adesea în rândul prizonierilor de alte naționalități). În locul de veci abia se pot descifra, cu litere chirilice, nume românești: Voicu, Popescu, Costachi.

Numărul morților în tabără a crescut exponențial la începutul anului 1917, după o iarnă mai grea decât de obicei, vârful epidemiei fiind în lunile aprilie-mai. În această perioadă, între români s-au înregistrat circa 250 de decese lunar, după care rata fatalităților a scăzut la fel de brusc. Decesele în rândul rușilor au rămas la peste 200 lunar până în toamna aceluiași an. Comparativ, fatalitățile în rândul francezilor, italienilor și britanicilor au fost extrem de reduse, înregistrându-se o oarecare creștere abia în toamna anului 1918 (din cauza gripei spaniole). O cercetare efectuată de britanici în 1925, în urma exhumărilor, a revelat faptul că din cele 64 de cadavre dezgropate ale compatrioților, 20 aveau craniile sparte prin folosirea unui instrument contondent. Aceasta înseamnă că o importantă cauză a deceselor a fost și ca urmare a violenței (execuții sumare, împușcări în urma încercărilor de evadare ș.a.).

Dacă la Tuchel numărul românilor morți (2446)

a fost aproape dublu față de cel al rușilor (1303), la Czersk lucrurile stau invers: s-au înregistrat 3755 de decese dintre ruși (mulți dintre ei de fapt polonezi aflați în armata țaristă), respectiv 1065 dintre români (potrivit datelor de pe placa explicativă de la intrarea în cimitir, 1119, iar potrivit plăcii din granit adăugată la monument, 1106), precum și 126 de italieni, 65 de britanici, 50 de francezi, 3 portughezi, 2 sârbi, 4 apatrizi. S-au numărat și 125 de musulmani și 72 de evrei, aceștia din urmă fiind îngropați într-un cimitir separat, în satul Czersk. Aproape sigur, statisticile deceselor nu îi cuprind pe românii morți în trenul amintit în mărturia de mai sus. Însă numărul mare al morților înregistrați oficial din rândul armatei ruse a făcut ca, multă vreme, cimitirul să fie cunoscut drept „Russenfriedhof” (cimitirul rușilor).

Despre cimitirul militar de la Czersk

Prizonierii morți au fost îngropați în gropi comune de 5-6 persoane, în cimitirul din apropierea taberei, care se găsește până astăzi într-o stare mult mai bună decât cel de la Tuchel. Necropola militară, având o suprafață de 10 270 mp, se află pe partea stângă a drumului de la Czersk spre Lukowo, în mijlocul pădurii. Este înconjurată de un gard de lemn, este prevăzută cu o parcare, iar poarta de intrare, tot din lemn, impresionantă în dimensiuni, a fost ornată în partea superioară cu trei cruci ortodoxe, fiind aproape identică cu cea de la începuturile cimitirului. Aceasta se poate observa dintr-o fotografie de pe panoul cu informații extensive, în poloneză, despre cimitir și despre lagăr, aflat la intrare. O altă fotografie de pe același panou înfățișează lagărul, fiind o mărturie vizuală prețioasă.

În centrul cimitirului a fost ridicat, de foștii prizonieri de război ruși, un monument de piatră în formă de piramidă cu inscripția sculptată de jur-împrejur, la aprox. un metru de la bază, în rusește: „Prizonierilor de război ruși, de la camarazii lor, 1914-1917”. O placă comemorativă recentă, din piatră neagră, amplasată sub inscripția indicând anii 1914-1917, conține următorul text în limba poloneză: „Cimitirul de război din 1914-1917. În acest cimitir zac 5115

prizonieri din război, morți în anii 1914-1919 în lagărul din Czersk: 3755 ostatici din armata rusă (printre care mulți polonezi), 65 britanici, 50 de francezi, 1106 români, 3 portughezi, 2 sârbi, 131 italieni, 4 ostași de naționalitate necunoscută. Fie-le amintirea onorată! Placa a fost așezată de autoritățile din Czersk, octombrie 2017”

Cele aproximativ 1000 de gropi comune, în care au fost înmormântați câte cinci sau mai mulți prizonieri, sunt dispuse în rânduri uniforme. Pe fiecare dintre aceste movile, mai mult sau mai puțin vizibile din pricina tufelor de afine și alte plante specifice vegetației cașubiene, precum și a pădurii de pini care a crescut la loc și în cimitir, sunt așezate cruci de beton cu un mic șanț orizontal, pe care adesea sunt prinse până la șase tăblițe metalice de 4 x 7 cm. Pe acestea sunt scrijelite probabil numerele deceselor în lagăr (fiindcă ele sunt consecutive) și, uneori, numele de familie ale decedaților. Șanțul de pe brațul orizontal al tuturor crucilor are dimensiuni identice, ceea ce duce la concluzia că pe fiecare dintre ele ar fi fost amplasate inițial șase tăblițe

cu numele celor morți. Inscripțiile sunt greu de citit astăzi, în timpul cercetării reușindu-se identificarea doar a câtorva nume românești. Poate că mormintele compatrioților noștri sunt așezate chiar la intrarea în cimitir, acolo unde crucile sunt mai slab conservate. Totuși, pe o cruce, o tăbliță indică, cu litere chirilice, numele Voicu și numărul 2344, iar pe alta, pe lângă nume rusești, și numele Costachi – 2239, respectiv Popescu – 2240. Unele tăblițe de identificare au fost vopsite în alb, probabil într-una din acțiunile de conservare a cimitirului. Prezența crucilor de mormânt și starea bună a monumentului central, precum și amplasarea unui panou explicativ sunt semne că cimitirul se află în atenția autorităților locale, nu și a autorităților de război ale timpului, care nu au avut vreme nici de morminte individuale, nici măcar de înscrierea numelor complete (ca să nu mai amintim de apartenența militară și națională, așa cum este cazul mormintelor de război din Silezia). ■

Pr. Ioan Dumitru POPOIU

Închinare, la Țebea

Această fotografie stă de mai mulți ani în fototeca revistei România eroică, așteptând lumina tiparului și celebritatea. Nu insist asupra identității ofițerului din imagine. Fotografia este publicată pentru simbolistica și mesajul ei. Un ofițer al armatei române (fie el și pensionar, căci în mod sigur omul din imagine este trecut de 60 de ani) a îngenuncheat la mormântul lui Avram Iancu, într-un suprem gest de rugăciune, sub privirile soldaților din Garda de Onoare. Interpretarea poate fi și așa: Armata se închină și se roagă în fața istoriei acestui neam! O istorie udă de sânge și preaplină de jertfă.

Țebea este Panteonul Moșilor, inima eroică a Ardealului, dar în aceeași măsură este și Panteonul românismului. Aici își dorm somnul de veci Avram Iancu, Ioan Buteanu, Simeon Groza; aici, în curtea bisericii, se află Gorunul lui Horea (cât a mai rămas din măreția de odinioară a naturii), Gorunul lui Avram Iancu, Gorunul Reginei Maria, Gorunul Regelui Ferdinand I, Gorunul generalului Berthelot... Cruci de lemn și din piatră străjuiesc la mormintele eroilor căzuți în războaie. Pentru Independență, pentru Întregire, pentru Reîntregire!

Din 1972 încoace, aici are loc în a doua duminică a lunii septembrie, cea mai apropiată de 10 septembrie – ziua morții lui Avram Iancu – o manifestare comemorativă unică în felul ei, care ne îndeamnă să nu uităm! Să nu ne uităm trecutul și jertfele! Dar acum, la acest îndemn se mai adaugă unul, desprins chiar din imnul Țării: "Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte..."

Căci, dinspre Budapesta, un anume Orban, în chip "privat", își poartă în voie prin Ardeal hoitul de hun îmbrăcat în haină de european, ca și cum ar fi la el acasă, și ne spurcă munții și pădurile cu duhoarea lui de stepă asiatică și cu pretențiile grofilor și honvezilor de odinioară. ■

D. D. ROMAN

Tema cultului eroului și al luptătorului

Stimate domnule redactor-șef

Numărul recent al revistei România Eroică (65/2022) mă constrânge încă o dată să vă extind felicitările mele personale pentru energia și răbdarea cu care fiecare increment adăugat în timp aduce, azi, revista la o ținută editorială matură și amplă, având în pânzele ei suflul întregii țări, aptă să îndure orice analogie pe scena intelectuală națională, unde de altfel se cere în mod imperativ omologată printr publicațiile prestigioase ale națiunii.

Cu atât mai de seamă mi se pare activarea unui "forum" în paginile revistei (sau/și pe Facebook meta) dedicat noțiunii de "cultul eroului", parte inseparabilă în tradiția oricărei națiuni, fie ea Britanică (Arthurian), Scandinavă (Norse) sau Saxonă (Nibelungenlied) etc., fie eroul mitic, de exemplu, Făt Frumos, eroul mioritic-pastoral sau eroul istoric imortalizat în legende naționale, zicători, povestiri și ursite, eroi și eroine suspendate, ei ori faptele lor, într-un timp legendar...

Cultul eroului și al luptătorului începe cu Homer și Hesiod și este o sublimare nu numai îngăduită cultural și anthropologic, dar este și o sublimare inexorabilă. Tot așa cum este și o sublimare inepuizabilă, cultul eroului desăvârșindu-se mai ales "Dincolo", în infinitate, unde patrimoniul unei națiuni îl urmează pe erou în Câmpiile Eleusine (Câmpiile Elizee) și în "una isola muy

hermosa", ori insulele celor preafericiți. Or, poate, așa cum îmi propun să arăt într-o zi, este ușor de întrevăzut, pentru eroul Român, locul preafericit, care ar fi "sânul lui Avraam", o destinație, deși universală, mai bine cunoscută celor din spațiul mioritic.

Cultul eroului este parte din așternutul organic al patrimoniului național, adică matca în care ne naștem și ale cărei aluviuni ancestrale ne aduc laolaltă cu jocurile, dansurile, măștile, agricultura, misterele fertilității, basmele, legendele de eroi și eroine și zicerile de șezători.

Ne naștem în sânul patrimoniului și îl creștem odată cu creșterea și petrecerea noastră. Cultul eroului – mitic, real, iluzoriu, istoric, natural sau supranatural, Arhanghelii luptători-biruitori etc. – toate fac parte din aceeași familie de sublimări.

Și dacă ne numim Asociația Națională Cultul Eroilor, se cade să facem loc tinerilor savanți și intelectuali; oricare din noțiunile enumerate mai sus poate deveni subiect de studiu academic, ca de exemplu: "Făt Frumos și justiția marțială a luptătorului român", ori "Mărinimie și recompensă în eroismul mioritic" etc. Imaginația și cunoștințele temeinice ale tinerilor savanți invitați să se afirme sunt, va asigur, nemărginite. Rămâne numai ca noi să enunțăm cu claritate interesul revistei sau al blog-ului, în cazul FB, sau și una, și alta.

Vă sugerez pentru început, și pentru revistă, o rubrică deschisă de "think tank",

o formă de lansare a ideilor embrionare, sau mature, în nevoie de dezvoltare, formă născută în "academia" și extinsă în mai toate domeniile: guvernământ. administrație, putere militară etc.

Sunt încântat de ideea unui component "literar" și vă felicit. O literatură nu neapărat limitată la "patriotică" sau, și mai rău, patriotardă, dar și o literatură despre patrie, despre natură, despre credință, război, națiune, viață și moarte etc.

Ziua fatidică de 4/4/44, (vezi România eroică nr. 65, p. 53) am trăit-o, adolescent fiind, în neuitare. Eram pe stradă – săptămâna mare a Paștelui Catholic – pregăteam parte din Oratorio, de Bach, în drum spre catedrală, pentru repetiție, (eram solist în corul profesional de adulți al Arhiepiscopiei Catolice din București și frecventam un liceu catolic – mai târziu am cântat eu însumi profesional, până în anii din urmă, aici, în US). Am văzut mai toate bombardamentele în București, zi și noapte, și am amintiri fabuloase...

Nu mai târziu, la 15 august 1944, am plecat și noi, în "dispersare". Părinții noștri erau indispensabili și mobilizați în capitală. Eram în dispersare cu bunica maternă la... Berceni. În 1944, Berceni era o comună distantă, somnolentă și înecată într-un praf fin de pudră, mut și adânc până-n osia căruței. În august, lacul era secăt, o baltă până la glezne, unde spălam cail de la câmp cu băieții din sat. Era, în sfârșit, liniște... și ne simțeam în siguranță. Atâta doar că eram la numai 4-5 km de Popești-Leordeni, baza aeriană Luftwaffe, îndesată cu Messerschmitt Bf 109 și o escadrilă IAR 80, tot sub comandă germană (Generalul Alfred Gerstenberg), parte din sistemul de apărare al capitalei.

Când flotila americană de câte 400-500 de Boeing B29 superfortress abia dacă intrase în spațiul aerian român, venind peste Dunăre, din Bulgaria, ferestrele casei țărănești din Berceni vibrau cu un zumzet de insectă sonoră. Popești-Leordeni intra în acțiune cam 40 de minute mai târziu și luptele aeriene aveau loc în cerul nostru. În prima duminică, la Berceni, o amiază senină, un aparat Mustang P-51 a căzut chiar în miriștea noastră – am fugit pe câmp, în ajutorul pilotului, care cu fracturi multiple încerca să se extragă fără succes; când ne-am apropiat de carlingă, a început o rafală de explozii, în fuzelaj, probabil muniție stocată, și în momentul următor un tanc de benzină a explodat și întreaga scenă a fost îngurgitată în flăcări. Câteva minute mai târziu, un IAR 80 cade în același câmp. Amândoi piloții au fost carbonizați.

A doua zi, luni, cele două coșciuge de brad erau în naosul bisericii și preotul comunei le-a zis slujba de veșnică pomenire, după tot dichisul ortodox, pentru ambii decedați, menționând că cel german era catolic, iar cel american era, probabil, protestant, fără să se știe cu siguranță, dar ambii au fost înmormântați creștinește în cimitirul comunei. Am fost de față la întreaga ceremonie și nici azi nu pot scăpa de mirosul florilor sălbatice în descompunere, flori aduse de săteni.

Nu știu dacă cimitirul din Berceni are o parcelă militară sau vreo notație, dar știu că, în vara din 1944, alți eroi neidentificați au fost îngropați creștinește în cimitirul local, la ordinea primarului. Cred mai degrabă că au fost toți considerați victime de război, ceea ce era desigur adevărat. ■

Dr. Cornel DUMITRIU

Tărâmul de dincolo al daco-românilor

Nemurirea este tema centrală a religiei străvechi a dacilor. Herodot ne dă primele informații despre această credință - foarte sumare, de altfel - culese probabil de la grecii de la Pontul Euxin, care știau și ei câte ceva, dar nu foarte deslușit.

Închiși între zidurile polisurilor lor nu prea aveau schimburi culturale cu vecinii lor barbari, ale căror obiceiuri și credințe li se păreau stranii și inferioare.

Pentru greci nu exista nemurirea, în sensul unei veșnice întoarceri, ca la daci, ci numai o dimensiune subpământeană stăpânită de un zeu al morții și întunericului, Hades, în care treceau umbrele oamenilor.

Umbre cenușii și triste care rătăceau într-o lume la fel de cenușie și întunecată, fără putință de scăpare. Cine trecea râul vâscos al Stixului nu mai avea putință de întoarcere, apele uitării îi spălau memoria. Chiar dacă mai persista o umbră de dor, câinele cu trei capete și fioros care păzea intrarea nu ar fi lăsat umbrele să scape.

Unde se duceau strămoșii noștri când mureau? Nu prea știm explicit. Informațiile sunt lapidare, iar Herodot prezintă procesul de învățare a nemuririi, practicat de Zamolxis, cu ironie și neîncredere, ca pe o înșelătorie pusă la cale de Marele Preot.

Era această practică legată de o migrație a sufletului dintr-o dimensiune într-alta, în fiecare dintre ele fiind obligat să învețe ceva, pentru a nu întrerupe ciclul?

Lumea antică a războinicilor era derutată de gestul luptătorilor daci care mureau zâmbind, strângând țărână în pumn. Zâmbetul e o expresie facială a bucuriei interioare și în egală măsură a tainei. Cel care zâmbește știe ceva și are conștiința că înțelege ceea ce se întâmplă în jurul lui și chiar mai departe, dincolo de lucrurile văzute.

A muri cu zâmbetul pe buze este o etapă superioară a existenței care arată că ți-ai învins

Teodorescu Sion, La Mărășești

frica. Or, un popor căruia nu-i este frică de moarte nu poate fi învins. Frica de moarte este garanția perpetuării speciei și se manifestă instinctiv. E un lucru observabil în lumea animală, unde frica generează adrenalină și apărare - prin luptă sau fugă. Acolo ea nu durează. Există cât există pericolul și neîncredere și disperare imediat ce acestea încetează.

La om e mai complicat. El conștientizează moartea și se teme de ea. Ține minte pericolele și este tentat să facă orice pentru a o evita, fiindcă i-ar părea extrem de rău să piardă definitiv ceea ce trăiește, bucuria de a trăi în lumea materială tangibilă și colorată.

Lumea aceasta, albă, cum e denumită ea în poveștile populare, vizibilă datorită luminii, este un model al nemuririi. Ciclicitatea dată de rotația anotimpurilor induce credința că natura, în mijlocul căreia trăim, în relație de armonie ca

Teodorescu Sion, *Închinare*

regulă de aur a existenței, nu moare, ci se retrage periodic într-o moarte aparentă, din care își revine la momentul potrivit, mereu exuberantă și întinerită. Între pământ și cer există o relație armonioasă exprimată tocmai prin lumină.

În informațiile antice, de la Strabon încoace ni se spune că dacii aveau obiceiul ciudat de a trage cu săgeți în nori pe vreme de furtună, pentru a-l ajuta pe zeul lor să învingă forțele răului. Lucrurile nu sunt atât de simple și nici naivitatea preoților războinici atât de mare. E greu de crezut că ei nu-și dădeau seama că norii aducători de ploaie sunt benefici și că apa este esențială, și deci sacră, pentru existența naturii și a omului. Țăranii până mai ieri considerau ploaia sfântă, trimisă de Dumnezeu pentru a-și spăla și întreține creația. Seceta, dimpotrivă, era un rău, fie o pedeapsă, fie un scurtcircuit produs de forțe malefice, iar omul vinovat și într-un caz și în celălalt trebuia să facă ritualuri simpatetice pentru a restabili normalitatea armonică.

Săgetarea norilor are legătură cu lumina și nu

era o practică obișnuită. Nu aveau de ce să ucidă norii aducători de ploaie! Există în spațiul carpatic perioade din an, în special toamna, uneori, când cerul stă acoperit de nori trei-patru săptămâni. Acea era, probabil, perioada simbolică a penumbrei care obtura lumina, adică legătura firească între cer și pământ.

Zamolxis, zeu sau nu, cum se îndoiește Herodot, este înainte de toate un mare învățat care s-a inițiat în tainele lumii pe care le înțelege și pe care dorește să le deslușească liderilor poporului său. Ca și Isus are, în cele din urmă, dublă natură, om și zeitate, și un traseu evolutiv de la omenesc la divin. Divinizarea ca expresie superioară a existenței se bazează pe învățatură și cunoaștere. Acest lucru îi învăța Zamolxis, în dava lui aeriană, zidită deasupra unei peșteri care întruchipa imaginea existenței terestre.

El este un zeu al pământului, însăși rădăcina cuvântului ce-i desemnează numele însemnând pământ. Din acest motiv, pământul e sacru și luptătorii daci îl strâng în mână când mor. În egală măsură este și o divinitate a cerului, iar oamenii trăiesc între pământ și cer, în cea de a doua dimensiune, supraterană și subcerească. Prin încetarea vieții, așa cum o trăim noi, luptătorul dac, care apără țărâna sfântă, trupul de pământ al lui Zamolxis, rămâne parțial în el, sub formă de cenușă dezlegătoare de chingile materiale, dar pleacă nevăzut spre dimensiunea cerească a lui Zamolxis. Practic, rămâne și pleacă concomitent, ca o expresie a armoniei cosmice, a nemuririi, în esență. Acesta este și sensul profund al obiceiului înmormântării în ograda casei, cel puțin a capului familiei, practicat și acum de momârlanii din Valea Jiului și de țărani din Apuseni.

Prin inițierea în obținerea nemuririi, obișnuirea conștientă cu necesitatea ineluctabilă a omului de a trece pragul este vindecătoare de frică. Moartea, fiind o simplă trecere a unui prag existențial, nu mai înfricoșează. Din acest motiv geto-dacii sunt cei mai viteji și mai dreپți dintre traci.

Cum arată lumea lui Zamolxis, cea din a treia dimensiune, în care se întorc dacii zâmbind? Nu prea știm! Informațiile sunt puține, dispartate și incerte. Putem însă să presupunem că nu

este un banchet continuu, cu mâncare multă și băutură, ca la popoarele nordice. Nu există o sală mare în Valhala, în care războinicii căzuți în luptă benchetuiesc pantagruelic. Acele banchete nordice sunt proiectarea în sublim a suferințelor de foame și frig ale războinicilor prădători care luptă departe de casă, răspândind frica și oroarea.

Putem să deslușim semne ale acelei dimensiuni zamolxiene în care nu numai luptătorii se duc, ci și oamenii de rând care-și depășesc ignoranța, din obiceiurile și credințele populare.

În bocetele ardelenesti apare această idee retorică, "cu ce te-om fi supărat / De te muți în altu sat". Cu alte cuvinte, lumea de dincolo spre care trecem pragul nu este decât o copie a celei pământene, desigur la un nivel superior, definită de preoții creștini cu verde permanent, fără întristare și fără supărare.

Cuvântul "altu", "alt", are o dublă semnificație, desemnându-l pe celălalt, dar și pe starea de superioritate. "În alt loc" înseamnă "celălalt", iar "înalț", fără determinativ, desemnează superiorul, înaltul, sublimul.

Dacă Zamolxis nu este înarmat, precum Odin, nu locuiește în lumea agitată a oceanului, ci este un zeu al armoniei cosmice, pământ - cer, dimensiunea lui cerească în care se regăsesc nemuritorii, este tot una a echilibrului, a unei austerități senine ce ține de sobrietatea sacerdotală. Din acest motiv moșii, care pleacă la Zamolxis, respectiv la Dumnezeu, în creștinism - Dominusdei - stăpânul zeilor - se sacralizează devenind entități protectoare.

Tradițiile populare, mai ales cele legate de solstiții, conservă această idee a protecției pământului sacru și a urmașilor ce-l locuiesc, prin obiceiul jocurilor rituale cu măști. Celor din lumea de dincolo li se deschide cerul la momentele speciale și sunt lăsați să vină pe pământ între ai lor, ca să le arate că deși nevăzuți (ascunși după măștile materiale) sunt cu ei, că între lumi, chiar dacă aparent sunt separate prin interdicții, există o legătură, o comunicare creatoare de armonie.

Că nu sunt petreceri masculine în paradisul rafinat al lui Zamolxis ne-o dovedesc aceleași

obiceiuri străvechi legate de cultul strămoșilor. Fiecare anotimp are o zi de pomenire și dăruire de ofrande provenite din grâu - grâul (pâinea) fiind ingredientul fundamental al existenței umane - o zi a moșilor.

Cu alte cuvinte, banchetul are loc pe pământ, e organizat de urmașii care păstrează memoria, fie ea și difuză pentru cei cu numele uitate, trimițându-le astfel, sobru și simbolic, mesajul că ei, chiar spiritualizați, aparțin încă pământului.

Până la urmă, ce este viața? Țărână (materie) care se spiritualizează, printr-o minune încă nedezlegată, și devine ființă eliberată din aparentul imobilism al materiei. Omul - o țărână capabilă să gândească și să aibă conștiință de sine.

Potrivit acelorași credințe populare, călătoria durează mai mult, iar partea spirituală a ființei care s-a lepădat de înveliș trebuie îndrumată de cei rămași, ca să-și găsească drumul de întoarcere spre Dumnezeu, spre marele spirit, din care s-a desprins cândva și a venit pe pământ. Această îndrumare este de sorginte precreștină. Urmele ei vizibile le întâlnim în unele cântece funerare, precum și în colacii cei mari de la înmormântare - numiți capete și prescuri.

Pe ei se găsesc semnele făcute din aluat. Sunt rotunzi ca cerul, pe ei e semnul crucii, uneori zvastica - simbolul Soarelui în drumul său pe deasupra pământului - cuprins între punctele cardinale, sfoara vieții de jur-împrejur, spirala, simbol al universului, dar și al mișcării universale, a drumului de urmat: mereu la dreapta și înainte. Acesta este drumul corect. Semnele acestea și multe altele le întâlnim în civilizația Cucuteni, care se întindea, acum șase mii de ani, de la Mureș până dincolo de Nistru.

Popoarele predacice au moștenit acest fond cultural-religios care s-a perpetuat în timp, chiar dacă s-a păstrat mai mult aparența decât fondul ideatic. Toate sunt pe vasele acestei culturi excepționale și multe dintre ele în cusăturile ce au împodobit straietele țărănești. Trecerea la patriarhat și la religia dominată de spiritul masculin a însemnat o schimbare de paradigmă, dar moștenirea simbolică s-a păstrat.

Petre Brudea, În repaus

De ce plâng dacii când vine un copil pe lume? Deoarece ei sunt trimiși în materialitate de marele spirit, care este Zamolxis, iar senzorialul cu care se încarcă transmite durere și întristare, stări malefice care tulbură echilibrul spiritului și generează frica. Această experiență însă este necesară, pentru că face parte din marea triadă a existenței.

În concluzie, strămoșii noștri cei de demult au o proiecție în cer a lumii în care sufletele experimentează viața, o sublimare a existenței terestre, în care ierarhizarea valorilor are alte criterii de ordonare, dar bazate pe credință și responsabilitate. Satele și davele de dincolo le copiază pe acestea ca idei, dar au o consistență necunoscută. Faptul că dacii și înaintașii lor au durat o civilizație a lemnului, într-un ținut cucerit de pădurile vii, exprimă legătura lor indisolubilă cu arealul de naștere, sacru și legitim. Legitimitatea este dată de natura dublă a lui Zamolxis, ca zeu teluric din care toate se nasc și ca zeu al cerului, al luminii în care toate se întorc.

Confreeriile lupilor sacri sunt formațiuni de luptă de elită, în concepția cărora sacrul și teluricul se îmbină, preotul-militar se comportă asemenea lupului ca forță destructivă în apărarea teritoriului, având însă componenta spiritual-celestă întruchipată aerian în trupul șarpelui cu plete - spiritul teluric. Este descrierea simbolului suprem - steagul totemic al dacilor sub care au străbătut istoric până când s-a întâlnit cu romanii. Atunci

lupoaica din Latium ce alăptase întemeietorii, și ea originară din Frigia aparținând tot spațiului tragic, a corupt lupii sacri.

Lupoaica romană adusă de zgardă de împăratul Traian n-a putut sparge și risipi cultura populară străbună în care oamenii nu mor, ci trec, numai, dintr-o dimensiune în alta.

În basmele populare românești lumea de dincolo devine una subpământeană ca poziție, nu însă și inferioară și pedepsitoare, de genul iadului creștin. E una stranie în care ființele care o populează sunt stranii, dar nu total diferite de oameni, ca dovadă că fetele pământene sunt răpite pentru mariaj. Au puteri nemaivăzute și se autogenerază, această a doua calitate le plasează în dimensiunea în care timpul s-ar putea să-și piardă valoarea.

Personajul care e în curs de inițiere își învinge teama, învingând straniul - ca spaimă de moarte și de întoarcere în această lume, în care trece cel de-al doilea prag - căsătoria.

Judecând inițierea în nemurire, constatăm că se parcurge drumul invers față de evoluția pământeană. Întâlnirea simbolică a morții ucide teama de moarte, e ultimul prag al existenței, urmat de al doilea - nunta, prin care contrariile se împacă (masculin/feminin) și prin perpetuarea biologică se învinge timpul. Primul prag este desigur nașterea sau renașterea echivalentă cu ieșirea din apa lordanului a lui Isus - purificat de toate relele lumii materiale și pregătit astfel pentru intrarea în împărăția cerurilor - știutor ca un mare înțelept și nevinovat ca un copil. Ieșirea din peșteră a lui Zamolxis după ani de claustrare în întunericul materiei are același sens ca și ritualul creștin - renașterea din experiența purificatoare.

S-ar putea ca în mentalitatea dacică și a urmașilor lor - cunoscuți în istoria ultimelor două mii de ani ca rumâni, români - omul, în ultimele lui clipe, să parcurgă acest drum invers și să se integreze, prin moartea zâmbitoare ce strânge țărâna sacră în pumn, în împărăția cealaltă, așteptată de credincioși să vină pe pământ. ■

Grigore BUCIU

Radu Gyr (2 mart. 1905, Câmpulung, Argeș - 29 april. 1975, București); pseudonimul literar al lui Radu Demetrescu.

Întoarcerea lui Radu Gyr

“Sunt foarte multe versuri frumoase în poezia lui Radu Gyr, care e un medelenizant al Oltului...”

În 1941, când criticul literar George Călinescu făcea aceste notații în *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Radu Gyr era în închisoare, de unde avea să fie trimis pe frontul de Est, în linia întâi.

Radu Gyr este cel mai reprezentativ poet al eroismului și al războiului.

Printre cele mai cunoscute creații ale sale sunt poemele “Întoarcerea lui Ulise” (care a fost scris în închisoare) și “Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, loane!”, pentru care justiția din România anulului 1959 l-a condamnat la moarte, cu o formulă satanistă, tipică ziarului “Scânteia”, pe unde mai băntuia duhul lui Silviu Brucan: “*Tribunalul în numele poporului hotărăște: făcând aplicarea articolului 211 Cod Penal, cu unanimitate de voturi condamnă pe Demetrescu Radu Gyr la moarte pentru crima de insurecție armată prevăzută și pedepsită de articolul 211 Cod Penal prin schimbarea calificării conform articolului 292 Cod Juridic Militar din crima de uneltire contra ordinii sociale prevăzută și pedepsită de articolul 209 punct 1 Cod Penal*”.

Halal Justiție!

Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, loane!

Nu pentru-o lopată de rumenă pâine, nu pentru pătule, nu pentru pogoane, ci pentru văzduhul tău liber de mâine, ridică-te, Gheorghe, ridică-te, loane! Pentru sângele neamului tău curs prin șanțuri, pentru cântecul tău țintuit în piroane, pentru lacrima soarelui tău pus în lanțuri, ridică-te, Gheorghe, ridică-te, loane! Nu pentru mânia scârșnită-n măsele, ci ca să aduni chiuind pe tăpșane o claie de zări și-o căciulă de stele, ridică-te, Gheorghe, ridică-te, loane! Așa, ca să bei libertatea din ciuturi și-n ea să te-afunzi ca un cer în bulboane și zarzării ei peste tine să-i scuturi, ridică-te, Gheorghe, ridică-te, loane! Și ca să pui tot sărutul fierbinte pe praguri, pe prisme, pe uși, pe icoane, pe toate ce slobode-ți ies înainte, ridică-te, Gheorghe, ridică-te, loane! Ridică-te, Gheorghe, pe lanțuri, pe funii! Ridică-te, loane, pe sfinte ciolane! Și sus, spre lumina din urmă-a furtunii, ridică-te, Gheorghe, ridică-te, loane!

Întoarcerea lui Ulise

În fruntea mesei stau cu mirt pe tâmple, dar dorm de mult sub zidurile Troiei. Mesenii râd și cupa mea se umple. voi beți cu morții și cinstiți strigoii. eu am rămas sub zidurile Troiei!

Eu am rămas sub zidurile Troiei și cu tovarășii mei morți în fundul mării. Se rumenesc berbecii grași și boii zadarnic în miresmele frigării: eu am rămas sub zidurile Troiei.

Eu am rămas sub zidurile Troiei, sau putrezesc sub alge, cu vâslașii, -întors acas' precum se'ntorc strigoii aceluia ce nu mai vin cu pașii.

Mă pipăiți pe umeri, pe vestminte, încredințați că m-am întors 'napoi? Dar eu sunt numai sute de morminte în leșul care umblă printre voi. Îmi povestiți de temple, de pilaștri,

despre noi zei, ce'n lipsa mea crescură? Eu vă băsmesc de morții ei albaștri Rămași în Troia, sau pe mări de zgură.

Uleiuri cu adânc miros de floare sângele Troiei de pe răni nu-l spală, căci dincolo de orice scâldătoare port morții mei, pe mine, tencuială.

În cinstea mea chemați aezi la cină ca să mă cânte ca pe toți eroii, dar numai umbra mea cu voi închină, voi beți la masă numai cu strigoii. Eu am rămas sub zidurile Troiei!

Iar când pe sânul alb al Penelopei pun fruntea în afund culcuș fierbinte, eu sânerez în lupte cu ciclopul ori rățesc pe mări de oseminte.

Cu dormice săruturi ne'nterupte muiera îmi desmiardă la'ntâmplare pe piept, pe brațe, rănile din lupte crezând că urma lor nu mă mai doare.

Dar eu sînt tot o rană nevăzută și răni sînt ochii aștia stinși și goi. Femeia mea, ori morții mă sărută veniți în pat de sub cenușa Troiei?

M'arunc din nou în valuri cu năerii, din nou mă bat în scuturi cu strigoii, alunec dintre coapsele muierii și mă'ngrop iar sub zidurile Troiei... Eu am rămas sub zidurile Troiei!

Înțeleptul

Nu scuip pe'nfrângerile mele! ce-am adorat nu știu să ard și nu ridic în vânt obiele în locul ruptului stindard.

Nu dor nici luptele pierdute nici rănile din piept nu dor, cum dor acele brațe slute care să lupte nu mai vor.

Înfrânt nu ești atunci când sângeri, nici ochii când în lacrimi ți-s. Adevăratele înfrângeri sînt renunțările la vis. ■

- Aderca Felix, 13 mart. 1891 - 12 dec. 1962. În 1914 vine în țară să-și satisfacă serviciul militar. Participă la război și la acțiunile din Ungaria sovietizată.
- Agârbiceanu Ion, 12 sept. 1882 - 28 mai 1963. Preot militar în Moldova, 1916-1918.
- Al. George Vasile, 24 febr. 1895 - (?); poet, traducător. Școala de Ofițeri Botoșani. Participă voluntar la război, invalid la Mărășești;
- Argeșanu Constantin, 16 sept. 1892 - 19 ian. 1964. Școala Militară, 1914; participă ca sublocotenent la război, apoi devine pilot, avansând la gradul de colonel; (v. Pilot fără noroc).
- Argintaru Constantin, 14 aug. 1894 - 23 mai 1936. Poet. Ofițer, Reg. 7 Vânători de Munte. Invalid la Mărăști, 14 aug. 1914; Cavaler al Ordinului "Mihai Viteazul" clasa a III-a. (v. Monumentul durerii, 1926).
- Azuga-Popescu C., 1866 - 1917. Medic, poet, traduceri din Byron și Heine; ține jurnalul de front *Din impresiunile unui mobilizat*, 1913.
- Banea Gheorghe, 14 febr. 1891 - 19 dec. 1967. Prozator; mobilizat în aug. 1916, rănit, ajuns în spitalele din Bulgaria, declarat mort, revine în țară printr-un schimb de invalizi; mare mutilat de război, 1916, decorat cu Ordinul "Steaua României" cu panglică Dobrogea. Profesor la Liceul militar Mănăstirea Dealu și la licee din București. (vezi romanul *Zile de lazare*, 1938, premiul Academiei; *Vin apele*, 1940 și *Mușchetarii din Balcani*).
- Barbu Ion, 18 mart. 1895 - 11 aug. 1961. Școala Militară Botoșani; stagiul militar 1916-1918, plutonier într-o unitate de geniu, Moldova;
- Băncilă Vasile, 1 ian. 1897 - 10 iun. 1979. Filozof, eseist, memorialist, conferențiar. (N-a publicat nimic după 1944). Participă ca voluntar la război, este rănit grav, cu o invaliditate pe viață. Pentru meritele sale, i se conferă înalte medalii: Ordinul militar

Scriitorul Ion Lazău

Scriitori români participanți la Războiul de Întregire, 1916-1918

Ion LAZU

La împlinirea a 100 ani de la încheierea Marelui Război, Uniunea Scriitorilor din România a hotărât să ridice o placă omagială comemorativă întru cinstirea scriitorilor care au participat la luptele de pe linia frontului, dovedind eroism, dând jertfa de sânge, fiind mutilați de război ori pierind în luptă, pentru apărarea gliei strămoșești, pentru edificarea României Mari.

Recunoștința noastră se îndreaptă cu mare emoție spre acei tineri condeieri care s-au prezentat ca voluntari.

Nu trebuie trecut cu vederea faptul că majoritatea scriitorilor implicați în ostilități au consemnat apoi în operele lor aspecte memorabile și adânc pilduitoare din timpul luptelor pentru neam și țară. (Am întocmit o listă și cu scriitorii participanți la cel de al doilea război mondial; o listă deocamdată incompletă, probabil din cauză că actanții au încercat să tănuiască participarea lor pe frontul de est.)

În ultimul moment, au apărut două cărți pe care le-am consultat: Dan Gulea, *Citind Marele Război. Antologia scriitorilor căzuți și Eroinele României Mari. Destine din linia întâi*, ambele apărute la Editura Muzeului Literaturii Române, 2018.

Pentru ridicarea plăcii memoriale am întocmit un tabel sintetic, pe patru coloane, unde avem:

- lista celor 120 de tineri condeieri implicați în ostilitățile Primului Război Mondial,

- lista principalelor opere inspirate din tema războiului de întregire,

- un tabel centralizator al morților, răniților, prizonierilor, voluntarilor din rândul scriitorilor, precum și

- lista decorațiilor, ordenelor și medaliilor conferite eroilor scriitori de pe linia întâi.

În textul Proiectului privind ridicarea unei plăci comemorative întru cinstirea lor, la Centenar, avem date succinte despre implicarea

în lupte, despre opera fiecăruia în parte, despre destinul lor nu lipsit de dramatism, în nemilosul veac XX. Acest proiect cultural a fost aprobat în ședința Consiliului UR din ianuarie 2017. Cu toate aceste date în față, se pot face câteva observații cu caracter general și unele comentarii privind contribuția tinerilor scriitori la Marele Război de întregire a neamului și la edificarea literaturii române de după Unire.

Mai întâi ar fi constatarea că avem a face cu o listă realmente impresionantă ca număr, cu adevărat bogată, a participării tinerilor scriitori la luptele de pe front; de-ar fi să ne raportăm fie și numai la numărul total de actanți ai acelor vremuri în câmpul literaturii, artei, publicisticii, această listă a scriitorilor combatanți pare să cuprindă mai mult de o treime din totalul scriitorilor în viață la acel moment, aspect de mare laudă – și de mândrie, de bun îndemn pentru membrii actuali ai breslei noastre. Care și în acest fel le aduce un prea-meritat omagiu, la Centenar!

Apoi ar fi de observat un alt aspect major: că în această înșiruire avem de fapt numele cele mai importante ale vieții literare din perioada imediat următoare Unirii, mai exact din interbelic, considerată și până azi epoca de maximă înflorire a literelor române. Agârbiceanu, Ion Barbu, I. Al. Brătescu-Voinești, Vasile Băncilă, Aurel P. Bănuț, Martha Bibescu, Demostene Botez, Gheorghe Brăescu, Al Busuioceanu – ca să mă refer doar la primele două

Un proiect cultural, inițiat și susținut de scriitorul Ion Lazu, în onoarea Centenarului Marii Uniri, a fost finalizat la mijlocul lunii iunie 2022, la sediul din capitală al *Uniunii Scriitorilor din România*, prin ceremonia de sfințire și dezvelire a *Plăcii comemorative cu scriitorii români participanți la războiul de întregire, 1916-1918*, inscripție în marmură cu 120 de nume, care a fost fixată pe zidul stradal al clădirii din Calea Victoriei nr. 133. În imagine, câțiva dintre scriitorii prezenți la eveniment: Gabriela Stanciu Păsărin, Mihai Antonescu, preotul paroh de la biserica Sf. Nicolae din Calea Victoriei 98; criticul literar Radu Voinescu, poeta Simona-Grazia Dima, generalul Grigore Buciu, vicepreședintele Asociației Naționale Cultul Eroilor "Regina Maria".

"Mihai Viteazul" clasa a III-a. Deținut politic sub Antonescu; mobilizat abuziv, în 1942.

- Bănuț Aurel P; 23 oct. 1881 - 28 iul. 1970. Scriitor, ziarist, editor, regizor. Două doctorate, 1925, 1928. În Primul Război Mondial dezertează din armata austro-ungară și se înrolează în armata română. Director de teatre, primar, prefect. Un Caragiale al Ardealului.

- Bărgăuanu Gheorghe, 4 aug. 1896 - 8 mart. 1964. Poet, redactor la *Viața Românească*. Liceul Internat din Iași, șef de promoție. Școala Militară, avansat sublocotenent, participă pe front, la Tg. Ocna, Oituz, Cașin. Decorat cu "Coroana României" în grad de Cavaler și cu "Crucea Comemorativă".

- Bârseanul Ion, ? -1916, poet, prozator.

- Bentoiu Aurelian, 29 iun. 1892 - 1963; Poet, memorialist. Ofițer, luptă pe front, rănit la Turtucaia, declarat mort, salvat de un sanitar, vărul lui și tatăl lui Ștefan Bănuțescu). În al Doilea Război Mondial a fost concentrat ca magistrat militar. Arestări 1948-1956; 1957-1963, mort în detenție, cancer. Poezii din închisoare.

Memorialistică: *Zări și zodii*, 2001;

- Bibescu Martha, 28 ian. 1886 - 28 nov. 1973. Poetă, memorialistă.

Deschide în 1916 un spital pentru răniți în București și rămâne sub ocupația germană, devenind o prețioasă sursă de informații pentru guvernul român în refugiu la Iași.

- Bocancea Temistocle, 1873 - 6 mart. 1916, Odesa. Poet și compozitor. Primar la Cernăuți.

- Bogdan Alexandru, 1881 - 20 oct. 1914. profesor, doctor în filologie. Mobilizat în armata austro-ungară.

- Botez Demostene, 29 iul. 1893 - 17 mart. 1973. Poet, prozator, traducător academician. Luptă pe frontul Primului Război Mondial.

- Brăescu Gheorghe, 29 ian. 1871 - 15 mart. 1948. Prozator. Participă la luptele din Ardeal, rănit grav,

amputare braț drept. Prizonier la nemți (lagărele Stralsund, Breensen și Neisse); revenit în țară; trecut în rezervă cu gradul de general.

- Brătianu Gheorghe, 3 febr. 1898 - 23 apr. 1953, Sighet. Istoric, academician. La vârsta de 18 ani se înrolează voluntar, fiind încorporat la Regimentul 2 Artilerie. În perioada 10 octombrie 1916 - 31 mart. 1917 a urmat cursurile Școlii de ofițeri de rezervă de artilerie, la Iași, iar la 1 iunie 1917 este avansat la gradul de sublocotenent. În vara anului 1917, participând la luptele de la Cireșoaia, a fost rănit, după însănoșire a ajuns din nou pe front, în Bucovina. Experiența de pe front este evocată în volumul "File rupte din cartea războiului". Deținut politic, din 1950, moare în închisoarea Sighet, 1953.

- Burghele Nicolae, 1859 - 8 mart. 1917, Burgas. Medic militar, frate cu Teodor Burghele, a relatat scene din al doilea război balcanic, 1913. A participat la Primul Război Mondial, a murit în prizonierat la bulgari.

- Busuioceanu Alexandru, 10 ian. 1896 - 23 mart. 1961. Poet, critic, istoric de artă, traducător, diplomat. A înființat Institutul Cultural Român din Spania. Participă voluntar pe front, 1916-1918.

- Cantacuzino George Matei, 23 mai 1899 - 1 nov. 1960; arhitect, profesor, pictor, critic, deputat, editor. Participă, ca voluntar, pe front, 1917-1918, la Mărășești și Soveja. Deținut politic 1948-1954.

- Călin Ottoi, 1886 - 1 apr. 1917, Iași. Medic, cu specializări la Paris și Berlin; publicist, traducător. Cărți de medicină socială.

- Celarianu Mihail, 30 iul. 1893 - 5 dec. 1985, poet, prozator, dramaturg. Revenit de la Paris, se înscrie voluntar pe front, la Turtucaia, combate la infanterie, apoi la antiaeriană. Vezi: Femeia sângelui meu; piesa Drapelul; Diamant verde.

- Ciurezu Dumitru, 7 nov. 1897 - 5

litere din alfabet, sunt nume care fac cinste literaturii noastre, dar și oricărei mari literaturi europene, spun asta cu toată convingerea. (Spre finele interbelicului, la apariția "generației de aur", ea însăși un produs de elită al perioadei respective, Mircea Eliade, unul dintre reprezentanții de frunte ai generației, făcea observația că intelectualii începutului de secol XX își împliniseră idealul, realizaseră Unirea; or, generația următoare era în căutarea unui nou ideal pentru care să-și mobilizeze forțele creative. A survenit războiul, din păcate... Apoi perioada comunistă, un dezastru pentru elita scriitorilor din interbelic. (Să amintim doar faptul că 12 eroi din Primul Război au ajuns deținuți politici.)

Ar mai fi de făcut o observație. La o repede-lectură a numelor celor implicați pe front, poate să surprindă faptul în sine că mari și foarte mari scriitori stau alături de nume puțin cunoscute sau de tot obscure. Un paradox ușor de înlăturat, la o mai atentă cercetare, pe cât de dureros altfel. Căci vom consulta lista celor care au murit pe front și vom constata că sunt chiar numele despre care nu știm mai nimic. Să privim lucrurile mai îndeaproape și să examinăm situația pentru fiecare caz în parte. Într-o primă aproximare, pare logic că tinerii morți pe front n-au avut timpul necesar pentru a-și edifica o operă care să-i impună atenției generale. Concentrați pe front, iar unii prezentându-se ca voluntari, trimiși în linia întâi, au plătit cu jertfa supremă dragostea lor față de neam și glie. Scriseră câte ceva: poezii, traduceri, exegeze, publicistică mai ales, note de călătorie, jurnale de front – sunt chiar motivele pentru care cercetătorii i-au trecut în rândul scriitorilor, nu? (Vezi cartea *Citind marele război*.) Și totuși, îți spui, e cale lungă de la un intelectual care își notează idei și trăiri personale și un scriitor adevărat, precum Camil, precum Perpessicius. Numai că..., numai că, la o cercetare atentă – căci în chestiuni de maximă gravitate precum aceasta – nu ne putem pronunța numai pe baza unor impresii personale, ci e musai să răspundem la o întrebare simplă, pe cât de corectă: Dar dacă tânărul Camil Petrescu ar fi murit pe front, ce ar fi rămas în urma lui? Știm că a fost grav rănit, că s-a refăcut de bine de rău, că a reintrat în lupte, după care a căzut prizonier, a fost declarat mort (!) și a revenit în țară abia după doi ani în lagărele germane, pentru a intra pentru totdeauna în literatura română. Că a scris imediat sau mult mai târziu despre războiul la care luase parte, acesta e un alt aspect, despre care nu vorbim pe moment. Căci întrebarea este totuși alta: Ce scrisese Camil Petrescu înainte de 1916? Prin ce se făcuse remarcat? Cu ce ar fi rămas în literatura română dacă nu avea norocul să supraviețuiască rănilor, prizonieratului etc.? Și răspunsul este edificator, pe cât de nefavorabil lui Camil: (consultăm biografia autorului): născut în 1894, în același an cu Păstorel, cu Pamfil Șeicaru, Gib I. Mihăescu, Ion Luca, marele Camil publicase până în 1916 un singur articol, și acela sub pseudonim, în *Flacăra*;

versurile de război din *Ciclul morții*, apar în 1923 (iar romanul *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război...*, apare abia în 1930); ar fi suficient acest singur argument pentru a înțelege că afirmarea ca scriitor nu e lesnicioasă, ca să nu spunem că este foarte diferită de la un autor la altul și se numește destin literar; dar adaug, spre edificare, că Gib I. Mihăescu a debutat editorial abia în 1928, iar G. M. Zamfirescu în 1924. Gestația operei, nu? Însemnați pe viață prin suferințele și frustrările resimțite pe front – și despre care nu se știe dacă au trecut total în operă. Acele dureri înăbușite.

Ce operă edificatoare, durabilă să fi lăsat Lascăr Luția, mort în 1916, la 21 de ani?! Ce operă impunătoare ar fi putut lăsa în urma sa un Horațiu Deac, mort la 25 de ani, nume ca și necunoscut, dacă Gh. Brăescu, născut în același anul 1871 (prizonier în Germania, cu un braț amputat) a debutat editorial abia în 1919!?!; sau D. P. Perpessicius (acesta cu brațul drept reconstruit, nefolosibil) care a debutat în 1925 cu *Repertoriu critic* (iar placheta de poezii de pe front *Scut și targă* a apărut abia în 1926?!). Tot așa, Ion Vinea, Victor Ion Popa, Octav Dessila, născuți în 1895, au debutat mult după Marea Unire. De-ar fi pierit în conflagrație, nimeni n-ar mai fi știut de acești literați în nuce, poate i-am fi pomenit doar la Centenar – nume readuse la lumină din arhivele vremii de istorici devotați – precum acești 39 de tineri condeieri morți eroic pe câmpul de bătaie...

Ce operă să fi lăsat basarabeanul Simeon Murafa, mort în 1917, când Radu R. Rosetti, leatul lui, rănit la Mărășești, distins cu cea mai mare decorație de război, Ordinul militar "Mihai Viteazul", mare istoric, devenit în 1935 membru al Academiei Române, ne-a dat *Istoria limbii române* abia în anul 1946? (ca să moară în închisorile comuniste, la Sighet, în 1949). Numele lui Ștefan Petrovici, mort în septembrie 1916, nu ne spune mare lucru, însă vom constata că nici marele Tudor Vianu, corifeu al esteticii noastre în perioada interbelică, nu dăduse nimic concludent înainte de 1925 (când apare *Dualismul artei*), iar alții, din același contingent, precum Ionel Teodoreanu, romancierul de mare succes, vine cu *Medelenii* abia în 1924, cum și Vasile Băncilă, mutilat de război, medaliat, debutat editorial în 1927.

Afirmarea prematură a talentului/geniului este totuși o excepție de la regulă, este cazul unui Eminescu, unui Labiș, chiar al lui Mihail Săulescu, mort la 29 de ani, dar care deja publicase trei plachete de versuri și piese de teatru; iar regula în viața literară este truda obscură pe text și afirmarea scriitorului ca atare abia la 30 de ani, la 40 de ani...

Să mai luăm un ultim caz de scriitori-pereche, născuți în același an, 1892: Constantin T. Stoika, mort în 1917, la vârsta de 25 de ani, și Aurelian Bentoiu, el însuși considerat mort la Turtucaia, recuperat ca prin minune, combatant în continuare; apoi mare jurist, deputat,

ian. 1978; Poet și editor. Mobilizat pe front, luptă la Oituz și Cireșoiaia, 1917-1918.

- Coculescu C. I., 1876 - 1916. Profesor, publicist. Mobilizat, cade pe front.
- Constantinescu Tiberiu, ?- sept. 1916, Turtucaia. Publicist, prozator, traducător. Ofițer de rezervă, cade în luptele din sudul Dobrogei.
- Cornea George, 1892 - 1925, romancier; mobilizat în 1914, avansat la gradul de locotenent, apoi căpitan; ofițer de carieră, participă la lupte; vezi romanele *Simfonia morții*, 1920; *Nebunia lumii*, 1924.
- Cotruș Aron, 2 ian. 1891 - 1 nov. 1961. Poet. Înrolat în armata austro-ungară, luptă pe frontul din Italia, prizonier; dezertează la italieni, luptă împreună cu românii. Revista de front: Neamul românesc, Padova. S-a exilat în Spania, apoi în SUA.
- Crărescu Victor, 1850 - 1917, Slănic-Prahova. Basarabean. Doctorat în medicină la București. Cinci volume antume de proză și unul apărut postum.
- Davidescu Nicolae (24 oct. 1888 - 12 iun. 1954), Poet, prozator, editor. Absolvent al Liceului militar Mănăstirea Dealu, luptă la Turtucaia, prizonier în Bulgaria. Arestat în 1948, acuzat de antisemitism, moare în închisoarea Ocnele Mari, după 6 ani de detenție.
- Deacu Horațiu Cocle, 1889 - 1914. Învățător din Gherla. Mobilizat, ține un jurnal de front: Însemnări făcute pe câmpul de luptă, apărut în 1930.
- Dessila Octav, 4 dec. 1895 - 29 iul. 1976. Prozator, dramaturg; ofițer de cavalerie, luptă în Primul Război Mondial, supranumit eroul de la Oituz.
- Diamandy George, 1867 - 27 oct. 1917. Prozator, dramaturg. Suferind de inimă, pleacă totuși pe front, dar e nevoit să revină la Iași. Moare în drum spre Anglia.

- Dragnea Radu, 1893-1955; eseist, critic literar, monografist; participă la război, fiind rănit la Azuga, 1916; suferă în închisorile comuniste.
- Enășescu Artur, 12 ian. 1889 - 4 dec. 1942; poet, publicist; soldat, luptă pe frontul din Moldova, la Oituz, 1917, demobilizat în 1918, publică volumul de poezii *Pe gânduri*. Autorul celebrei poezii *Cruce albă de mesteacăn*.
- Furtună Horia, 21 iun. 1888 - 8 mart. 1952; Poet, prozator, dramaturg. Participă la războiul din 1916-1918, cade prizonier în luptele de la Nad-Patac și e internat în lagărul de la Stralsund.
- Gane Constantin, 27 mart. 1885 - 12 april. 1962, prozator, dramaturg, memorialist; doctor în drept; ambasador; deținut politic 1949-1962. Mort în închisoarea Aiud. Voluntar, participă în războiul balcanic, 1913 (*Amintirile unui fost holerici*, 1914. Premiul Academiei) și în Primul Război Mondial, 1916-1918 (Prin viroage și coclauri, 1922).
- Gioșanu Gheorghe, 1871 - aprilie 1917. Publicist.
- Goga Eugen, 1888 - 1935. Luptă în Primul Război Mondial, în armata austro-ungară, este făcut prizonier de ruși și dus în lagărul din Tomsk, în Siberia. Eliberat o dată cu intrarea României în război, se reface la Techirghiol, descriindu-și perioada captivității în *Două Siberii* (1916). Pleacă din nou pe front, ca voluntar, rănit la Arabaz, își pierde mâna dreaptă.
- Octavian Goga, 1 april. 1881 - 7 mai 1936. La intrarea României în război, se înrolează ca simplu soldat pe frontul din Dobrogea, detașat apoi la Biroul de propagandă al armatei, unde editează, în refugiul de la Iași, cotidianul România (vezi *Cântece fără țară*, 1920). După Pacea de la București, nevoit să plece în Franța (condamnat la moarte în contumacie). Academician din 1920.
- Ion Grămadă, 3 ian. 1886 - 26

ministru în trei guverne – și ajuns în închisorile comuniste la anul 1948, ca să moară în detenție, în 1963; într-un răgaz dintre cele două condamnări, a apucat să scrie un volum de poezii și trei capitole dintr-un roman autobiografic (*Zări și zodii*). Posteritatea autorului. Iar în cazul C.T. Stoika, niște urmași au înființat o fundație, se străduiesc să-i publice opera, să-l mențină în atenția celor care îndrăgesc literele române și ideea de jertfă pentru Patrie. Aurel Metoni, nume nouă necunoscut, dar condeier plin de vervă la vremea lui, moare în octombrie 1918; Constantin Gane, leatul lui din 1885, după *Amintirile unui fost holerici*, 1914, a dat următoarea sa carte, tot despre război, în 1922, după care au urmat alte 10 romane; a ajuns în închisorile comuniste, sfârșind la an 1962, în sinistrul Aiud...

Se vor încrunta scepticii de meserie: totuși, să-i consideri scriitori în principiu, doar pentru niște versuri, pentru niște însemnări de front? Da, vom răspunde. Este printre altele cazul lui Ioan Missir, care la două decenii după Unire a prelucrat notițele de front din luptele de la Cașin-Oituz și a dat romanul *Fata moartă*, una dintre capodoperele romanului românesc; obținând premiul SSR și Premiul Academiei; impresionează chiar stilul frust, notația abruptă a scenelor de un tragism indicibil, ceea ce l-a convins pe Iorga să-i scrie o prefață entuziastă.

Nu mai urmez cu această înșiruire a perechilor de scriitori, dintre care unii au murit eroic în conflagrație, iar cei mai norocoși au supraviețuit – ca să se angajeze în linia întâi a luptei pentru edificarea unei literaturi naționale. Pe de-o parte, gloria unei morți eroice, pentru țară și națiune, pe de altă parte, tinerii condeieri supraviețuitori, deveniți scriitori de vârf, cei despre care vorbește istoria literaturii noastre. Cu jale nesecată, îți spui: prin pierderea celor 39, care înseamnă o treime din totalul scriitorilor implicați în ostilități, de fapt literatura română este mai săracă cu o treime din operele pe care ei ar fi putut să le aducă la lumină. Moartea violentă a unui singur om, prin împușcare din tranșeea inamică, mi se pare un lucru nu doar tragic, ci abominabil în sine, de neiertat, în veci. Ce să spui atunci despre moartea atâtor tineri scriitori!? Dar despre moartea sutelor de mii de combatanți români, anonimi, anonimi? Se sparie gândul... Singura consolare, în absolut, ar fi că tinerii eroi au mers la moarte fără ezitare, cu deplină convingere că Țara merită totul, inclusiv viața!

În amintirea noastră recunoscătoare, iată-i pe scriitorii combatanți în Primul Război Mondial, încolonați pe patru plutoane, pe această placă memorială, angajați într-un marș abstract, spre gloria eternă: morții de atunci pentru Patrie, sub semnul simbolic al crucii – și viii rămași în tranșeele literelor române!

La Centenar, omagiul nostru pentru toți combatanții, morți ori supraviețuitori, deopotrivă eroi, meritând cinstirea și recunoștința noastră emoționată. ■

Un filosof între alb și negru

În luna mai 2022, Valentin Tănase a avut o expoziție de grafică în Galeria Foaier a Cercului Militar Național, prin care, ca pictor modern și foarte talentat, își prezintă rădăcinile expresivității sale artistice.

Valentin Tănase este directorul Studioului de Arte Plastice al Armatei din 1997, calitate în care a creat numeroase lucrări de pictură mai mult sau mai puțin pe tematică militară, pictură murală și mozaicuri de mari dimensiuni, lucrări de sculptură și monumente de for public în București, Oradea, Buzău, Tg. Mureș, Zalău, Cluj-Napoca, Budapesta, Londra.

Este un artist plastic complet și complex, harnic și dedicat menirii sale, care și-a trecut cariera prin 60 de

expoziții personale de pictură și grafică organizate în țară și în străinătate, de la Paris până la Beijing. Aceștia li se adaugă numeroasele participări la expoziții de grup, începând cu expoziția absolvenților, în 1981, în cadrul cărora, în ultimii ani a prezentat și lucrări de sculptură – îndeosebi busturi ale unor personalități remarcabile ale istoriei și culturii românești.

Prin expoziția de grafică de la 68 de ani, pictorul Valentin Tănase propune publicului o lume văzută în alb și negru, fără a considera că viața omului se arde doar în aceste extremități. Între ele, spune artistul, este o plajă largă de griuri, ceea ce poate fi adevărat într-un sens restrictiv, dacă nu luăm în seamă că griurile pârguite de lumină se transformă în culoare.

Excelent desenator, cu o abordare monumentală a reprezentării plastice, indiferent de mărimea lucrării, Valentin Tănase este un filosof profund ce urmărește sensurile lumii, cu o pensulă în mână. El nu desenează pur și simplu, el scoate din tăcerea albului simboluri complexe și povești fascinante despre istoria omului. Nu cea din cărțile de istorie, ci istoria internă surprinsă de cultura universală, în care te regăsești parțial sau mai mult, în funcție de complexitatea conștiinței de sine.

Bărbatul și femeia – principii și ființe complementare, formează o unitate, indiferent de poziția în care se găsește fiecare. Într-o lucrare de tinerețe, desenul mai de la început de lume, figurează „Pomul vieții”. Tema este biblică, dar filosoful ne spune cu creionul negru că trunchiul este alcătuit din bărbat și femeie (Adam și Eva), uniți prin sărutul iubirii, pe care nimic nu-i poate despărți. Picioarele lor au rădăcini în pământ și strâng ca într-un pumn – inima dragostei – și nu căpățâna adamică

aug. 1917, mort pe front, la 31 ani. Prozator, istoric, publicist. Studii superioare la Cernăuți și Budapesta. Colaborări la reviste românești. Doctor în litere, Viena. Se înrolează voluntar la Vânători de munte și moare eroic în timpul unui asalt la Cireșoaia. În 1926 este reîngropat cu onoruri la Suceava.

- Iov Dumitru, 9 mart. 1888 - 20 aug. 1959, Poet. Între 1914-1916 face Școala Militară; mobilizat pe front, luptă la Oituz, Barcea Veche, Burdujeni. În Basarabia, director de teatru, deputat, senator, prefect, militează pentru Unire. Arestat în 1956, mort în detenție la Gherla;
- Lecca Haralambie, 10 febr. 1873 - 9 mart. 1923; poet, dramaturg, scenarist; participant la războiul balcanic din 1913, rănit, experiență relatată în *Dincolo*. Luptă în Primul Război Mondial, rănit, suferă o paralizie care îi aduce moartea.

- Leandru Ion Cocârla, 1882 - 1916. Învățător, poet.

- Luția Lascăr, 1895 - 6 dec. 1916, Neajlov. Sibian, publicist. Trece Carpații și se înrolează în armata română, participând la lupte.
- Magheru George, 17 dec. 1892 - 18 aug. 1952, poet, dramaturg; medic militar pe frontul din Moldova. Izbucnirea războiului îl prinde în anul VI de facultate; pleacă pe front ca medic, sublocotenent, se îmbolnăvește de febră recurentă și tifos exantematic, refuză să se reformeze și rămâne în Moldova până la demobilizare.

- Maniu Adrian, 6 febr. 1891 - 20 apr. 1968. Poet, editor. Voluntar în campania din Bulgaria, 1913, apoi voluntar pe frontul Primului Război Mondial, 1916-1918.

- Marinescu Dimitrie, 1882 - 19 oct. 1916. Traduce din germană *Abatorul de oameni*, 1912. Moare în munții Buzăului.

- Marmeliuc Dimitrie, 20 oct. 1886 - 1 nov. 1970, București. Istoric literar și folclorist. Doctorat la Viena; În 1915 trece în România;

se înrolează voluntar în armată, urmând cursurile Școlii de Ofițeri de la Botoșani. Luptă pe front, rănit la Mărășești și decorat. A jucat un rol proeminent în unirea Bucovinei cu România. Secretar de stat, senator, primar la Cernăuți, director de teatru; vezi *Pe drumul idealului Unirii*, 1919.

- Mateevici Alexei, 14 mart. 1888 - 24 aug. 1917; poet; preot militar pe front (1915); moare, la numai 29 de ani, răpus de febră tifoidă.

- Metroniu Aurel, 1885 - oct. 1918, București. Licențiat în Filologie, redactor la Neamul românesc, istoric literar.

- Mihăescu Gib, 23 apr. 1894 - 19 oct. 1935); romancier, dramaturg. Urmează Școala de infanterie din Iași. Participă, ca plutonier, cu Reg. 42 infanterie la luptele de la Mărășești, Mărăști, Oituz și Muscel, fiind avansat sublocotenent și decorat pentru faptele sale de arme. Vezi nuvela *Soldatul Nistor*, 1919; *Eroilor, lauri*, 1920; *Rusoaica*, 1933, *Donna Alba*, 1935.

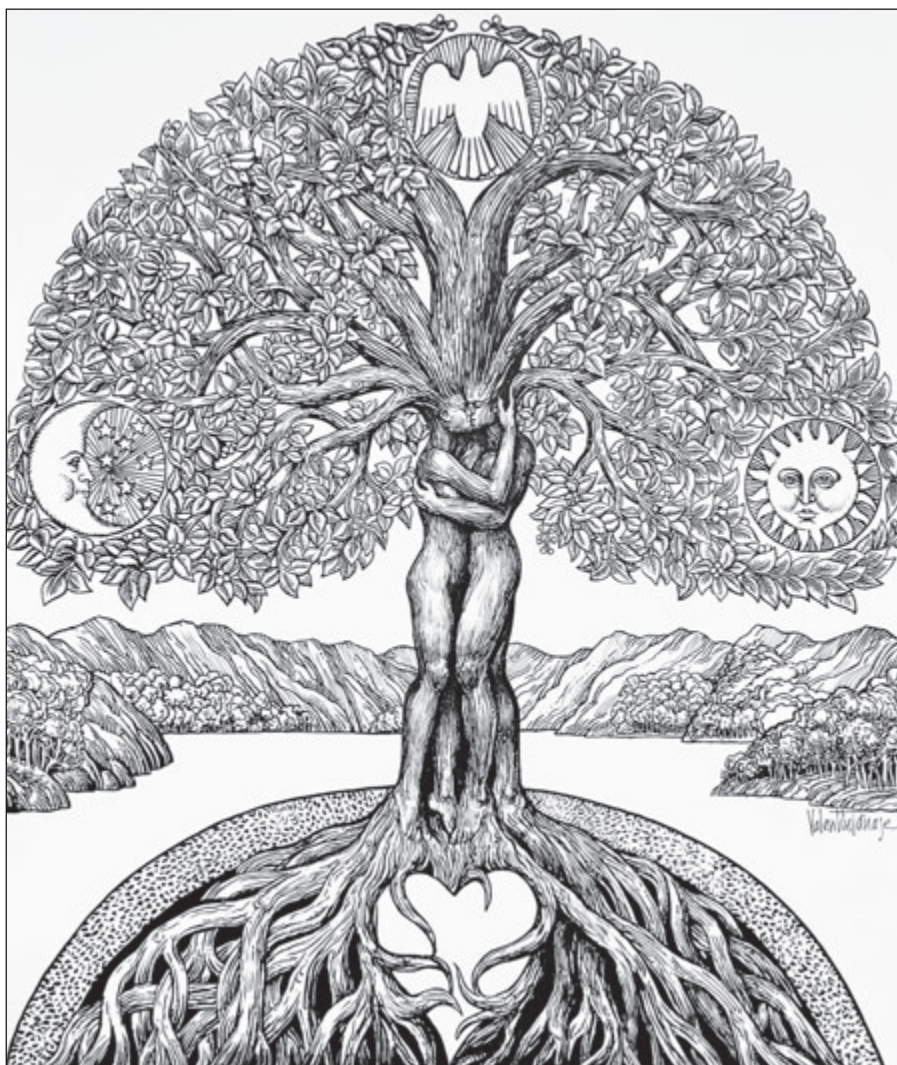
- Missir Ioan, 17 febr. 1890 - 30 nov. 1945, romancier. Sublocotenent, luptă în Ardeal și la Cașin-Oituz. Romanul *Fata Moartă*, 1937, Premiul SSR, Premiul Academiei. În 1944, primar al Botoșanilor, organizează refugiul, pleacă ultimul. Moare în 1945.

- Munteanu Basil, 9 nov. 1897 - 1 iul. 1972; critic și istoric literar. Bacalaureat în 1916, sublocotenent de artilerie, în 1917.

- Murafa Simeon, 1887 - 20 aug. 1917, Chișinău. Victimă a unei bande de bolșevici, după victoria în alegeri a partidei basarabenilor.

- Murărașu Dumitru, 26 nov. 1896 - 19 oct. 1984. Istoric literar, editor, traducător. Bacalaureat în 1915, întrerupe studiile la Facultatea de Litere începută la București, pentru a lua parte la război. Sublocotenent pe front (1916-1918). Licență, doctorat, carieră universitară.

- Nanov Ion Chiru, 1882 - 22 iulie

de sub crucea răstignirii. Din ei nedespărțiți crește spre cer coroana evoluției, în care mere de tot feul rodesc, iar șarpele răului nu e nicăieri.

Într-o lucrare de maturitate, graficianul pare a se reprezenta pe sine, gol, stând ghemuit și desenând cu arătătorul pe nisip. În spatele său e femeia care-l ține tandru cu o mână pe după umeri și cu cealaltă îi mângâie lui mâna așezată pe glezna picorului. O privire blândă, tandră, un zâmbet abia schițat al femeii iubite îl urmărește peste umăr ce face, cum creează el lumea din nimic. E o scenă de familie, dar mai presus de asta ni se spune că în spatele bărbatului împlinit se află întotdeauna femeia, care-l sprijină tăcută și iubitoare.

Valentin Tănase crede, într-un joc tandru al fanteziei, că la început copacii erau păsări sau, mai exact, când „Pășările erau copaci” stăteau strânse ca într-o fascie romană, cu ciocurile în pământ și cozile în cer, închipuind coroana arborelui. Lumea nu-și găsisse încă sensurile, a fost nevoie de o inversare a stărilor, ca păsările copac să se rotească, să descopere cerul și lumina, și puterea de-a zbura către ele.

Într-un „Vis marin” femeia cântă la harpă pe malul mării din care iese calul bărbatului ce o va duce spre fericire. Este doar un vis, căci chipul bărbatului se prefigurează ca un abur în golul anticului instrument muzical.

Două mâini împreunate a „Rugăciune” ies din întunericul nostru interior, închizând între degete triumphiul divin al dumnezeirii, ceea ce ne arată că profunzimea comunicării s-a produs și degetul lui Dumnezeu iese dintre nori și naște lumina pe vârful palmelor împreunate. Dincolo de reprezentarea grafică simplă, cum este și rugăciunea autentică, înțelesul este al renașterii, al reînvierii spirituale prin învingerea singurătății și a înstrăinării.

Femeia stă goală la „Poarta visului” și plânge despletită, îngenunchată. Probabil vrea să viseze împăcarea, iertarea, deoarece în friza de deasupra porții viselor o pereche cu spatele unul la altul par despărțite de taurul furios al mâniei. Dintr-un alt portal, decorat fin și bogat cu frunze de acant, o fată „Atât de fragedă” pășește spre lume. Încă e goală, e pudică, înveșmântată în haine transparente, înconjurată de flori și cu pletele în vânt, ca Afrodita, când încă nevinovată se năștea din spuma mării.

„Poesis” sau poezia însăși e o carte deschisă, dar cu ochii închiși a visare, plină de păsări, purtată de nori ieșiți din marea neliniștii. O pasăre pheonix veșnic arzând și veșnic renăscând, precum clipa. Poezia – o clipă parfumată cu gust de briză marină.

Unele din lucrările de grafică ale lui Valentin Tănase sunt compoziții complexe, cu o multitudine de personaje în mișcare, în acțiuni concentrate ce definesc sensul general. „Regăsire” – o frescă delicată, extrem de elaborată. Doi tineri ce se caută reciproc descalecă de pe caii lor în galop și își dau mâna. O compoziție cu elemente încrucișate. Calul bărbatului e pe pământ, dar el e în cer – principiul yin, în timp ce calul femeii e în cer, iar ea e pe pământ – yang – soarele și luna într-un echilibru în mișcare.

În „Vizita” – un personaj mic, strivit de propriile obsesii, este inundat de sălbăticiuni amenințătoare – lei, rinoceri, elefanți, vulturi, grifoni, cavalerii apocalipsei urmați de moartea călare pe un schelet de animal. Este stresul de nesuportat al sinucigașului, al neîmpăcatului cu lumea, într-o lume „Cu susul în jos”, în care și normalul pare nefiresc. Este prezentă firește și tema cailor – o preferință a lui Valentin Tănase, de la Pegas, miticul cal zburător, la „Cei patru cavaleri ai Apocalipsei”, simbolurile reunite ale răului, introdus în conștiința noastră creștină de Ioan din Patmos, în încheierea Evangheliilor.

Privind grafica lui Valentin Tănase, îți dai seama că deși lucrează doar în alb și negru, el este un desenator al luminii. Lumina fără întuneric nu există. Cuvântul rătăcește între mărele întunericului, dar se face lumină și lasă dăre pe marea neagră de dedesubt. Grafica, desenul formează temelia picturii. E nevoie doar de o ploaie de vară care să spele cerul și lumina se descompune în culorile curcubeului. Viața colorată se așează pe scheletele negre și formează viul. Graficianul prinde lumina despletită între degete și devine pictor. Demiurg al cosmosului, oprit de el pentru o clipă pe pânză, într-o bucurie conservată pentru privitor.

Acesta este Valentin Tănase, cel care nu se sperie de nicio tematică, artistul cu o gândire filosofică complexă, care-l ajută să picteze clasic într-o viziune suprarrealistă – oferindu-ne nouă, celor din ăstălal capăt al lumii, înțelesurile profunde ale unei simbolistici fără de care n-am putea fi ființe complete. ■

Grigore BUCIU

1917, Iași. Teleormănean, prozator. Se înrolează voluntar, moare de tifos, la Iași.

● Naum Andrei, 1875 - 18 aug. 1917, Mărășești. Dintr-o familie de aromâni. Două volume de poezii, editate postum. A urmat cariera militară, decorat în al doilea război balcanic, moare la Mărășești. Fiul său, Gellu Naum, va deveni un cunoscut poet suprarrealist.

● Nanu Dimitrie, 26 oct. 1873 - 12 febr. 1943. Poet, traducător, filolog. În 1916, luptă pe front, cade prizonier la nemți, dus în lagăr.

● Oprescu Gheorghe, 1876 - 15 apr. 1917, Negrești-Vaslui. Publicist. Mobilizat în 1916, moare de tifos.

● Panait C. I., ?- 1916, Turtucaia. Locotenent, profesor la Liceul militar Mănăstirea Dealu. Scoate volumul Școala Nouă, 1915, despre țelurile liceului militar menționat.

● Hortensia Papadat-Bengescu, 8 dec. 1876 - 5 mart. 1955. Debut în Viața românească, 1913; romane, nuvele, teatru. Pe timpul războiului, infirmieră voluntară în gara Focșani (v. romanul *Balaurul*, 1923).

● Papilian Victor, 17 iun. 1888 - 15 aug. 1956; poet, prozator, profesor; medic militar pe front în Primul Război Mondial, 1916-1918. Deținut politic, 1952-1954; bolnav, moare în închisoare.

● Panaitescu Dumitru S. - Perpessicius, 21 oct. 1891 - 29 mart. 1971; licența filologie, 1914. Mobilizat pe front, în Regimentul 38 infanterie, este rănit la Turtucaia, oct. 1916; retras la Botoșani, operat, rămâne fără brațul drept. (A scris despre război: *Scut și targă*, 1926; *Itinerar sentimental*, 1932). Editorul lui Eminescu. Academician, 1946.

● Camil Petrescu, 22 apr. 1894 - 14 mai 1957. Luptă pe front, rănit în Ardeal, la Cincu, apoi la Mărăști și Cașin-Oituz; luat prizonier la unguri până la 10 aprilie 1918. (vezi *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*, 1930; *Ciclul morții*, 1923). Academician, 1947.

- Petrovici Ștefan, 1896 - sept. 1916. Avocat, publicist. Mobilizat, cade pe front.
- Pillat Ion, 31 mart. 1891 - 17 apr. 1945. Poet, traducător; revine de la Paris, unde luase două licențe; mobilizat în 1913, face campania din Bulgaria.
- Popa Victor Ion, 29 iul. 1895 - 30 mart. 1946; prozator, dramaturg. Școala de Ofițeri de Rezervă, 1916-1917, luptă la Oituz și Mărăști, cu Reg. 12 Infanterie Bârlad; rănit. (vezi *A fost odată un război*, roman, 1930).
- Rosetti Alexandru (20 oct. 1895 - 27 febr. 1990). Scriitor, editor, lingvist, prof. universitar, academician, 1948. Luptă pe front, rănit la Mărășești, 1917, decorat.
- Rosetti Radu R., 20 mart. 1887 - 2 iun. 1949). Istoric; publicist. Șef birou operațiunii Marele Cartier General, comandant Reg. 47/72, rănit la Răzoare, 1917. Decorat cu Ordinul "Mihai Viteazul" clasa a III-a. Înfîințează Muzeul Militar, 1924-1931. Academician, 1941. Deținut politic din 1949, mort la Văcărești, 1949.
- Raly Alexandru, 7 sept. 1897 - 6 mart. 1986. Poet și traducător, doctorat la Paris. Luptă în Primul Război Mondial, 1917-1918.
- Rusu - Șirianu Vintilă, 20 april. 1897 - 25 febr. 1973). Dramaturg, traducător, memorialist (Vinurile lor...). Se prezintă ca voluntar, face războiul în calitate de ofițer.
- Sadoveanu Mihail, 5 nov. 1880 - 19 oct. 1961. Prozator, academician, președintele S.S.R. Sub arme ca sublocotenent în al doilea război balcanic, 1913; în 1916, concentrat la cenzură; pe front. Scrie despre Mărășești etc.
- Sădeanu Avram, 1880 - 1914, Galiția. Ardelean, obține doctoratul în filosofie, 1911. Mobilizat în armata austro-ungară, moare pe front.
- Săulescu Mihail, 23 februarie 1888 - 30 sept. 1916, Predeal.

Angela Buciu
Născută în 10 aprilie 1949, în localitatea Gostinu, județul Giurgiu, este absolventă a Universității București, Facultatea de Litere - promoția 1972.

Expoziția artistei Angela Buciu de pe simezele Galeriei Artelor din Cercul Militar Național (august 2022) a fost un eveniment cultural memorabil. Mâna de zeiță a Angelei Buciu a țesut, a cusut, a brodat, a împletit, a sădit, a înflorat, a binecuvântat și eternizat mistere, motive, datini, gesturi din efemeritatea imediată, a dat chip artistic ideilor și emoțiilor, zâmbetului și suferinței.

Angela Buciu a pus în operă, cu mijloace clasice, dar și specifice artelor decorative textile, înțelepciunea și frumusețea morală a poporului român, a deschis larg porțile întunerului către împărăția luminii, amintindu-ne că suntem fii ai Luminii.

Simfonia culorilor textile (măestru alese și însuflăite), taina filozofică a aranjamentelor, vortexurile amintind de explozii solare sau florale produc o adevărată vibrație fizică, un fior în modulații de lied și doină, de poem nichitastănescian – parcă zorile își așază jilțuri de nestemate peste ce a mai rămas integru din ființa românească.

A țese, a coase, a organiza cu desăvârșit bun gust, talent și har un mirific puzzle – de curcubeie textile înseamnă, pentru Angela Buciu, a reface esențele primordiale ale lumii, a ordona din nou haosul în raze de speranță și mângâiere, în adieri de lavandă, în armonii celeste.

Aripile talentului artistei sparg geometria euclidiană, forme

Harul taumaturgic al unei expoziții

devenind impresii. Compozițiile reproiectează magic și cu delicatețe ceea ce știm despre tapiserie, goblen, broderie etc., șoptindu-ne despre dimensiunea chistică a iubirii, despre neliniște și nemărginita dragoste pentru străbuni.

Născută pe malul fluviului Istru, considerat sfânt de strămoși, artista parcă vrea să ne spună din preaplinul inimii: aici eram, Doamne, când ai suflat duhul cel sfânt peste neguri și ape, și aici vom rămâne.

Tonalitatea majoră și caldă a expoziției este încrederea în viitor, optimismul că vom birui greutatea, provocări, boală și moarte, nedreptăți, confuzie, durere și război.

Receptarea creațiilor talentatei artistei (soția generalului Grigore Buciu, cunoscut jurnalist și scriitor) nu se poate realiza fără ca sinele nostru să nu se rupă în miriade de atomi, pregătindu-ne pentru a renaște și a ne vindeca de tot răul!

■

Constantin STRUNĂ

Mai tare ca moartea!

De-a lungul anilor trăiți în redacția unei reviste consacrate războiului și evocării eroilor și faptelor lor, mi-am dorit să scriu și să adun într-o carte întâmplările stranie de pe câmpurile de luptă, acolo unde realitatea se îngână cu irealitatea și o vorbă aruncată într-un moment de încordare psihică poate lua proporții fantastice. Omul se teme instinctiv de moarte și, ca să se apere, cheamă în ajutor puterea imaginației sale. Pe câmpul de luptă, gândul este mai tare ca moartea!

În ziua de 24 octombrie 1943, sergentul Constantin Ursu, aflat cu Regimentul 3 Roșiori "Alba Iulia", Bârlad, pe frontul din Crimeea, în localitatea Perțefel, a așternut pe o hârtie, astăzi îngălbenită de vreme, câteva versuri. Prin bunăvoința feciorului său, ing. Nicolae Ursu, din Ploiești, ele ajung să vadă lumina tiparului nu atât pentru valoarea lor literară (dacă suntem atât de pretențioși să o căutăm!), cât pentru natura stranie a împrejurării și a întâmplării. Ar putea crede cineva că în vreme de război soldatul se gândește la poezie? (D.D.R.)

Aici!...

Aici să îngână avântul și cu jertfa
Și un cântec războinic cu al rănii suspin.

Aici, pe pământ de noroaie,
Rezistă și luptă ostașul român.

Aici să călește din fier și'ncleștare,
În pocnet de arme cu același ecou,
Ostașul român și'n dârză încordare
Preferă sclaviei o moarte de erou.

De pieptu-i să sfarmă puhoiul dușman
Ce atacă năvalnic cu tancuri o mie.
Clădindu-și din trupuri mormane în van,
Să oprește... și fuge'ngrozit pe vecie.

Și gândul de-l fură la cei de acasă,
Și dorul de viață în el de s'adună,
El știe, de moare, în urma lui lasă
O țară unită în vatra străbună.

Copiilor lui, Neamul grijă să poarte
Că știut este de toți, aici, peste mare,
În strigăt războinic și în cântec de moare,
Ostașul român zidește hotare.

*Scrisă azi 24 octombrie 1943, în comuna
Perțefel, Crimeea.
Sergent Constantin URSU*

Dintr-o familie de militari și pictori. Poet, dramaturg de mare succes, un clasic al genului. Voluntar, "căsătorit cu Transilvania", mort în primele lupte de la Predeal. Monument, de Oskar Han, dezvelit la Predeal, în sept. 1930, sub egida SSR.

● Skarlet George, ? – 1916. Avocat, publicist, conferențiar. Mobilizat ca ofițer de rezervă, moare pe front.

● Slăvescu Victor, 5 iun. 1891 - 24 sept. 1977. Economist, deputat, ministrul Finanțelor; academician. Luptă, ca ofițer, în Primul Război Mondial, rănit lângă Brașov, spitalizat șase luni, revine pe front, luptă la Mărășești. Deținut politic, Sighet, 1950-1955.

● Sperber Alfred Margul, 23 sept. 1898 - 3 ian. 1967. Poet, traducător din germană. Liceul la Cernăuți. Familia se mută la Viena. Luptă în armata austro-ungară, în Galiția.

● Soricu, I. D., 16 iun. 1882 - 11 ian. 1957; poet, dramaturg, traducător, publicist, senator, 1927-28. Deși suferind de o maladie a vederii, participă ca voluntar la Primul Război Mondial, pe frontul din Moldova. Vezi: Doinele mele. Din zile de luptă, 1919. Îngerul a strigat, roman, 1931.

● Steuerman Rodion Avram, 1872 -1918, Iași. Poet, traducător. Este mobilizat pe front, în calitate de medic militar, ceea ce agravează o criză psihică dezvoltată pe un fond latent nevrotic, scriitorul punându-și capăt zilelor imediat după demobilizare.

● Stoika Constantin T., 14 febr. 1892 - 23 oct. 1916. Poet, traducător, discipolul lui Ov. Densușianu. Premiul pentru traducerea *De rerum natura*, de Lucrețiu. În 1913 urmează Școala Militară de Artilerie, Geniu și Marină. Sublocotenent. în Regimentul 1 Vânători și Grăniceri, luptă în Transilvania. (jurnal de front: Însemnări din zilele de luptă, apărut postum, 1921. Mort eroic la 23 de ani, la Boișoara, pe Valea Oltului.

Scriitorul și Războiul

- Streinu Vladimir (Nicolae Iordache), 23 mai 1902 - 26 nov. 1970. Academician post-mortem, 2006. Voluntar pe front, la 15 ani. Urmează o școală militară, avansat la gradul de sergent. În 1918 este demobilizat. Deținut politic, 1959 - 1962.
- Șeicaru Pamfil, 18 apr. 1894 - 21 oct. 1980. Ziarist, om politic, licențiat în Drept, deputat. A luat parte ca ofițer la operațiile militare din Primul Război Mondial, fiind citat prin Ordin de zi pe Armată. Decorat cu Ordinul "Mihai Viteazul" clasa a III-a și "Croix de Guerre".
- Teodoreanu Al. O. (Păstorel), 3 iul. 1894 - 17 mart. 1964. Poet. Stagiul militar, 1914, Școala de Ofițeri, sublocotenent. În august 1916 este mobilizat pe front, în Regimentul 24 artilerie. Luptă pe fronturile din Transilvania și Moldova, rănit grav, internat într-un spital din Iași. Decorat cu Ordinul „Steaua României”. Își pierde, pe front, în 1918, fratele mai mic, Laurențiu Teodoreanu. Deținut politic, 1959 - 1963.
- Teodoreanu Ionel, 6 ian. 1897 - 3 febr. 1954. Prozator. Între 1916 și 1917 e mobilizat la o unitate militară din Botoșani (împrejurarea e consemnată în Bal mascat).
- George Topârceanu, 20 mart. 1886 - 7 mai 1937. Luptă la Turtucaia, 1916, prizonier în Bulgaria (A scris: Amintiri din luptele de la Turtucaia, 1918; În ghearele lor, 1920; Pirin Planina, 1936). Membru corespondent al Academiei Române.
- Trivale Ion, 13 mai 1889 - 11 nov. 1916, Zimnicea. Critic literar, traducător. Obține cetățenia română în 1913. Mobilizat pe front, moare în linia întâi.
- Tutoveanu George, 26 nov. 1872 - 18 aug. 1957. Poet, animator cultural. Instructor militar în Primului Război Mondial.
- Ulieru George, 1884 - 1943. Mobilizat în 1916 ca medic-

Un proiect cultural, inițiat și susținut de scriitorul Ion Lază, în onoarea Centenarului Marii Uniri, a fost finalizat la mijlocul lunii iunie 2022, la sediul din capitală al *Uniunii Scriitorilor din România*, printr-o ceremonie de sfințire și dezvelire a *Plăcii comemorative cu scriitorii români participanți la războiul de întregire, 1916-1918*. Placa din marmură, cu 120 de nume încrustate, parcă, pe companii și batalioane, a fost fixată pe zidul stradal al clădirii din Calea Victoriei nr. 133 (de fapt, str. Voievozi nr. 64). Un gest spre aducere-aminte, dar și un semn de recunoștință pentru generațiile de scriitori care au însuflețit, cu destinele, cu operele, cu jertfele lor, întregirea neamului românesc!

În scurtul său discurs la ceremonia dezvelirii plăcii amintite, scriitoarea Ana Blandiana a elogiat „încăpățânarea” cu care Ion Lază a reușit să înfrângă toate adversitățile, iscate, probabil, în interiorul Uniunii Scriitorilor, pentru a crea o memorie comună a scriitorilor români, dincolo de memoria fiecăruia, care, citez, „este chiar creația noastră, este personală, nu ne unește, aș putea zice chiar că ne desparte!”...

Distinsa poetă aprecia, pe bună dreptate, că **există o memorie comună**: *Limba și Țara* (sublinierile și majusculele îmi aparțin, D.D.R.), pe care

avem tendința să le uităm, să le minimalizăm, ba chiar să le și denigrăm, duși de valurile întunecate ale globalizării. Dacă n-o să facem în anii următori un efort de a păstra, de a ne apăra această memorie comună, riscăm să ne pierdem identitatea. Intuiția este justă și, tocmai de aceea, ni s-a părut firesc și de bun simț gestul elegant cu care Marea Doamnă a poeziei românești a salutat inițiativa lui Ion Lază, apreciind că „dintre creatorii de astăzi, el (Ion Lază) a făcut cele mai mari eforturi în acest sens, și nu cred că este întâmplător faptul că este basarabean, adică vine dintr-o suferință în care, în permanență, pierderea memoriei ar fi însemnat chiar pierderea vieții”.

Este pentru prima dată când istoria literaturii române dispune de o pagină, de o imagine de ansamblu a participării scriitorilor noștri la Marele Război (1916-1919). Este mult, este puțin? La urma urmei, ce poate să-i spună omului simplu această listă cu 120 de nume de prozatori, poeți, istorici, mai mult sau mai puțin cunoscuți? Cât de relevantă este această cifră la nivelul unei națiuni de câteva zeci de milioane?

Nu mă voi opri asupra numelor înscrise în “Lista lui Ion Lază”, care, cu toată bunăvoința și osârdia sa, este incompletă și în unele cazuri greșită. Cred însă

că este de datoria scriitorilor, a istoricilor și criticilor literari să evalueze – dacă se poate face așa ceva! – ce a însemnat această “prezență” a scriitorilor pe câmpul de luptă, în ce măsură le-a influențat opera, destinul creator etc. Ce-ar fi însemnat literatura română, dacă un poet ca Alexei Mateevici nu și-ar fi sfârșit viața într-un spital de campanie în linia întâi?

De multe ori, pentru marea masă a cetățenilor, prezența scriitorului pe câmpul de luptă, cu arma în mână, a fost privită ca un fapt insolit, cu totul ieșit din comun. Scriitorii însșiși și-au luat peste picior, cu ironie și umor, condiția de luptător. Și totuși, la marile momente de cumpănă, scriitorii au răspuns “prezent!”.

Generațiile noastre n-au cum să înțeleagă entuziasmul românilor din vara anului 1916. Atâta timp cât nu le vor citi creațiile, tinerii de astăzi nu vor ști niciodată ce i-a făcut pe acei oameni ai scrisului să plece la război, să-și riște viața și, implicit, opera pe care ar fi scris-o dacă ar fi scăpat cu zile. A fost, poate, chemarea lăuntrică a fiecăruia, sau poate că n-a fost vorba, în cazul unora, decât de obligația firească de a-și satisface stagiul militar, ca orice cetățean al acestei țări! Sau, poate, nici una, nici alta! Să nu uităm, totuși, că au fost și scriitori – chiar mari celebrități ale istoriei literaturii române – care au mers “împotriva valului” și entuziasmului național, care s-au situat în răsparul veacului. Nu degeaba, revista *Luceafărul*,

în primele numere ale anului 1919, făcea un “memento” dur și un apel la conștiință, dar și la reconciliere națională, criticându-i pe acei scriitori care au slujit interesele dușmanului, au colaborat la publicațiile editate de ocupantul german, promovându-i politica agresivă ori denigrându-i pe românii care își apărau țara.

În vremuri de război, în vremuri grele pentru țară – de la scriitori, de la marile conștiințe, creatoare de valori spirituale și purtătoare de cuvânt ale aspirațiilor și idealurilor neamului lor, se așteptă mai mult decât de la oricare alt cetățean. Scriitorul trebuie să fie un luptător, fie că o face cu arma, fie cu condeiul și cu graiul.

Oare câți scriitori din veacul nostru, atât de frământat și de imprezibil în destinul popoarelor, s-ar ridica, dacă “mâine ar suna goarna”?

Cred că un răspuns a fost dat chiar de evenimentul la care am fost și eu prezent, și de la care am plecat trist, meditând, cu amărăciune, la Caragiale, care undeva spunea că scriitorul român este “un soi prețios de cetățeni, de lipsa căruia patria noastră nu se poate plânge.”

Uneori, și o inscripție pe un perete poate să te pună pe gânduri!... Iar gândul care mă bate acum, când scriu aceste rânduri, este unul singur: ce discrepanță uriașă între generația scriitorilor Marii Uniri și generația scriitorilor de astăzi!... ■

D. D. ROMAN

locotenent, participă la campania împotriva tifosului exantematic din jud. Botoșani.

● Valerian I., 1 aug. 1895 - 21 nov. 1980. Poet, prozator. Urmează Școala de Ofițeri de Rezervă, 1916. Luptă pe front, rănit la Mărășești, salvat de glonț de o iconiță din buzunar. Coleg de front cu Vasile Voiculescu, V. I. Popa, G. Tutoveanu.

● Voiculescu Vasile, 27 nov. 1884 - 26 apr. 1963. Poet, prozator, dramaturg. Doctorat în medicină, 1910. În Primului Război Mondial (1917-1918) este medic militar la Bârlad. Decorat cu Ordinul “Steaua României” cu spade, 1917; Crucea Meritul Sanitar, 1924.

● Voinești, I. Al. Brătescu, 1 ian. 1869 - 14 dec. 1946. Prozator. Academician. În prima conflagrație, căpitan al garnizoanei Tg. Frumos.

● Vianu Tudor, 1897-1964. Critic literar, prof. univ., diplomat, academician, 1955. Elev-ofițer al Școlii de Artilerie din Botoșani, ia parte la campania din Moldova.

● Vulovici Nicolae, 1877 - 8 sept. 1916, Miercurea Ciuc. Poet, volumele Stihuri oțelite și Vitejești. Moare pe front.

● Wexler Max, 1870 - 14 mai 1917. Publicist. Este chemat sub arme și executat, sub pretextul fugii de sub escortă.

● Zagoritz Alexandru, 1881 - 31 oct. 1916, București. Arhitect și poet. Participă la războiul balcanic din 1913 și la Primul Război Mondial. Rănit grav la Amzacea, moare după o lună, la București.

● Zamfirescu George Mihail, 13 oct. 1898 - 8 oct. 1939. Romancier, dramaturg. Elev al școlii pregătitoare de ofițeri în rezervă din Botoșani (1917-1918). Participă la Primul Război Mondial. Scie Flamura albă, episoade de război, 1924.

**(Listă întocmită de
Ion LAZU)**

MEDALION LITERAR

Eugen Burghilea

Născut la 25 martie 1948, în comuna Tanacu, Vaslui.

A absolvit Liceul Militar „Ștefan cel Mare” din Câmpulung-Moldovenesc, Școala Militară Superioară de Ofițeri de Infanterie, Sibiu și Facultatea de Ziaristică, București. Jurnalist militar, fost redactor-șef al săptămânalului „Observatorul militar”.

Membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România; al Ligii Scriitorilor și al Societății Scriitorilor Militari.

Bibliografie: *Roua solstițiului de vară*, 1986; *Întrebări din tranșee*, 2004; *Santinelă clipei*, 2006; *Privilegiul de martor*, 2009; *Umbra gândurilor*, 2011; *Edenul efemerului*, 2012; *Crâmpeie de eternitate*, 2015; *Prea devreme, iarna*, 2017 (Premiul Ligii Scriitorilor din România); *Viața în galop*, 2018; *Lacrimi de răs*, 2019; *Burghelești, un nume cât o lume*, 2020; *Rime brumării*, 2021 (Premiul Ligii Scriitorilor din România).

Prin substanță și prin modalitățile de expresie, cărțile lui Eugen Burghilea se încadrează în ceea ce criticul Mircea Iorgulescu numea, atât de plastic, literatura jurnaliștilor de profesie.

NICOLAE POP

Eugen Burghilea este cronicar subtil al vieții militare.

GHEORGHE BULGĂR

Eugen Burghilea a fost mereu un om al cuvintelor aduse din lumea frumoasă a metaforei și a simțirii alese.

GHEORGHE VĂDUVA

Pentru un scriitor care și-a topit tinerețea și maturitatea, veghind la adevărul gândit și rostit în lumea ostășească, e de la sine înțeles că temele predilecte n-au cum să fie altele decât țara, neamul, devotamentul și sacrificiul ostașului, frustrările lui, toate acestea contopite cu visele, iubirile și năzuințele sale, dar și cu bucuria datoriei împlinite.

SABIN BODEA

Un sentimental și un romantic

*Eugen Burghilea are harul povestitorului și meșteșugul inegalabil de a-și fixa personajele dintr-o trăsătură de condei. Prozele din *Viața în galop*, carte apărută în 2018 la Editura Napoca Star, au trecut neobservate de critica literară de la noi. Nici n-ar fi de mirare, la câte intrigi intestinale se țes în biata breaslă scriitoricească, obosită de propria-i măreție și obsedată de ambiția unora de a ne demonstra că geniile literare ale românilor sunt Norman Manea și Radu Cosașu.*

Scriitorul Eugen Burghilea este un sentimental și un romantic cu ștaif răzășesc, care își scrie prozele cu sensibilitate poetică, încărcată de simboluri și parabole, uneori dificil de descifrat, reînviind o lume rurală dispărută – satul românesc dislocat din matca-i seculară – și un spațiu eroic pierdut în stepele rusești, dincolo de Nistru...

În povestirea „Don sergent de Roșiori”, pe care o publicăm în paginile ce urmează, facem cunoștință cu un personaj hamletian, un sergent de cavalerie, care, rănit pe front, salvat de la moarte și de la invaliditate de un tânăr doctor, sufletist și providențial, se întoarce acasă, asemenea lui Mitrea Cocor, din romanul lui Sadoveanu, dar în loc să susțină colectivizarea satului, se dovedește un opozant greu de strunit. O proză care, în mod sigur, nu ar fi putut să apară înainte de 1989.

D. D. ROMAN

Don sergent de Roșiori

Întâmplarea asta a răscolit tot satul. Nu-i vorbă că, de o vreme încoace, satul nu mai avea liniște. Îl răscoliseră destul cei care umblau cu lămuritul, cu strânsul animalelor și al atelajelor. Voiau cu orice chip să termine colectivizarea până în primăvară. Satul Răzmirești era cel mai mare din toată regiunea, avea trecut istoric de la răscoala din nouă sute șapte și mulți voiau să fie și acum în fruntea istoriei. Dar nu mergeau lucrurile așa cum ar fi vrut unii. De aceea, ce s-a întâmplat cu Ștefan Borghina a întors satul pe dos.

Ștefan Borghina era un om gospodar. Încă nu făcuse nimeni un clasament al fruntașilor satului, dar el era oricum printre cei dintâi. De asta și autoritățile așteptau un îndemn de la el. Dacă el ar fi mers în sensul vremurilor, ceilalți s-ar fi domolit și ar fi mers toate mai ușor. Dar el nu se dădea dus de curent sub niciun chip. Nu le explica de ce nu vrea, numai îi privea adânc și își mușca buzele. Nu voia să-și răcească gura degeaba. Și apoi, cu cine să vorbească? Cu alde Murgeanu, Cărbuș, Zdrenghia sau Hulban? Ei, care nu aveau nimic în ogradă, să-i vorbească lui despre cum se lucrează pământul mai bine? Unii ca ei nu aveau nici după ce bea apă, iar și acum îl lămuriau pe el, cât de bine o să-i fie când va lucra cot la cot cu ei, pe ogoarele înfrățite. Ogoare înfrățite văzuse el și pe frontul de răsărit. Era adevărat, dispăruseră haturile de tot, dar dispăruseră și toate din curțile oamenilor. Prin satele prin care trecuse cu escadronul lui de cavaleriști, bătea vântul. Prin curțile caselor, nu se vedea nimic. Nici grajduri pentru vite, nici cotețe pentru porci, oi sau păsări. Era pustiu de te apuca jalea. Nu credea că toți sătenii aceia erau leneși, caăștia care veneau să îl lămurească acum. Atât aveau, casa și gardul. Unii nu aveau nici măcar garduri la ogradă. Și niciun câine în bătătură. Pentru el, viitorul luminos, de care vorbeauăștia, arăta așa ca în satele acelea. Își privea caii lui frumoși, la care ținea ca la lumina ochilor, și clătina

din cap cu năduf. Să ajungă caii lui pe mâinile lui Lepădatu... Îl și vedea cu țigara în colțul gurii, stând pe loitrea căruții lui lăcuite, plesnind din bici pe spinarea lui Vârtej și a Negruței. Cum să-și dea el caii pe mâna altora, care în viața lor nu crescuseră măcar un mânz...?

Adevărul era că, în Răzmirești, nu mai găseai cai ca ai lui Ștefan Borghina. Voinici, iuți, tot timpul țesălați și curați de lucea pielea pe ei. Când treceau pe drum cu căruța, se clătinau gardurile.

Ștefan crescuse cu cai în ogradă.

Deprinsese de mic toate secretele lor, iar în armată, ajunsese cel mai bun cavalerist din escadron. La fel ca toți frații lui, a făcut armata la cavalerie. La călărași cu schimb. Adică plecase de acasă cu iapa lor, Steluța, și se instruisese timp de trei ani. Steluța mai făcuse armata de două ori. Așa că după ce-i purtase în șa pe Vasile și pe Gheorghe, îi venise rândul lui Ștefan.

Când i-a sunat vremea încorporării, Ștefan Borghina știa toate comenzile și toate mișcărilor pe care le făcea un cavalerist instruit. Frații îi fuseseră buni instructori. Dar și el nu se lăsa cu niciun chip. De câte ori mergea la camp, își trăgea pălăria adânc pe cap, prindea sapa sau furca la fel ca pe o sabie, apoi se arunca în galopul calului pe zarea satului, ca într-o adevărată șarjă de cavalerie. Atunci când nu-i vedea taică-său, Zaharia Borghina, galopau toți trei

frații, chiuind și răscolind praful drumului de credea că trecea pe acolo cel puțin un escadron de roșiori, dacă nu un regiment.

Îi plăcea să fie privit când trecea călare prin sat. Mai ales, duminica, atunci când se întorcea de la pășune pe lângă pâlcuri de oameni care stăteau de vorbă, așezați pe băncuțele de la porți, el își făcea numărul. Își îmboldea iapa cu călcăile, făcând-o să meargă în pas de defilare, să treacă de la trap la pas de voie sau să se cabreze cu picioarele din față, ca un fel de salut.

- Aista-i bun de dus la circ, spuneau femeile, privindu-l cu încântare, dar și cu mirare, unele făcându-și semnul crucii.

Petre Brudea, Cercetaș

Într-un fel, Ștefan fusese și la circ. Atunci, când cu focul cel mare de la Sfânta Maria Mică. Tot satul era plecat la iarmaroc. Prin ogrăzi mai rămăseseră doar bătrânii neputincioși și copiii cei mici de tot. În marginea satului se adunaseră clăile de grâu și începuse treieratul de câteva zile. Dar atunci nu-i mai stătea nimănui gândul la treierat. În sfânta zi de sărbătoare, nu se cădea să muncească nimeni, iar iarmarocul era o întâmplare prea frumoasă și prea mult așteptată ca să lipsească cineva de la ea. Un an întreg povesteau toți, tineri și bătrâni, despre ce au văzut și ce au pățit la bâlci.

Cineva, un venetic de pe alt meleag, n-a ținut cont de rânduiala satului și s-a apucat de treierat. Ca din senin, un vârtej a răsucit în aer paiele de la batoză și le-a răsturnat peste tractorul care o purta. Paiele s-au aprins, iar vârtejul le-a împrăștiat peste șurile cu grâu ale oamenilor și peste casele din marginea satului. Vălătuci de fum alb, îmbrățișați cu limbile dogoritoare ale focului, dansau ca într-un ritual halucinant. Un vaiet amestecat de lătratul câinilor, mugetul vitelor, nechezatul cailor, cotcodăcitul găinilor și grohăitul porcilor, din care abia răzbăteau țipete de bătrâni și copii, părea venirea Apocalipsei.

Ștefan a văzut norii de fum șerpuint deasupra satului și într-o clipită a sărit pe spinarea Steluței. Într-un galop cum nu mai alergase niciodată, a trecut ca vântul prin fum și funingine și nu s-a oprit decât la biserică. A tras clopotele în dungă, așa cum le trăsese Mihai Breazu atunci cu plecarea feciorilor la război, apoi a galopat până la primărie, de unde a anunțat pompierii. Cu iapa numai spume, a continuat galopul până în iarmaroc. A intrat călare printre oameni și, deodată, s-a urcat în picioare pe crupa calului. Oamenii priveau la el ca la circ și așteptau să vadă ce va mai face. A ridicat mâna și a făcut semn să se facă liniște. Câțiva consăteni, care l-au recunoscut, îmbujorați de cât au plimbat sticla de secărică verde din mână în mână, se făleau către cei de lângă ei, spunându-le că e de-al lor, din Răzmirești.

- Oameni buni, a strigat Ștefan, a luat foc satul nostru! Arde Răzmireștiul! Fugiți acasă că-i prăpăd mare!

Așa cum era în picioare, pe spinarea calului, a îndemnat iapa să meargă și, din loc în loc, anunța scurt:

- Arde satul nostru! Fugiți acasă!...

În urma lui, consătenii se buluceau să iasă din marea aceea de oameni. Femeile își trăgeau după ele copiii de mână, ca să nu-i piardă. Bărbații s-au adunat la câteva căruțe, au înhamat caii și au țâșnit în iureș către casă.

Alții au dezlegat caii de la căruțe, au încălecat și au luat-o în galop, ca într-o sarjă de cavalerie.

Ștefan a plecat la fel cum venise. Într-un galop, cu Steluța numai spume, a urcat dealul, anunțând, când ajungea din urmă câte un pâlci de oameni, că arde satul.

După focul cel mare de la iarmaroc, nimeni nu a mai avut timp să-i mulțumească. Necazul și supărarea au fost prea mari. Case arse, animale și păsări făcute scrum, grâul și orzul de la arie transformat numai în șperlă și cenușă. Toată munca lor de o vară s-a ridicat la cer odată cu fumul.

Unii au crezut că așa se cuvenea. Ca el, Ștefan Borghina, să fie acolo și să facă ce a făcut. Așa cum, fiecare nuntă din sat nu se putea ține dacă lipsea Ștefan. Dacă era sau nu era neam cu mirele sau cu mireasa, el era invitat de onoare și trebuia să conducă alaiul nunții cu toți conocarii călări. Intra primul în ograda miresei, mergând în picioare pe spinarea Steluței. Cu semne numai de el știute, o făcea pe iapă să încremenească cu capul sus și să asculte nemișcată cum rostea versurile conocăriei. Toți cei prezenți, cu mic cu mare, îl ascultau cu luare-aminte, așa cum ascultau, în biserică, predicile preotului Dârzu.

Și mai avea Ștefan un moment al lui la toate nunțile, de la care nu lipsea aproape nimeni. La podul cel mare din mijlocul satului, fanfara se oprea. Cu o pauză anume studiată, își umflau gâturile și suflau în instrumente de parcă voiau să le crape. Întâi cântau marșul la general. Ștefan trecea călare, dus și întors, cu Steluța bătând cadența pe scândurile podului. Bărbații, mai tineri sau mai vârstnici, își ridicau umerii și își umflau piepturile, trăind momente de duioasă aducere-aminte. Apoi, fanfara se încolona înapoia lui Ștefan și, într-un pas aproape cadențat, cântau marșul Trecerea Dunării. Era un marș care făcea parte din istoria satului după războiul de la '77. Au venit cu el cei care s-au întors de la Plevna, Grivița și de la Vidin. Iar cei plecați, care nu au mai venit niciodată, au rămas ca un abur în sufletul oamenilor, răscolindu-i, ori de câte ori fanfara cânta acest marș.

Ștefan știa și vedea cum femeile își șterg roua ochilor cu colțul năframelor. De aceea, adăuga și el câtă solemnitate putea. Își strunea iapa, făcând-o să țină capul în piept, el întorcea capul spre o tribună imaginară și trecea, în pas de defilare, podul. După el venea, în aceleași acorduri de marș, tot alaiul nunții. Acest moment li se părea unora mai important și mai emoționant decât toată nunta. De aceea, Ștefan Borghina nu putea lipsi de la nici o nuntă.

Când a plecat în armată, nunțile din sat erau parcă

mai sărace. Și nu de puține ori, neamurile nuntașilor veneau din vreme pe la poarta lui Zaharia Borghina, întrebând dacă nu cumva Ștefan vine într-o permisie sau în concediu pe la vremea nunții lor.

În armată, Ștefan a fost văzut din prima zi. Când comandantul regimentului a inspectat recruții și caii, mulți au crezut că printre ei s-a rătăcit și un soldat din ciclul "veteranilor". Steluța lucea de curată ce era, coada și coama perfect țesălate, iar mișcărilor ei arătau că în șa se află un cavalerist sadea. Așa se face că primul care a cerut să-i fie repartizat recruta acela aproape instruit a fost comandantul escadronului unu. Comandantul regimentului se îndoia dacă să-l dea sau să îl ia ordonanță. A acceptat să-l treacă la plutonul unu din escadronul unu, fiindcă acolo se pregătea și garda de onoare a regimentului. Știa cât de greu se formau gardiștii și nu putea să renunțe la un cavalerist aproape gata instruit.

Când au descoperit comandanții cei mici câte știe soldatul Ștefan Borghina despre cai și despre instrucția cavaleriștilor, adesea l-au folosit în locul sergenților. De aici a început faima lui de instructor și porecla de "don sergent", pe care, mai în glumă, mai în serios, toți soldații și gradații i-o recunoșteau. Uneori, soldații din ciclul lui, obișnuiau să-l asculte și să facă așa cum le spunea, treceau pe lângă el cu un fel de sfială. Asta era așa ca un fel de respect și puțină teamă. Alteori, când erau chemați gradații la ordin sau la ofițerul de serviciu, venea câte un recruta și îi spunea grăbit să meargă că sunt chemați sergenții. Ștefan se obișnuise cu statutul lui ambiguu. Nici recruta, nici gradat. El își făcea treaba cu trageră de inimă și o îngrijea pe Steluța cum se pricepea mai bine. De multe ori, când camarazii lui leneveau pe la umbră, mai ales duminică, Ștefan mergea la grajduri. Acolo, avea mereu câte ceva de făcut. O curăța de paie care îi atârnavă pe spate, o ștergea de sudoare sau de praf și mai ales vorbea cu ea. Își trecea degetele prin coama ei și o îmbărbăta că a mai rămas puțin și o să meargă amândoi acasă. O îmbărbăta pe Steluța, dar, de fapt, se încuraja pe el, deși știa că mai au multă vreme de stat la oaste. Într-un fel, îi părea rău că trebuie să stea cu iapa lui în grajd. Ar fi vrut să încalce și să iasă la câmp. Să galopeze pe coama dealurilor, așa cum făcea acasă, în satul lui. Când îl vedeau oamenii cum trece ca fulgerul, se speriau. Se întrebau dacă nu cumva se întâmplase ceva rău și Ștefan ducea din nou vestea. Dar nu era adevărat. Așa îi plăcea lui să galopeze peste dealuri și prin vâlcele. Mergea călare mai mult fără șa. Îi puneau doar o cuvertură subțire pe spate, încăleca și se lipia

de grumazul calului, pornind în goană. De multe ori, oamenii credeau că iapa a scăpat din pripon și aleargă singură. Așa era de strânsă îngemănarea omului cu calul, încât cu greu ai fi putut vedea că sunt două ființe la un loc.

A trecut timpul și Ștefan Borghina a fost avansat sergent de-adevăratelea. Cu mult mai repede decât cei din contingentul său. Cu gradele pe umăr, părea mai impunător și plin de autoritate. Dar el era la fel ca și până atunci. Nu ridica glasul mai mult decât trebuia. Vorbea calm, cu răbdare, și de asta oamenii din grupa lui țineau la el. Nu îi căprărea cum făceau alții și le era drag să-l asculte. Îi învăța fără multă vorbărie, mai mult practic și, de asta, se descurcau mereu cu multă pricepere. Le spunea întotdeauna să nu-i iasă din cuvânt. Așa făceau, iar grupa lor era lăudată peste tot.

Când mai avea un an de armată, a venit o nouă serie de recruți. Curioși, "veteranii" i-au luat în primire de la poartă. Fiecare recruta își ducea calul de dârlogi, așteptând să li se spună încotro să o apuce. Ștefan se uita mai mult la cai decât la recruți. Îi cântărea din priviri și îi aprecia. Unii păreau bine îngrijiți și asta îl bucura. Alții, erau gloabe bătrâne, de care voiau să se scape stăpânii lor și acum era ocazia. Credeau că, din armată, feciorul lor va veni cu un cal mai tânăr și mai puternic.

Tot privind la cai, sergentul Borghina a zâmbit a mirare. Era un cal care semăna leit cu Steluța lui. Aceeași stea în frunte, aceleași șosete albe deasupra chișitei. Când s-a apropiat, mai bine, a observat că flăcăul care ținea calul de căpăstru îl măsura cu privirile. Parcă voia să i se adreseze, dar nu îndrăznea. L-a privit și el mai cu băgare de seamă. Era din satul lui. Un fecior de a lui Toader Zbârnu. Oameni gospodari și harnici. De aceea și taică -său, Zaharia, când i-a cerut să îi vândă un mânz, a fost de acord. Acum, mânzul era mare. Ajunsese să facă și el armata la călărași cu schimbul. Ștefan era curios cum se va purta Steluța, maică-sa, atunci când se va întâlni cu mânzul ei.

- Don' gradat, sergent, veniți oleacă pân' la mine... dacă aveți voie! i s-a adresat recruta.

- Ce-i, măi Gavriile, ți-o venit și ție rândul?

- Da, don' gradat, sergent, mă mai cunoașteți? Sunt din Răzmirești. De-a lui Toader Zbârnu.

- Te cunosc, măi, cum să nu te cunosc. Da, ia spune, cum a mers calul până aici?

- Ghini, n-are nimic, oleacă a asudat că a fost drum lung. Să știți că mai sunt vreo câțiva din Răzmirești. Vin din urmă, că au caii mai bătrâni. Eu l-am luat pe aista ca să n-am necazuri.

- Să-l ștergi bine și să nu-l dai la apă acuma. Mai târziu, după ce se odihnește.

Recruții au fost chemați cu caii pe platoul mare al regimentului. Ștefan i-a făcut cu mâna consăteanului. Era așa un semn care putea să însemne multe. Pe o parte, însemna că să stea liniștit că va fi bine, iar pe de altă parte, se bucura că mai are cu cine schimba o vorbă despre satul lui.

După ce i-au triat și i-au împărțit pe escadroane, recruții din escadronul unu au ajuns și pe mâna lui Ștefan. Pe cei din Răzmirești, s-a făcut că nu-i cunoaște, deși, la împărțirea lor, l-a rugat pe căpitan să-i dea în grupă la el. Îi trata egal, ca pe toți ceilalți. Dar a ținut mult să nu se facă de râs cu ei. Recruții au înțeles bine asta. Au văzut ei că sergentul Borghina nu era oricine printre gradați și că au avut mare noroc când au picat pe mâna lui. I-a instruit cu tragere de inimă și, în scurt timp, au ajuns cavaleriști pur sânge. Unii, care știau de acum cum stau lucrurile, îi tachinau cu un fel de pizmă:

- Ce, mă, la voi în sat, toate femeile s-au măritat cu roșiori? V-ați născut toți în șa?

Oameni mândri, răzmireștenii o dădeau și ei pe glume, dar se uitau tot mai cu drag la sergentul Ștefan Borghina, consăteanul și comandantul lor care îi făcuse să nu le fie rușine că fac armata la cavalerie. Cu acel respect, căpătat în armată, s-au întors acasă și, întotdeauna, când îl întâlneau pe drum, îl salutau cu mâna la pălărie sau la căciulă:

- Trăiți, don sergent!

Ștefan le răspundea la fel, iar ceilalți oameni, mai tineri sau mai bătrâni, clătinau din cap a admirație, văzând cum dăinuie camaraderia cavaleriștilor.

Adeseori, când Ștefan Borghina se afla cu treburi prin târg, mai ales pe la iarmaroace, acolo unde își petrecea timpul tot printre cai, privindu-i și cântărindu-i, se pomenea salutat cu același ton militar:

- Să trăiți, don sergent! Ce faceți, cumpărați, vindeți? Îl întrebau, văzându-l printre cai.

- Ei, nici una, nici alta. Mă uit și eu să văd cum mai merg caii. Deocamdată, nu mi-a luat ochii mai nimic.

- Vă mai amintiți de frunțașul Dragu? I-a întreat într-o zi soldatul Gordu din Codreni.

- Da, ce-i cu el?

- Nu s-a mai întors de pe front. Cică ar fi căzut prizonier.

Ștefan Borghina avea multe amintiri de pe front. Plecase în război tot cu un regiment de cavalerie. Cu el au mers și alți soldați din Răzmirești. Unii erau din leatul lui, alții mai tineri. Mergeau pe lângă el și îl ascultau ca pe preotul din sat. Unii știau sigur, alții bănuiau că

nu degeaba ajunsese Ștefan sergent. La regiment, sergentul Borghina a fost dat să instruiască recruții. Cu ei a plecat după un timp și el pe front. Ceilalți din satul lui au fost împărțiați pe la escadroane.

Pe front, Ștefan a văzut cum se moare. Se moare în multe feluri, dar moartea este una singură. Însă cel mai rău i-a părut că se moare prea ușor. De glonț sau de obuz, de mină ori de schijă, moartea este la fel. Cei mai mulți au murit în primele luni. După aceea au învățat cum să se apere de moarte. De moartea care venea peste câmp ca un cântec. Învățaseră toți cum vine moartea cântând. Cei care voiau să o vadă, nu mai aveau cum să povestească. Îi săruta moartea atât de repede și de tare că nici nu aveau vreme să se vaite.

La ei, la cavalerie, moartea lovea de două ori. O dată, călărețul, a doua oară, calul. De câte ori, n-au văzut cai alergând fără călăreți și de câte ori, călăreții n-au rămas fără cai. Poate că de aceea caii și soldații erau o singură ființă. Iar soldatul cavalerist se gândea de două ori. O dată pentru el și a doua oară, pentru cal. Soldatul se putea ascunde sub o tufă de pelin, dar calul nu încăpea oriunde. Țineau mult cavaleriștii la caii lor. E adevărat, pentru caii lor se îngrijeau mai mult să le procure hrana și apa, însă caii îi răsplăteau, ducându-i în spinare peste dealuri și prin văi. Ștefan văzuse durerea pe chipurile soldaților ori de câte ori murea un camarad cu care împărțiseră zilele, nopțile și chiar anii de front. Dar parcă era mai mare durerea din ochii lor atunci când le mureau caii. Se simțeau vinovați că nu au știut să-l păzească tocmai pe cel care îi purtase în spate atâta amar de vreme și atâta amar de drum.

Sergentul Ștefan Borghina știa mai mult ca oricine că între om și cal este o legătură aproape sufletească. Cine își respecta calul, avea bucuria să simtă recunoștința lui în cele mai grele momente. Cine nu, avea să simtă răzbunarea când se aștepta mai puțin. Așa pățise și locotenentul Negrea. Niciodată nu-și mângâia cu o vorbă bună armăsarul. Întotdeauna, între cal și călăreț, vorbea mai mult cravașa. Iar atunci când locotenentul își cravașa calul în piața unui orașel, spre admirația localnicilor, s-a întâmplat nenorocirea. Un stol de avioane venea huruind peste oraș. Cavaleriștii au fugit cu caii pe sub copaci, pe lângă garduri, ascunzându-se. Calul locotenentului nu a mai ascultat comenzile. S-a ridicat în două picioare cu ofițerul în șa, nechezând. Mitraliera unui avion a pârăit prelung. Calul și călărețul au căzut în piață, ciuruiți. Soldații au privit scena îngroziți. Apoi, și-au mângâiat caii cu palmele. Era felul lor de recunoștință și de solidaritate. (Continuare în numărul viitor) ■

Adina Berciu-Drăghicescu, Corneliu M. Andonie, Luminița Lordache, *Tricolorul în istoria românilor*, Editura Muzeul Literaturii Române, 2020.

Acest tratat despre tricolor este o lucrare monumentală din perspectiva conținutului, ca volum și excepțională realizare grafică, ce a ieșit de sub tipar la începutul anului 2021, deși în descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României este precizat anul 2020.

Apariția ei a fost un eveniment cultural important, cu largi valențe național-patriotice, un demers esențial de simbolistică identitară majoră, foarte necesar în această vreme fluidă contemporană, care ne aruncă de colo-colo, de nu mai știm despre noi cine mai suntem.

Lucrarea, bogat documentată și ilustrată, este prefațată de președintele Academiei Române, Ioan Aurel Pop, ceea ce este o garanție a autenticității și valorii ei și care o ridică într-un anumit fel la stadiul de operă oficială. „Autorii – scrie academicianul Ioan Aurel Pop – sunt profesioniști în domeniul cunoașterii trecutului și știți ce înseamnă metodologia cercetării istorice”.

Lucrare distinsă cu Marele Premiu “Comandor Virgil Alexandru Dragalina”, ediția a VIII-a, 2021.

Adina Berciu- Drăghicescu, prima dintre autori, are antecedente laudabile în elaborarea unor lucrări monumentale, dumneai conducând, în anii Centenarului Marii Uniri, un colectiv însemnat de cercetători-autori pentru lucrarea „Eroinele României Mari. Destine din linia întâi”. Care a fost distinsă cu unul din „Premiile Dragalina”, în 2018. Ceilalți doi autori, Corneliu M. Andonie și Luminița Lordache, lucrează de foarte multă vreme la Muzeul Militar Național „Ferdinand I”, ceea ce i-a îndreptățit să abordeze, cu toată competența, problema steagurilor și însemnelor militare, a ordinelor și medaliilor cu caracter militar.

Pentru a putea defini Tricolorul ca însemn și simbol național, autorii au făcut apel și la celelalte simboluri naționale: stemă, imn național, sigiliu național, ordine și medalii, deoarece toate sunt conexe și ajută la deslușirea istoriei și devenirii drapelului național, de-a lungul istoriei.

Vexologia, știința drapelelor, este o disciplină auxiliară a istoriei și are legături cu heraldica, genealogia, sigilografia, numismatica și medalistica. Cu alte cuvinte, explicarea drapelului național s-a cerut privită pluridisciplinar. Din mai multe direcții, pentru a creiona cât mai exact adevărul despre primul și cel mai însemnat simbol național.

Autorii ne propun să căutăm prima reprezentare a culorilor drapelului strânse laolaltă într-un steag de luptă, în drapelul lui Tudor Vladimirescu care a fluturat peste Islaz, chemând poporul la revoltă, nesupunere și independență.

Pe fundalul galben al steagului este proiectată o scenă religioasă – Sfânta Treime – în care Fiul și tatăl poartă straie, care, socotite împreună, alcătuiesc un fel de tricolor. Poate că e prea mult și prea puțin totodată. Culorile roșu, galben și albastru apar apropiate într-o ordine sau alta, într-o formă sau alta, în picturile murale bisericesti din Evul Mediu. Ele pot fi însă întâmplătoare sau dictate de nevoia zugravului de a realiza o armonie cromatică prin care să se sugereze liniștea, pacea și conexiunea cu cosmosul.

Există autori străini care au tras concluzia că tricolorul ca însemn național, încărcat de o putere sacră biruitoare, se regăsește în fâșiile de material textil ce alcătuiesc – ca un trup de șarpe, stindardul dacic cu cap de lup.

Nu știm dovezile, dar am putea presupune că este adevărat, având în vedere că societatea antică și cea medievală erau foarte colorate. Nu mohorâte, cum credem noi, privind templele grecești de marmură și statuile lor, de pe care s-a spălat orice urmă de culoare.

Neamul românilor nu a fost atât de colorat, a purtat predominant alb și parțial negru, așa cum vedem de la Columna lui Traian până în perioada interbelică a secolului al XIX-lea. Dar cele trei culori, roșu, galben și albastru, grupează grosso-modo toate celelalte culori din curcubeu – un steag al lui Zamolxis aruncat peste lume – prin care ni se amintește ordinea lumilor, cea a văzduhului și a cerului văzut și nevăzut (albastru), a vieții pământene prin puterea sângelui (roșu) și a sacralității, care e situată între cele două. Galbenul e culoarea roiului de albine, aureola sfinților, bogăția, în general, culminând cu puritatea aurului.

Ce știm cu certitudine este că cele trei culori apar și în drapelele miliției pământești a Țării Românești, la 1834, în timpul lui Dimitrie Ghica Vodă. Și cum ei își cumpărau domeniile fie pentru o țară, fie pentru cealaltă, ideea de tricolor a circulat.

Mișcarea europeană pașoptistă s-a desfășurat sub auspiciile triadei – Libertate, Dreptate, Frăție, fiecare dintre aceste idealuri unite între ele a avut o culoare. Așa s-a născut tricolorul, în alcătuirea unor culori reieșite din cultura, psihologia și mentalitatea fiecărui popor, care flutură ca drapel național în multe din țările europene.

La Iași și la București, în timidele încercări revoluționare, constrânse de chingile imperiilor ce presau pe fiecare dintre cele trei țări române, au fluturat drapelele tricolor. Dar mai cu seamă pe Câmpia Libertății de la Blaj. Redesteptarea națională produsă în Ardeal, Bucovina, parțial și în Țara Românească, de Școala Ardeleană, a făcut ca tricolorul să

intre în conștiința maselor ca semn identitar și de unitate națională.

Culorile din drapelul național trebuie căutate însă în mentalitatea și cultura românilor, pentru a vedea care, cum și pe unde predominau, înainte de a urca în drapelul de stat.

Poate că albastrul provine din culoarea caselor românilor ardeleni, care zugrăveau și pe afară și pe dinlăuntru cu albastru deschis, ca semn identitar care-i deosebea de ceilalți. Albastru este însă caracteristic și locuitorilor de pe limesul dunărean. Roșul este în steagul lui Ștefan cel Mare. Un prapur de culoare bizantină pe care galopează Sfântul Gheorghe pe un cal alb, poate o speranță a Domnului de la Suceava, de a duce mai departe gloria unui Bizanț dispărut sub turcii otomani.

În sfârșit, se afirmă că steagul lui Mihai Viteazul cu pajura Țării Românești ar fi fost galben, poate alb după unii. Îmbinarea celor trei culori tradiționale într-un steag reprezentativ al românilor semnifică, până la urmă, ideea de unitate a celor trei fracțiuni ale poporului român, despărțite „ca dracu”, vorba lui Badea Cârțan, de o graniță prin mijlocul țării.

Unirea Principatelor sub Ioan Alexandru Cuza a ridicat multe probleme privind unificarea și stabilirea definitivă a însemnelor de stat.

Guvernul provizoriu de la București, din 1848, stabilea prin decretul nr. 1 din 14/26 iunie steagul național ca fiind tricolorul: albastru, galben și roșu, dar Convenția de la Paris din 1858 cerea principatelor române să păstreze „steagurile avute mai înainte”. Problema unificării într-un singur drapel era de formă, de dispunerea culorilor și a stemei

statului. Domnitorul Cuza va înmâna în 13 septembrie 1863 unităților militare drapelul tricolor cu deviza „Onoare și Patrie”.

Lucrarea de față descrie toate modificările ce au marcat evoluția în timp a drapelului de stat și stemei, până la varianta existentă astăzi. Desigur, un loc foarte important îl ocupă drapelele de luptă ale unităților, armata și forțele interne fiind două instituții mari purtătoare de drapele. Ce semnificație și ce însemnătate au ele pentru unitățile de luptă, se știe prea bine, pierderea lor în luptă sau în alte împrejurări este o umilință fără egal, care aduce după sine desființarea unității militare.

Sunt descrise de asemenea ceremonii cu drapelul, militare și nemilitare, prezentate și iconografic diferite modele pentru formațiuni, instituții, bresle, orașe etc. în care ideea de tricolor este prezentă. Ce a însemnat drapelul de luptă pe câmpurile de bătaie din Marele Război, de la momentul Marii Uniri și după aceea la marile evenimente naționale, formează capitole separate bogat ilustrate și documentate. Aș aminti doar redarea ceremoniei Încoronării din 15 octombrie 1922, de la Alba Iulia, pusă sub semnul tricolor, al tuturor românilor, culorile care au fluturat peste capetele ostașilor ce au luptat pentru patrie de la Nistru până la Budapesta, de la Turtucaia la Hotin și Cernăuți. Cel puțin jumătate din acest prețios tratat e destinat armatei, în toate ipostazele ei, de la cea a lui Cuza, în tabăra de la Florești, a lui Carol I la Plevna și Smârdan până la cea de astăzi, implicată în misiuni de pace și integrată în NATO. ■

Dr. Codrin Dumitru Munteanu, col. (rtr.) prof. univ. dr. Ion Giurcă, coordonatori, Crucea Eroilor Români de pe Muntele Caraiman, istoric, restaurare, reabilitare, conservare, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2021.

Pe lângă cei doi coordonatori, care sunt și autori de capitole, mai există încă trei semnatari: Alexandru Bartoc, Paul Adrian Cristescu și Alexandru Dobrică. Toți și-au dat mâna pentru a realiza un fel de monografie a celui mai mare și mai important monument comemorativ de război: Crucea Eroilor români de pe Caraiman. S-a mai scris despre ea. Cu câțiva ani în urmă, Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria” a acordat un premiu monografiei realizate de Paul Adrian Cristescu.

Am putea spune că avem de-a face cu o culegere de studii, fiecare cu autorul ei sau doi autori în tandem. Nu se vorbește doar despre monumentul în sine. Lucrarea începe cu un studiu despre România și armata sa în timpul Marelui Război, de la 15 august 1916 până la retragerea armatei din Budapesta, în toamna

Lucrare distinsă cu Premiul “Căpitan aviator Alexandru Manoliu”, ediția a VIII-a, 2021.

anului 1919, și evacuarea Ungariei dintre Tisa și actuala graniță a țării.

Este studiul de început prin care se evidențiază prin text și hărți militare acțiunile de luptă, marele sacrificiu și eroismul soldaților români pe câmpul de luptă, în memoria cărora s-a înălțat, pe muntele Caraiman, impozanta cruce a eroilor.

Monumentul a fost ridicat în 1926-1928, prin grija primăriei orașului Bușteni, care a reușit să mobilizeze cetățenii, dar și pe oamenii de afaceri și chiar instituțiile statului să finanțeze acest proiect. De-a lungul anilor au mai avut loc modernizări, dar și deteriorări mai mult sau mai puțin vizibile. Cert este că printre obiectivele Centenarului Marii Uniri erau și reabilitarea, conservarea și protejarea acestui monument. Pe Crucea Eroilor de pe Caraiman trebuiau reaprins luminile Recunoștinței.

Cartea de față încheie seria de manifestări legate de acest obiectiv, organizate de Ministerul Apărării Naționale, respectiv prin Secretariatul ministerului. Și cum instituția are un suflet al acțiunii, acesta a fost dr. Codrin Dumitru Munteanu, ale cărui sentimente patriotice sunt binecunoscute.

Cum nu erau bani și primăria din Bușteni, în custodia căreia era monumentul, nu avea posibilități financiare, nici specialiști în restaurare, nici capacitatea de a atrage fondurile europene

necesare, Crucea de pe Caraiman a trecut temporar în proprietatea Armatei. Astfel a putut trece prin etapele restaurării, ajungând în 2020, la final, în stadiul în care poate fi văzută de călătorii prin Valea Prahovei.

Au fost evenimente aniversare importante, cu participarea unor istorici, oameni de cultură, militari la Bușteni, la Crucea Eroilor și la Sinaia. Se marcau astfel 90 de ani de la ridicarea monumentului și implicit Centenarul Marii Uniri, cu toată drama și eroismul pe care s-a clădit acest vis împlinit al românilor.

S-a lansat și un album „Crucea – slăvitul semn al libertății în Războiul de Întregire a României. 100 de ani de la înfăptuirea Marii Uniri”, realizat în principiu de autorii acestei cărți.

Restaurând acest monument, prin mijlocirea armatei, acum el este în proprietatea primăriei Bușteni, care trebuie să aibă grijă de el, ne rememorăm istoria și dincolo de acest fapt ne aducem aminte de fenomenul „Cultul Eroilor”, datorită căruia s-au ridicat atâtea opere comemorative de război și s-au strâns în cimitire, mausolee și cruci osemintele soldaților pe care s-a zidit România Mare.

Un capitol din lucrare este dedicat acestor obiective puse în calea uitării. Sunt evidențiați prin statistici, text, tabele, imagini, eroii români și militarii străini căzuți

pe teritoriul țării, în celelalte țări implicate în conflict – în total, 31.323 de morminte peste graniță. Gruparea mormintelor a însemnat salvarea memoriei, deoarece ele, în timpul teribilei retrageri au rămas răspândite pe terenuri private, riscând să fie nivelate de pluguri și de alte exploatari economice, cum s-a și întâmplat, în unele cazuri. Sunt puse în lumină câteva mari cimitire, câteva cruci și monumente comemorative, marile mausolee și complexul comemorativ brâncușian de la Tg. Jiu.

Istoria construirii monumentului cu multe, multe amănunte este redată într-un capitol special și ne pune în fața unui efort material și de proiectare extraordinar, care s-a finalizat cu acest semn creștinesc pus pe creștetul Caraimanului, așa cum el a stat deasupra României greu încercate și pe fruntea fiecărui

soldat care și-a dat viața pentru țară și neam. De-a lungul istoriei a trecut prin multe etape, unele ce țin de domeniul legendei. Cert este că și regimul comunist s-a îngrijit de conservarea ei, chiar dacă un birocrat oarecare a refuzat să probe includerea ei pe lista monumentelor de patrimoniu.

Dincolo de aceste avataruri, Crucea Eroilor de pe Caraiman a rezistat în timp și datorită Ministerului Apărării Naționale, care și-a asumat restaurarea și aducerea ei la stadiul de muzeu și semn creștin comemorativ al neamului, ea arată așa cum poate fi văzută azi.

Regina Maria, cea atât de apropiată de suferințele fără egal ale soldaților români, cea atașată structural prin educație și voință de cultura și istoria românilor, a patronat construirea acestui

semn al soldatului cunoscut și necunoscut care a murit pentru Marea Unire.

Armata soldaților de care a fost atașată și i-a mângâiat prin spitale și prin tranșee, i-a conservat opera, în amintirea ei, cel mai brav soldat care a luptat pentru România Mare, în Moldova și la Paris – la Conferința de Pace, armata de azi recunoscătoare a restaurat marele monument, așa cum a făcut și cu Cimitirul Eroilor Ghencea din București, al soldaților căzuți pentru apărarea capitalei.

Sufletul acestui proiect de restaurare și al tuturor celorlalte acțiuni comemorative de pe timpul sărbătoririi Centenarului este dr. Codrin Dumitru Munteanu – un atașat sincer de Cultul Eroilor, de educația patriotică și de conservarea identității ființei noastre românești.

Ioan Balan,
Din Carpați
până dincolo
de Elba,
Jurnal de
front și din
prizonierat,
Editura
militară,
București,
2021.

Istoria Marelui Război privită de la fața locului de un învățător-ofițer de rezervă, care a trăit-o în anumite secvențe ale ei, așa ar putea fi caracterizată lucrarea de față. E vorba de memorii sau însemnări de război în cea mai mare parte a paginilor sale. Dar este mai mult de atât.

Istoricul dr. Petre Otu, prin foarte sugestivul și bine documentatul său studiu introductiv, transformă

Lucrare distinsă cu Premiul "Sublocotenent Ioan R. Marinescu", ediția a VIII-a, 2021.

aceste însemnări într-un document științific. Domnia sa recurge la arhive, la documentele Regimentului 56 Infanterie din Fălticeni, unitatea în care era încadrat Ioan Balan, reconstituind istoria sa personală, într-o istorie mai mare care, sprijinită pe documente originale, devine un veritabil punct de sprijin științific pentru relatarea de față.

Este absolut remarcabilă onestitatea autorului și realismul însemnărilor sale despre prima – și dramatica – parte a războiului, ceea ce îi conferă autenticitate și credibilitate.

El notează fără efuziuni și

exagerări ceea ce i se întâmplă lui și subunității pe care o comandă, ce li se întâmplă camarazilor săi care luptă în proximitatea sa sau ce li întâmplă în zilele grele ale prizonieratului din lagărele germane. Este „istoria prin ochii celor mici”, cum își intitulează Petre Otu studiul introductiv, preluând o sintagmă a lui Nicolae Iorga, istoricul care, alături de Vasile Pârvan, încearcă o viziune mai largă și mai vie asupra trecutului, scoțând viața care a curs cândva de sub uscăciunea statisticilor, evenimentelor mari și a personalităților care sunt oricum evidente.

Din dosarul de ofițer al lui Ioan Balan, în care sunt documente până după al doilea război mondial, pentru că acest om, deși trecut de prima tinerețe, a fost mobilizat în 1942 până în 1947, Petre Otu extrage în studiul său datele pentru a-i reconstitui întreaga viață. Este viața învățătorului român din mediul rural, care la pace luminează mintea copiilor și îi învață istoria și dragostea de țară, se implică în viața comunității ca unul care face parte din elita satului, iar la război pleacă pe front să-și apere țara.

Pe 15 august 1916, Ioan Balan este un tânăr absolvent al Școlii Normale, instruit în grabă ofițer de rezervă, bagaj de cunoștințe militare minimale cu care pleacă să-și ajungă din urmă unitatea, Regimentul 56 Infanterie, care plecase din Fălciu, garnizoana sa, spre granița Moldovei cu Imperiul Austro-Ungar. Își notează drumul și căutările, integrarea în unitate, nume de localități, forme de relief, impresii persoanelor. Așa simte că trebuie să facă și să consemneze fapte și evenimente, ca un intelectual autentic în formare. Am reținut câteva episoade care mi se par semnificative pentru comportamentul demitificat al soldatului român.

Ajunși la graniță, ofițerii și soldații beau bere pe borna de hotar – trei sticle de bere la cinci inși. Închină pentru victorie apoi, golite, sparg sticlele de stâlpul metalic zicând: așa să se spargă granițele dintre români și români, apoi îngroapă stâlpul. E un gest ritualic semnificativ.

Ajunși la o stână părăsită, prind niște porci, pe care-i sacrifică, și niște cai, pe care-i iau să le care armamentul și bagajele. Iau și niște prizonieri unguri, 18 din 32 de luptători, cam fără luptă.

Prima confruntare e în fața Topliței, unde cad un ofițer și nouă

soldați. Sunt și 49 de răniți. Am menționat această primă luptă din 29 august 1916, pentru că ea separă caracterele și definește calitățile luptătorilor. Un oarecare „domn locotenent Tomida șterse putina, fiind îngrozit de focurile trase de noi”, adică plutonul lui Ioan Balan intrat în luptă. Acest ofițer activ, laș, bagă spaima în subordonați, o iau la fugă împreună și raportează eșalonului superior că „toată compania e prinsă de unguri”, el care este comandantul acestei companii.

După ce trec printr-o Topliță devastată de unguri în retragere, fac un drum lung până să ajungă în Munții Călimani, locul pe care trebuie să-l cucerească și să-l apere. Intervine vremea. E ploaie, viscol, apoi zăpadă în septembrie, peste o trupă în ținută de vară, obosită și flămândă, într-o zonă în care n-au din ce face adăposturi. Subunitatea e schimbată de o alta. Coboară muntele – în adăpostul companiei dau de căpitanul Tomida care joacă cărți. Lucrurile nu stau bine – se retrag pe graniță. Unitatea lui pleacă prin București spre Valea Jiului, unde se dau lupte grele. Ajung până la Cărbunești, se întorc. Tot frontul românesc se retrage. Înainte de Podul Olt este rănit grav de o schijă germană. El și cei patru soldați care-l salvează și-l adăpostesc într-o casă cad prizonieri.

Este internat în lagărele din țară, cu schija înfiptă în os. O rană cumplită care-l va supăra până la sfârșitul războiului, deoarece nu e tratată ca lumea și nu se vindecă.

Lagărul, călătoriile dintr-un lagăr în altul sunt consemnate cu acuratețe. Ajunge pe o insulă fortificată, în Marea Baltică, apoi în altele.

Viața în lagăr e grea, mai ales din cauza mâncării proaste și insuficiente, a frigului, din lipsă de combustibil. Este mutat dintr-un lagăr în altul, germanii par a se purta

civilizat cu prizonierii, dar și ei țin la imagine. Când au loc inspecții ale Crucii Roșii internaționale mâncarea e ceva mai bună. Franța îi ajută regulat cu pachete de alimente, cu cărți.

Până la pacea preliminară de după armistițiul de la Focșani. Apoi totul încetează. Suferă îngrozitor de dorul de casă, de pierderile dureroase impuse de germani prin tratat.

O ședință secretă de spiritism le sugerează că nu totul e pierdut, că unirea va avea loc, că ei vor pleca acasă. Știre optimistă. Hibernarea va înceta.

Omul acesta nu vrea să pară erou, să pară ce nu este, atâtea cunosători pe deasupra realității pe care o trăiește. Viața în lagăr e un chin. Din cauza răni, a durerii din suflet, a dorului de țară și de familie, a dorului de normalitate. Notează în trecut că ofițerii activi din lagăr îi consideră pe ei, dascălii, comandanți inferiori și se protejează reciproc.

Jurnalul se încheie cu sosirea acasă. Dar viața omului continuă. Țara recunoscată, ocupată de ruși, îl elimină în 1942 din învățământ, îi ia pământul, parte, probabil fiind împrumutării de război. Dar el reușește să-și facă copiii – cinci la număr – oameni și să întărească prin ei pătura intelectuală a țării.

Am menționat amănuntele de mai sus pentru că mi s-au părut semnificative, emblematice pentru surprinderea fără emfază, fără resentimente, a realităților și durerilor războiului.

În concluzie, avem în față o carte excelentă, sugestivă și generalizatoare despre un trecut dramatic, scoasă la lumină de colaborarea admirabilă dintre autor (post-mortem) – nepoata acestuia, Adriana Rotaru, și istoricul militar cu har și dedicație Petre Otu. ■

O rubrică realizată de Grigore BUCIU

Glusul inimii, glasul mamei

Cu gândul, probabil, la Arghezi și-al lui testament – „Nu-ți voi lăsa drept bunuri, după moarte, /Decât un nume adunat pe o carte,” – generalul de flotilă aeriană dr. Vasile Florea strânge în 342 de pagini gânduri și impresii despre momentele cele mai importante ale unui „destin de succes”, după cum el însuși își definește, „cu modestie țărănească, dar și orgoliu justificat”, viața, fiind convins că „n-a făcut umbră degeaba pământului!” Într-adevăr, nu oricui îi este dat să ajungă general și doctor în științe militare! Plecat dintr-un sat ca toate satele din Moldova, copilul care păștea vitele pe islaz și umbla desculț pe drumurile prăfuite sau noroioase ale Odobeștiului natal, a reușit, prin el însuși, să parcurgă o carieră militară și pedagogică de excepție (a slujit vreme de 30 de ani la catedră), încununată cu realizări profesionale

și personale de care se mândrește și o spune cu toată satisfacția omului împlinit în viață.

M-am întrebat și eu, cititorul, oare ce l-a făcut, ce l-a îndemnat pe autor să scrie o asemenea carte? Parcurgându-i paginile, presărate cu de toate (date

biografice, decupaje jurnalistice, impresii și gânduri personale, fotografii, nostalgii, întrebări despre sensul vieții și rostul omului pe pământ etc. etc.), am înțeles că, ajungând la vârsta de 70 de ani (limita biblică a vieții omului), Vasile Florea a simțit nevoia, ca orice bărbat care se respectă, să privească înapoi (mai puțin cu mânie și mai mult cu luciditate și înțelepciune). Este, desigur, nevoia de bilanț, sau poate dorința de a împărtăși și altora din experiența sa de viață. Dar poate că în răspuns se ascunde și un dram de vanitate, de orgoliu! Sunt convins că cititorii vor descoperi câte ceva din toate acestea, dar și alte înțelesuri din această fascinantă poveste adevărată a unui copil dintr-un sătuc, uitat de lume, ajuns la gradul de general de flotilă aeriană!

O carte despre simplitate, iubire, părinți, credință în Dumnezeu, Onoare și Patrie! ■

Dumitru ROMAN

IN MEMORIAM

Colonel (rtg.) ing. IOAN JUDEA

S-a născut la 21 aprilie 1933 în familia lui Eremia și Sofia Judea, din satul Câmpani-Pomezueu, jud. Bihor.

La vârsta de 16 ani a urmat Școala

Profesională de Ucenici „Înfrățirea”, din Oradea, după care a optat pentru meseria armelor. În 1955 a absolvit Școala Militară de Ofițeri Activi din Pitești, specializarea Tancuri și Auto, fiind avansat la gradul de locotenent. Și-a desăvârșit pregătirea profesională prin absolvirea Academiei de Înalte Studii Militare (1971) și a cursului postuniversitar TCM al Universității din Brașov.

A lucrat în garnizoanele Făgăraș, Sibiu, Oradea și, din 1961, Tg.-Mureș, unde va rămâne până la sfârșitul vieții. De asemenea, a fost detașat în garnizoanele Turda, Gheorgheni-Harghita, Bazinele carbonifere Oltenia și Valea Jiului, respectiv Zona Canal Dunăre-Marea Neagră, unde armata a participat la lucrări în economia națională.

După trecerea în rezervă, s-a dedicat activității civice și culturale, fiind ales, în decembrie 1989, în funcția de președinte al Consiliului Provizoriu de Uniune Națională din municipiul Tg. Mureș, până în martie 1990. A fost membru fondator al Uniunii Vatra Românească (februarie 1990), membru al Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și Retragere „Avram Iancu”, jud. Mureș (1991), care a aderat la Asociația Națională a Cadrelor Militare în Rezervă și în Retragere „Alexandru Ioan Cuza”.

În 1991, împreună cu alți ofițeri, a înființat Asociația Cultul Eroilor, Filiala Mureș, fiind ales președinte. S-a remarcat prin editarea Cărților de Aur ale Eroilor și Martirilor Neamului Românesc din localitățile județului Mureș căzuți în războaie și acțiuni revoluționare, precum și prin înființarea revistei „Mureșul Eroic”, începând cu anul 2013.

Experiența și cultura sa se regăsesc și în cele trei cărți de autor și în zeci de articole apărute în diverse publicații.

A fost distins cu Ordinul „Meritul Militar”, clasa I, Ordinul „Crucea Memoriei”, în semn de înaltă prețuire, Certificat de inovator pentru Stand pentru conservarea (deconservarea) motoarelor cu piston.

Prin dispartiția colonelului ing. Ioan Judea, Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria” pierde un om și un colaborator valoros, un profesionist desăvârșit, militant și apărător al idealurilor noastre naționale.

Sincere condoleanțe familiei îndoliată! Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Biroul Executiv Central

ARMATA ROMÂNIEI

FORȚĂ ȘI PROFESIONALISM

! înteste sus,
FII CEL MAI BUN!

MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE
STATUL MAJOR AL APĂRĂRII

22 iunie 2022. Participanții la conferința națională a ANCFRM.